

TARIM HAFTASI 2011

TARIM-ÇEVRE-GELECEK

**SEM
POZ
YUM**

13 Ocak 2011

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası

ISBN- 978-605-01-0250-5

YAYINLAYAN

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Karanfil Sk. 28/12 Kızılay / ANKARA
TEL: 444 1 966 FAKS: (0312) 418 51 98
www.zmo.org.tr zmo@zmo.org.tr

BASIM

Özdoğan Matbaa Yayın Hed. Eşya San. Tic. Ltd. Şti.
Matbaacılar Sitesi 558. Sokak No:29 İvedik OSB
Yenimahalle ANKARA
TEL: (0312) 395 85 00

500 Adet Basılmıştır. Aralık 2011

İÇİNDEKİLER

AÇILIŞ KONUŞMALARİ	5
Dr. Turhan TUNCER	6
Prof. Dr. Ahmet ÇOLAK.....	11
BİRİNCİ OTURUM: TARIM	15
"DOMATES FİYATLARI: ÜRETİM SORUNLARI, BİTKİ KORUMA UYGULAMALARI VE DIŞ TİCARET" Vahap TUNCER	16
"HAYVANCILIKTA SON DURUM: KURBANLIK İÇİN İTHALAT VE ÜRETİM SORUNLARI" Prof. Dr. Numan AKMAN	22
"NARENCİYE ÜRETİMİ VE DIŞ TİCARET SORUNLARI" Prof. Dr. Mustafa KAPLANKIRAN	28
"TÜRKİYE'DE ÇELTİK'TE UYGULANAN POLİTİKALAR" Doç. Dr. Okan GAYTANCIOĞLU	33
TARTIŞMA BÖLÜMÜ	36
İKİNCİ OTURUM: ÇEVRE.....	39
"HİDRO ELEKTRİK SANTRALLERİ VE ÇEVRE SORUNLARI" Prof. Dr. Beyza ÜSTÜN.....	40
"TERMİK SANTRALLER VE ÇEVRESEL ETKİLERİ: GERZE ÖRNEĞİ" Osman BELOVACIKLI.....	44
"MADENCİLİK ALANINDA YASAL DÜZENLEMELER VE ZEYTİN ALANLARINA ETKİSİ" Doç. Dr. Mücahit Taha ÖZKAYA.....	47
"GEN KAYNAKLARI VE BİYOÇEŞİTLİLİK; KORUMA YERİNE PİYASALAŞTIRMA" Yrd. Doç. Dr. Alptekin KARAGÖZ	51
"TARIM ALANLARININ AMAÇ DIŞI KULLANIMI" Doç. Dr. İlhami BAYRAMİN	55
TARTIŞMA BÖLÜMÜ	59
ÜÇÜNCÜ OTURUM: GELECEK "Seçim Sürecinde Tarım Politikaları"	65
Hasan MACİT Demokratik Sol Parti Genel Başkan Yardımcısı.....	66
Doç. Dr. Gökhan GÜNAYDIN Cumhuriyet Halk Partisi PM Üyesi.....	72

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Dr. Turhan TUNCER

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı

Sayın Dekanım, çok değerli öğretim üyelerimiz, ODA'mızın önceki dönem başkan ve yöneticileri, Şube Başkanlarımız ve değerli meslektaşlarım; değerli basın mensupları bugün Tarımsal Öğrenime Başlanmasının 165. Yıldönümü. Tarımsal öğrenim 1846 yılında Yeşilköy'de Ayamama Çiftliği'nde başlamıştır. 19. yüzyılın sonlarında Halkalı'da Yüksek Ziraat Okulu ile devam etmiştir. Ancak hepimiz biliyoruz ki, bilimsel ve rasyonel gerçeklere uygun bir tarımsal öğretim, Cumhuriyetin 10. yılında kurulan Yüksek Ziraat Enstitüsü ile yaşama geçmiştir. Bugün Türkiye'de, ikisi henüz öğrenci kabul etmeyen toplam 26 Ziraat Fakültesi bulunmaktadır. 1933 yılından 2010 yılı sonuna kadar ziraat fakültelerinden mezun olan toplam ziraat mühendisi sayısı 96.180'dir.

Tarım, Türkiye için sosyal-ekonomik-politik bakımdan son derecede önemli bir sektördür. Ulusal gelire % 9, istihdama % 25 katkı koyan, kırsal alanın hemen tek ekonomik getiri kaynağı olan, doyuran – barındıran bir sektördür tarım sektörü. Buna karşın, sektörün son yıllarda sürekli kan kaybettiği, iç ticaret hadlerinin tarım aleyhine geliştiği, sektörün genelinde üretim artışlarının nüfus artış hızının gerisinde kaldığı, bazı alt sektörlerde üretimde geriye gidişlerin yaşandığı, kırsal yoksulluğun dayanılmaz boyutlara ulaştığı bilinmektedir.

Değerli konuklar, bu ülke 1927 yılında 13.5 milyon nüfusa sahip iken, bugün 72 milyon nüfusa sahipse ve insanlarımız hala karınlarını bu topraklarda yetişen ürünlerle doyurabiliyorlarsa, hem bu verimlilik artışını, hem de bu üretim istikrarını sağlayan, üretici ile yan yana, omuz omuza çalışan ve bu toprağa alın terini dökmüş olan çok değerli meslektaşlarımızı huzurlarınızda saygıyla anıyorum.

Sayın konuklar, geçtiğimiz haftalarda ne yazık ki, tarımsal öğretimimizin onurlu geçmişine yakışmayan bir gelişme yaşanmıştır. 1890'lı yıllarda kurulan ve tarım eğitimi alanında yaşayan bir müze olan Halkalı Ziraat Okulu, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi olarak kullanılmak üzere, 10 yıllığına İlim Yayma Vakfı'na kiralanmıştır. Mezunları arasında birçok ünlü isim bulunan ve tarım sektörünün gelişiminde önemli rol oynayan Halkalı Ziraat Okulu'nun tarihi işlevi göz ardı edilerek yok edilmek istenmesi camiamızda büyük üzüntü yaratmıştır. Yapılan tahsis işlemi derhal iptal edilmeli ve Halkalı Ziraat Okulu misyonuna uygun şekilde bir müzeye çevrilerek korunmalı, hatta tarım eğitimi için önemli bir merkez olacak şekilde değerlendirilmelidir.

Değerli katılımcılar, Ziraat Mühendisleri Odası her zaman olduğu gibi sektör sorunlarına karşı olağanüstü duyarlıdır. Ülkemiz bugün 73 milyona yaklaşmıştır. Bu hızlı nüfus artışının tarım sektörü ve gıda güvenliği açısından doğurduğu sonuçların mutlaka analiz edilmesi gerekmektedir. Türkiye'nin nüfus artışına paralel biçimde, tarımsal üretimini artırması gerekirken, son yıllarda hem üretim, hem de ekilen arazi büyüklüğü giderek azalmaktadır. 2000-2009 döneminde toplam işlenen alan 2,6 milyon hektar, toplam tarım alanı ise 2,3 milyon hektar düşmüştür.

Buğday üretimimiz 21 milyon tondan 19.5 milyon tona düşmüştür. Mısır üretimimiz 2008 ve 2009 yıllarında yakaladığı artış trendini, 2010 yılında az bir kayıpla sürdürüyor gibi gözükmektedir. Ancak Türkiye'nin tütün üretimi 200 bin tondan 55 bin tona gerilemiştir. 10 yıl içerisinde tütün üretimimizin dörtte üçü yitirilmiştir. Şeker Pancarı üretimi 18.8 milyon tondan, 17 milyon tona; patates üretimi 5.3 milyon tondan, 4.5 milyon tona düşmüştür. Bu, Türkiye'nin üretimden kopuşunun fotoğrafıdır.

Pamukta bu yıl kısmi bir artış görülmektedir. Anlamli üretim artışına sahip ürünler ise yalnızca çeltik ve ayçiçeğidir. Kırmızı mercimekte son yıllarda yaşanan artışta, verilen desteklerin büyük payı vardır.

1988'de 2 milyon hektar olan bakliyat ekim alanı, 2008 yılı itibariyle 970 bin hektara inmiştir. 1990 yılında 300 milyon doların üzerine çıkan ihracat değeriyle dünyanın en büyük bakliyat ihracatçısı olan Türkiye, sadece günü kurtarmayı amaçlayan tarım politikaları sonucu 2009 yılında bakliyat alanında Hindistan'dan sonra, ikinci en büyük ithalatçı ülke konumuna düşmüştür.

Ne yazık ki hayvansal üretim alanında da aynı olumsuz tablo mevcuttur . Türkiye'de hayvancılığın, özellikle son çeyrek yüzyılda giderek derinleşen birçok sorunu bulunmaktadır. Et ve Balık Kurumu, Yem Sanayi, Süt Endüstrisi Kurumu gibi düzenleyici ve müdahale edici kuruluşlar tasfiye edilmiş, girdi fiyatları sürekli artarken, et ve süt fiyatları geride kalmış, çayır ve meralar amaç dışı kullanılmış ve sonuçta üretici hayvansal üretimden giderek kopmuştur.

1980-2009 arasında nüfusun 20 milyondan fazla artmasına karşılık, hayvan varlığı 85 milyondan 38 milyona düşmüştür. 1985'te 499 bin ton olan kırmızı et üretimi 2009'da 413 bin tona gerilemiştir. Kişi başına yıllık kırmızı et tüketimi de 10 kilodan 6,5 kiloya inmiştir. Sektörde yaşanan kriz et fiyatlarına yansımış, bir kez daha yanlış bir karar alınarak "fiyatları düşürme" gerekçesiyle 2010 yılında et ithalatına başlanmıştır. Ancak ithalat et fiyatlarındaki yangını söndüremediği gibi, hayvancılık sektöründeki krizi daha da derinleştirmiş ve üreticinin büyük sıkıntılara düşmesine neden olmuştur.

Tüm bu sorunlara karşın 2010 yılı sonunda bitecek et ithalatı süresinin, 31 Aralık 2011'e kadar uzatılması büyük bir hatadır. Bulduğumuz noktada acil olarak tedbir alınmaz ise, ülkemiz hayvancılığı bitme noktasına gelecektir. Türkiye gibi dinamik nüfus yapısına sahip bir ülkenin kırmızı ette yurtdışı üretime bağımlı kalması kabul edilemez. Çözümün ithalatta olmadığı artık net olarak anlaşılmıştır. Et ithalatına olanak veren tüm kararlar iptal edilmeli ve hayvancılık sektörü doğru ve kararlı politikalarla yeniden ele alınmalıdır. Çözüm kendi üretim kapasitemizi yükseltmekte, bitkisel - hayvansal üretim dengesini tesis etmekte, üretim ve işleme safhalarında teknik eleman katkısını geliştirmekte, üreticiyi emeğiyle geçinir tutarken tüketicinin dengeli ve yeterli beslenmesini sağlamaktadır.

Değerli konuklar, dış ticaretimize bakacak olursak, Türkiye tarımsal ürünler dış ticaretinde son yıllarda sürekli olarak açık vermektedir. Ürünler itibariyle bakıldığında Türkiye meyve ve sebze ürünlerinde net ihracatçı, tarımsal hammaddeler alanında ise net ithalatçı konumdadır. Üstelik bu ülke topraklarında kolaylıkla ihtiyacımız kadar yetiştirilebileceğimiz buğday, pamuk, mısır, yağlı tohumlar ve benzeri ürüne milyarlarca dolar ithalat parası ödenmektedir.

2006 yılında çıkarılan Tarım Kanunu'nun 21. maddesi hükmüne göre, her yıl tarımsal destekleme programları için bütçeden ayrılacak kaynak, gayrisafi millî hasılanın en az %1'i düzeyinde olmak zorundadır. Ancak çıkarılan yasa hükmüne uyulmamış; 2007-2010 yıllarında tarımsal desteklemeler gayrisafi yurtiçi hasılanın (GSYH) binde 5-6'sı seviyesinde tutulmuş, hızlı bir yok oluş sürecindeki tarımsal nüfus bütçeden 36 milyar TL destek görmüştür. Dört yılda çiftçiye taahhüt edilen kaynaktan yaklaşık 17 milyar lira kesinti yapılmıştır. Aynı dönemde faiz ödemeleri 409 milyar TL'dir. Yani bir avuç yerli ve yabancı rantiyeye milyonlarca çiftçiden tam 11 kat daha fazla ödeme yapılmıştır. Tarım sektörüne yönelik sabit sermaye yatırımları azalmış, başta buğday olmak üzere birçok tarımsal ürünün fiyatı maliyetlerin altında kalmıştır.

Tarımla uğraşan çiftçi sayısı hızla azalmaktadır. Son 20 yılda çiftçi-üretici sayısı yaklaşık 9 milyondan 6 milyona inmiştir. Başka bir deyişle, uygulanan yanlış politikalar 3 milyon üreticinin tarımdan kopmasına neden olmuştur. Kimi çevreler bunu Türkiye'nin modernleşmesi olarak anlatmakta ve tarımsal üretimin yüzde 5 civarındaki nüfusla yapılabileceğini iddia etmektedir. Gerçekten yüzde 5'lik nüfus, teknoloji ve mekanizasyonun desteğiyle bu üretimi yapabilir. Ama tarım sektörüne bu teknoloji, bilgi ve mekanizasyon transferini yapabiliyor muyuz? Hayır. Peki buradan çıkarttığımız insanları sanayi ya da hizmetler sektöründe istihdam edebilecek bir kapasite yaratabiliyor muyuz? Hayır, yaratamıyoruz. Tarım sektöründen kopan insanlar kentlerin varoşlarına yerleşiyor ve işsizler ordusuna katılıyorsa, buradaki istihdam daralmasını bir modernleşme olarak anlatmak kesinlikle doğru değildir.

Değerli konuklar, son 10 yıldır tarım sektörünün Milli Hasıla üretiminde önemli bir artış olmamaktadır. Tarımın büyüme hızı genel olarak Gayri Safi Yurtiçi Hasıladaki (GSYH) büyüme hızının altında kalmıştır. Bazı yıllarda da önemli geriye gidişler olmuştur. 2010 yılının 9 aylık verileri, bu yılın da negatif olarak tamamlanacağını ortaya koymaktadır.

Peki, güvenli gıdaya ulaşma konusunda hangi noktadayız? Avrupa Birliği'ne uyum adı altında çıkartılan 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Yasası, tüm hükümleriyle 13 Aralık 2010 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ancak yasayla iddia edildiği gibi, AB'ye uyumlu bir gıda mevzuatı ve kontrol sistemine değil, tam tersine "küçük işletmeler ve esnafı korumak" adına sorunlu bir sisteme geçilmiştir. Küçük işletmelerde uzman mühendislerin, sorumlu yönetici olarak üretimi denetleme zorunluluğunu kaldıran yasa, halk ve tüketici sağlığı açısından büyük riskler yaratmaktadır. Gıda sektörünün aşağı yukarı yarısının kayıt dışı olduğu göz önüne alınırsa, bu alandan mühendisin de uzaklaştırılmasıyla yediğiniz her türlü gıdanın sağlığa uygun olarak üretilip üretilmediği konusunda ciddi tereddütleriniz olmalıdır.

Yasa nedeniyle küçük işletmelerde çalışan binlerce ziraat mühendisi, gıda mühendisi ve kimya mühendisi işini kaybetmiş ve işsizler ordusuna katılmıştır. Ekonomik krizin tüm ülkeyi derinden etkilediği bir süreçte, halk sağlığının tehlikeye atılması ve binlerce mühendisin çalışma olanağının ortadan kaldırılması kabul edilemez.

Bu nedenle; gıda güvenliğinin vazgeçilmezliği ilkesi çerçevesinde, mühendisi üretim sürecine katan ve doğru üretim yapma gayreti içinde olan, esnafı da koruyan çözümler bulunmalı ve yaşama geçirilmelidir. Bu, tüm gıda işletmelerine teknik eleman çalıştırma zorunluluğu getirilmesi, bu teknik elemanın yetkilendirilmiş denetçi niteliğiyle kamu adına çalışması ve hizmetinin karşılığı olan ücret ve sosyal güvenlik

primlerinin de tarım bütçesine konulacak ödenek ile karşılanmasıyla mümkün olabilir. Böylece küçük esnaf, işyerinde kamu finansmanı ile çalışacak konu uzmanının katkılarında yararlanarak, güvenli gıda arz edecek, diğer taraftan herhangi bir finansman yükü altına girmeyecektir. Sözü edilen yöntemin tarım bütçesinde doğuracağı finansman yükünün, yıllık 100 milyon TL düzeyinde olacağı, tarafımızdan hesaplanmıştır. Bu rakam, 6 milyar TL olan toplam tarım bütçesinin 60'da 1'i kadardır. Üstelik bilinmektedir ki, gıda güvenliğine bütçe ayırmayan toplumlar, çok daha fazlasını sağlık harcamalarına ayırmak zorunda kalmaktadırlar.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'ndan, halk ve kamu yararına olan bu teklifi değerlendirmesini beklediğimizi ifade etmek istiyorum.

Sayın konuklar, ziraat mühendisi meslektaşlarımız için büyük önem taşıyan bir başka konu da istihdam meselesidir. Sayın Tarım Bakanı 2011 yılı bütçe sunuş konuşmasında, "2011 yılında TARGEL Projesi kapsamında 2.500 ve kuruluşların ihtiyacını karşılamak için 2.000 sözleşmeli personel olmak üzere toplam 4.500 personel alımının gerçekleştirileceğini; istihdam edilecek toplam tarım danışmanı sayısının da 10.000'e çıkarılması yönünde çalışmalar yapılacağını" söylemiştir. Meslektaşlarımız kamuya ziraat mühendisi alımına bir an önce başlanmasını beklemektedir.

Değerli konuklar, bu memleketin geniş toprakları; zengin ekolojik olanakları ve çok sayıda nitelikli teknik personeli, tarım sektörünün bugün içinde bulunduğu sorunlu tabloyu, üreten ve hakça bölüşen bir yeni tabloya dönüştürmek için yeterli niteliklere sahiptir. Ancak uygulama için mutlaka etkin kamu yönetimi gerekmektedir. Bilgi ve teknolojiyi alanla, tarlayla, ahırla buluşturarak, verimimizi yükseltip, maliyetimizi düşürüp, doğaya saygılı bir üretim yapısını sağlayabiliriz. Tarım sektörüne bütçeden ciddi bir pay aktarılırsa ve anlamlı - doğru destekleme sistemi uygulanabilirse, Türkiye kendine yetmeyen, açığı olan tarımsal üretimini birkaç yıl içinde kapatabilecek bir ülkedir.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası bu alanda üzerine düşen her türlü görevi, yerine getirmeye hazırdır.

ODA'mız bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da, tarım sektörünün sorunlarının çözülerek, daha ilerilere taşınması ve meslektaşlarımızın özlük haklarının korunması konusunda kararlılıkla çalışmaya devam edecektir.

Sözlerime son verirken, Tarımsal Öğretimin 165. Yıldönümünü bir kez daha kutluyor, hepimize şahsım ve yönetim kurulum adına saygılar sunuyorum.

Prof. Dr. Ahmet ÇOLAK

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanı

Sayın milletvekillerim, paydaş kurumların çok değerli yöneticileri, sayın genel müdürler, Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Ziraat Mühendisleri Odası sayın Genel Başkanı, değerli öğretim üyeleri, değerli meslektaşlarım, kıymetli öğrencilerim; her geçen gün önemini biraz daha iyi algıladığımız tarımın ülkemizdeki öğreniminin başlangıcını malumunuz her yıl bayram havasında kutluyoruz. Bugün tüm meslektaşlarıma şükranlarımı sunuyorum. Sağ olanlara uzun ömür ve sağlık; ebediyete intikal etmiş olanlara da Allaha rahmet diliyorum. Hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Ülkemiz bir tarım ülkesi olmasına rağmen bu alanla okulların buluşturulması oldukça geç olmuştur. Sayın Başkanım kısa bir kesit verdi ama tarım-çevre-gelecek konusuna bir de tarihsel nitelik katmak adına ben bazı tarihsel noktalara vurgu yapmak istiyorum. Ziraat alanında eğitim veren bir okulun kurulması konusunda ilk girişimler ancak Tanzimat dönemine kadar geri götürülebilmektedir. 1846 yılında Yeşilköy'de Ziraat Talimhanesi adı altında bir ziraat okulu açılmıştır. Okulun kuruluş amacı o sırada Yedikule'de açılmış olan bez dokuma fabrikasına gerekli ipliğin hammaddesini sağlayacak pamuğu yetiştirmek ve pamuk ziraatını geliştirmektir. Bunun için Yeşilköy'deki Ayamama Çiftliği talimhane şekline getirilerek ilk pamuk ziraatı uygulama eğitimi burada verilmeye başlanmıştır.

Büyük ümitlerle kurulan bu çok amaçlı ziraat okuluna; taşradan öğrenci kazanılamaması, okulda ders veren hocaların mesailerini tam zamanlı olarak kullanmamaları, yabancı uzmanlardan yeteri kadar yararlanılamaması, başta kitap olmak üzere ders araç ve gereçlerinin yetersiz olması gibi sebeplerle ilgi azalmış ve 27 Eylül 1851'de bu okul tamamen kapatılmıştır.

Yeni bir ziraat okulu açılması teşebbüsü ancak 1878-1879 yıllarında Ahmet Cevdet Paşa'nın ticaret ve ziraat nazırlığı zamanında gündeme gelmiştir. Halkalı'da yer satın alınması, binasının yaptırılması kolay olmamış ve bütün bu sebeplerden dolayı kuruluş çalışmaları 1891 yılına kadar devam etmiştir. Bina tamamlanınca önce mektebi tıbbiyeyi mülkiye için açılmış olan mülkiye baytar sınıfının öğrencileri bu okula nakledilmiş ve asıl ziraat öğrencilerinin kabulüne ise 1 yıl sonra başlanarak, okula Halkalı Ziraat ve Baytar Mektebi Alisi adı verilmiştir. Az önce sayın Başkanım da vurguladı ama Halkalı Ziraat Mektebi Alisi üzerinde ben de biraz durmak istiyorum. Okulun önemini biraz daha iyi anlamamız gerektiğini düşünüyorum.

1894 yılında okul ikinci dönem veteriner mezunlarını verdikten sonra, bu sınıflar İstanbul'a nakledilerek müstakil bir okul haline getirildiğinden, Halkalı'daki okul ziraat mektebi olarak kalmış ve 1896'dan itibaren de mezun vermeye başlamıştır. Okul nizamnamesi gereğince idadi mezunlarını kabul etmekte ve 4 yıllık bir yükseköğretim yapmaktaydı. Yani bugünkü anlamda bir fakülte gibi öğrenim vermekteydi. 1. Dünya Savaşı yıllarında kısa bir süre kapanmak zorunda kaldı, daha sonra Mondros Mütarekesi zamanında da aynı kaderi maalesef yaşadı. Ancak Cumhuriyet döneminde yeniden teşkilatlandırma gündeme geldi ve cumhuriyetin hemen ardından

Halkalı Ziraat Mektebi mezunu çok sayıda genç, ileri düzey öğrenim görmek ve modern araştırma yöntemlerini öğrenmek üzere Almanya'ya gönderildi.

5 Temmuz 1927'de Ziraat ve Baytar Enstitüleri ile Ali Mekteplerin Tesisine ve Ziraat Tedrisatının Islahına Ait Kanun adını taşıyan 1109 sayılı yasa çıkartılarak artık Yüksek Ziraat Enstitüsüne doğru bir geçiş yapıldı ve 1928'de de Halkalı Ziraat Mektebi kapatıldı.

Halkalı Ziraat Yüksek Okulu'nun geçmişine baktığımızda, cumhuriyetin ilk döneminde ilk bakanımızdan tutun, daha sonra Yüksek Ziraat Enstitüsü'nde de rektörlük yapmış hocalara kadar birçok ilim insanının, Halkalı Ziraat Mektebi'nden yetiştiğini görmekteyiz. Yine Yüksek Ziraat Enstitüsü'ne 20 adet hocayı sağlamış olduğunu görmekteyiz. 6 adet bakanımızın sonraki dönemlerde görev yaptığını görmekteyiz. Bu bakanlarımız Halkalı Ziraat Mektebi mezunuydular ve ayrıca Halkalı Ziraat Mektebi mezunları arasından 27 adet de milletvekili çıkmıştır. Bu bilgileri verdiği için Cemalettin Yaşar ÇİFTÇİ hocama buradan şükranlarımı sunuyorum. Böylece, Halkalı Ziraat Mektebi'nin, Türkiye Cumhuriyetinin ilk tarımsal yükseköğretimini yapan bu okulunun önemini biraz daha vurgulayabilmiş oldum.

Ama ne yazık ki sayın başkan da vurguladı, bugün Halkalı Ziraat Mektebi'nin bir özel vakıf üniversitesine devredildiğini öğrenmiş bulunuyoruz. Biliyoruz ki yakın zamana kadar Tarım Bakanlığımızın bir birimiydi. Hiç olmazsa Bakanlığımız elinde bu tarihi doku korunuyordu ama şu anda bu korumanın ne derece sağlanacağı hakkında bir bilgiye sahip değiliz. Bu konuda ciddi endişeler taşıyoruz. Ben geleceğin mutlaka geçmişle birlikte sorgulanması gerektiğini düşünüyorum. Geçmişte bu kadar önemli kökü olan bir kurumun mutlaka koruma altına alınması gerektiğini buradan ilgililere yetkililere ve ilgili Bakanlığımızın dikkatine sunmak istiyorum.

Değerli konuklar tarımsal öğrenim daha sonra, Ankara Yüksek Ziraat Mektebi ve Yüksek Ziraat Enstitüsü ile devam etmiştir. Dönemin Başbakanı İnönü'nün nutkundaki her cümle çok büyük anlamlar taşımaktadır. Ben iki tanesini buradan hatırlatmak istiyorum: "Türkiye Cumhuriyeti bu enstitüyü vücuda getirmek için senelerden beri emek sarf etti. Bu enstitüyü fakülteleriyle birlikte memlekete, ziraatta ve baytarlıkta yüksek mühendisler yetiştirecek bir üniversite olarak tanıyoruz."

Yine başka bir cümle ki, çok çarpıcıdır: "Efendiler enstitüyü hükümetin aynı zamanda daima emniyetle istişare edeceği büyük bir kurmay heyeti olarak tanıyoruz."

Aslında bu iki cümleden bilimin öncülüğünü tüm dünyaya ilan etmenin yanı sıra, Türk bilim insanına ve ziraat mühendislerine ne kadar güven duyulduğunu anlamaktayız ve o dönemin yöneticilerine şükran borçluyuz. Yine bu iki cümle biz üniversite bilim insanlarına ve tüm mühendislere çok büyük bir sorumluluk yüklemektedir. Ziraat mühendisi sayısı 96 bini aşmış az önce sayın Başkanım ifade etti. Bu bir gurur tablosudur ama ne yazık ki elde ettiğimiz sonuçlar beklenenin altındadır. Ziraat mühendislerimiz yurdun her köşesinde ülke tarımına büyük bir özveriyle hizmet vermektedir. Beklenti bizim ideale duyduğumuz özlem nedeniyedir. Ama karnımız tok, sırtımız pek diyoruz, bu cümleyi kurabildiğimiz için de mühendislerimize bir kez daha teşekkürü borç biliyoruz. Bugün eğer dünyadaki açlığı çağın korkusu olarak hissetmiyorsak, bu köylümüzün, çiftçimizin, mühendisimizin, üniversitelerimizin, Bakanlığımızın, meslek kuruluşlarımızın, meslekle ilgili sivil toplum örgütlerinin ve ulusal özel sektörün özverili çalışmaları sayesinde.

Üniversitelerimiz pek çok alanın olduğu gibi tarımın da güvencesidir. Ancak üniversitelerin fakülteleri planlanırken yetkinlik ve taşıma kapasitesi gibi kriterlerin iyi irdelenmesi gerektiğini düşünüyoruz. Günümüzde ziraat fakültesi sayısı 26'ya ulaşmıştır. Sayıları hızla artan fakülteler konvoyunda artık iller bitmiş, ilçeler devreye girmiştir. Bu durum biz bilim insanlarını ciddi şekilde tedirgin etmektedir. Umuyorum YÖK bünyesinde kurulmuş bulunan bir komisyonun dernekleşmesiyle başlamak üzere olan akreditasyon çalışmaları bu alanda sonuç verir.

İçinde yaşadığımız çağda tarım bilgi yoğun ve ekonomik bir etkinlik haline gelmiştir. Tarımda öğrenme ancak uygulayarak ve araştırarak yani tarımı yaşayarak gerçekleşir. Fakülte çiftlikleri bu anlamda tarımsal öğrenimin olmazlarıdır. Tıp fakülteleri için hastaneler ne kadar gerekliyse, ziraat fakülteleri için de araştırma ve uygulama çiftlikleri o kadar önemlidir. Tarımsal öğrenimde bu kadar önemli olan çiftliklerin maalesef her fakültede bulunmadığını biliyoruz. Fakülteler sınırlı ve kıt imkanlarla öğrenim, araştırma ve üretim altyapısını güçlkle taşımaktadırlar. Eleman yetersizliği had safhadadır ama bununla birlikte acaba kaç tane fakültenin araştırma ve uygulama çiftliği vardır, bunu bence sorgulamak gerekmekte ve biran önce bu altyapının sağlanmasını gerçekleştirmek gerekmektedir.

Değerli katılımcılar, bizim üniversiteler olarak hedefimiz dünya standartlarında mezunlar vermek, tarımı bilen, tarımı yaşayan mühendisler yetiştirmektir. Ancak binbir emekle yetiştirdiğimiz mühendislere de tarımla ilgili yasa ve mevzuatta atıfta bulunulmasını beklemekteyiz. Ama ne yazık ki yakın geçmişteki dönemde ve içinde bulunduğumuz dönemde yeterli ve gerekli atfı göremiyoruz. Bu durumu kabullenmiyoruz ve benimsemiyoruz, bunu da buradan belirtmek istiyorum.

Bir şeyi tam olarak başaramadığımızı düşünüyorum. Çiftçilerimizle bir arada olmayı, ürettiğimiz bilimsel bilgiyi onlara aktarmayı tam olarak başaramadık. Bunu başarmamız gerekiyor. Biz içinde bulunduğumuz hafta Ziraat Bankası ve Damızlık Süt Sığırcı Yetiştiricileri Birliği ile bir ortak projeyi başlattık; Çiftçi Eğitim Projesi. Haymana çiftliğimiz bu konuda bir çiftçi eğitim merkezi haline gelecektir. Umarım bu örnek ülkemizdeki tüm fakülte ve paydaş kuruluşlar arasında bir işbirliğini beraberinde getirir ve kısa zamanda çiftçimizi medya yoluyla olmanın yanı sıra, birebir yüz yüze eğitimlerle de desteklemiş oluruz. Böylece tarımın gerçek sahibi köylümüzü ve çiftçimizi kucaklamış, birbirimizden öğrenmiş ve üniversiteyi onlarla iç içe getirmiş de oluruz.

Ziraat fakülteleri, tüm meslektaşlarla birlikte kırsalın refahı ve kalkınmasının levheleri olmak durumundadırlar. Tarımsal ürün ve girdilerin ithalatı ülkemizin eksigidir, ayıbidir ki sayın Başkan ayrıntılarıyla söz etti, mesleğimiz tüm toplumun ilgi odağında bulunan vazgeçilmez ve yükselen bir meslektir. Ancak ülkemiz tarımında yaşanan sorunların sorumluluğu üniversitelere ve ziraat mühendislerine yüklenemez, bunu yapmak insafsızlıktır. Yaşadığımız gıda krizinde yükselen gıda fiyatları makro ekonomik açıdan dünya genelinde enflasyon baskısını artırırken, gıda ithal eden düşük gelirli ülkeleri de zorlamaktadır. Bu bağlamda ülkemizdeki kriz, tarım ve gıda sektörüne sadece ekonomik anlamda zarar vermekle kalmamış, gıda güvenliği açısından da kayıt dışılık ve ucuz ürüne yönelme gibi eğilimleri de ortaya çıkarmış, sonuçta ülkemizde gıda güvenliğinin, güvensiz bir hal almasını adeta kışkırtmıştır.

Gıdanın artan dünya nüfusuna paralel olarak, artan talebi karşılamada yetersiz duruma düşecek olması ihtimali, uluslararası tekellerin ülkelerin tepesinde tuttıkları

bir gıyotindir. 70'li yıllardan bu yana yaratılmaya çalışılan açlık korkusuna dayalı korku kültürü, genetik mühendisliğindeki çarpık tasarımların insanlar ve ülkeler tarafından kabulüne yönelik yoğun bir baskıyı da beraberinde getirmektedir. Genetik mühendisliği ve biyoteknolojik ürün tasarımına bilimsel anlamda hakim olamayan toplumlar, tıpkı kuş gribi, domuz gribi senaryolarda olduğu gibi GDO'lu ürün tasarımlarına da hakim olamayacaklar ve kontrolleri dışında gelişen oldu bittilere seyirci kalarak kendilerine çizilen kaderi kabulleneceklerdir.

Yediği gıda nedeniyle soykırımı uğramayan sağlıklı nesiller olmak istiyorsak, bunun da ötesinde et yemeyen, süt içmeyen kuşaklar üretmek istemiyorsak, bu alanda üniversitelerce yürütülenler başta olmak üzere, tüm biyoteknolojik çalışmalara önem verilmelidir, kaynak ayrılmalıdır, fonlar yaratılmalıdır. Ancak özellikle biyoteknolojik çalışmaların kullanımı ve uygulanması konusunda çok ciddi denetim mekanizmaları kurulmalı ve çok sıkı denetimler yapılmalıdır.

Diğer yandan tüm sektör ve sivil toplum kuruluşları ile birlikte gerek hayvansal, gerekse bitkisel üretimde klasik ıslah çalışmalarına yönelimin mutlaka desteklenmesi gereklidir. Bununla ilgili daha önce kurulmuş olan ıslah istasyonlarının ve yeni ıslah merkezlerinin acilen harekete geçirilmesi ve üniversitelerin de bu merkezlerle ortak – birlikte çalışması gerekmektedir. Bu konuda zaten var olan çalışmalara hız verilmesi - çünkü biliyoruz ki ıslah çalışmaları çok uzun soluklu çalışmalardır-, oldukça önem taşımaktadır.

Bu bağlamda bir konuyu daha dikkatlerinize sunmak istiyorum. Özellikle üniversitelerin özelleştirilmesinin gündeme geldiği bu dönemde, her türlü ticari kaygıdan uzak, güdümsüz çalışan devlet üniversitelerinin varlığı, özerk üniversite sisteminin kamu yararına işlemesi yönünden son derece gereklidir ve elzemdir. Tarımda teknoloji kullanımında önemli sorunlar bulunduğunu biliyoruz. Örneğin ortak makine kullanımının özendirilmesi, hassas tarım uygulamalarıyla özellikle gübre girdisinin, ilaç girdisinin son derece ekonomik ve çevre dostu olarak kullanılması sanıyorum bugünkü toplantının da kapsamı içinde.

Bir diğer önemli kavram ise teknoloji ile birlikte tarımımıza giren, ancak her yıl daha fazla tarım emekçisini yitirdiğimiz iş kazalarıdır. İş güvenliği son derece önemlidir. Tarımsal iş güvencesine hep birlikte mutlaka eğilmemiz gerekmektedir. Bu çok da gün yüzüne çıkmamış, kanayan bir yaradır, bunu da dikkatlerinize sunmak istiyorum.

Türkiye'de kırsal kesimde yaşayan insanların hemen hemen tek geçim kaynağı tarımsal faaliyetler olduğundan, kırsal gelişmenin en önemli koşulu da tarımsal kalkındır. Birim alan ve birim hayvandan elde edilen verimin artırılması ve bunun için modern tarımsal girdilerin en uygun bileşimi, tarım işletmelerinin modernizasyonu, eğitim düzeyinin yükseltilmesi, sosyal güvenlik, sağlık ve benzeri hizmetlerin bütünleşmiş bir anlayış içinde yürütülmesi gerekmektedir. Bütün bu saydığımız konularla ilgili ODA'mızın çalışmalarını takdire değer buluyorum. Tüm öğretim üyelerimizle, üniversitelerimizle bütünlük içinde çok değerli katkılar koymaktalar. Yine Tarım Bakanlığımız ve paydaş kuruluşlarımızı -ki çok değerli yöneticiler burada var-, gerçekten hepsi birer başarı öyküsü, burada zannediyorum plaket töreninde de göreceğiz kendilerini daha yakından tanıyacağız, hepsine ayrı ayrı şükranlarımı sunuyorum. Hepinizi bir kez daha saygıyla selamlıyorum ve Ziraat Mühendisleri Odamızın Yönetim Kurulu başta olmak üzere, organizasyonda emeği geçen tüm arkadaşlarıma gönülden teşekkürler saygılar sunuyorum.

BİRİNCİ OTURUM:

TARIM

Oturum Başkanı Prof. Dr. Ahmet ÇOLAK

Sempozyuma hepiniz hoş geldiniz. Görevli tüm arkadaşlara teşekkür ediyorum. İzninizle katılımcıları davet etmek istiyorum. Tarımın her yönüyle masaya yatırıldığı keyifli bir oturum izleyeceğiz.

Buyurun efendim.

“DOMATES FİYATLARI: ÜRETİM SORUNLARI, BİTKİ KORUMA UYGULAMALARI VE DIŞ TİCARET”

Vahap TUNCER

ZMO Antalya Şube Başkanı

Sayın Başkan değerli katılımcılar hepinizi ZMO Antalya Şubesi adına saygıyla, sevgiyle selamlıyor, sempozyumu düzenleyen Genel Merkez Yönetim Kurulu üyelerine ve emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Sempozyumda domatesin seçilme nedenini sizinle paylaşmak istiyorum. Hepinizin bildiği gibi 2010 yılının Temmuz-Ekim aylarında Türkiye’de domates fiyatları astronomik biçimde yükseldi. Süpermarketlerde 1–2 liradan almaya alışık olduğumuz domatesin fiyatının 8–10 liraya çıktığına tanıklık ettik. Sebze üretiminde dünyada 4. sırada olan ve bu üretimin yüzde 60’ını domatesin teşkil ettiği bir ülkede domates fiyatlarının bu hale gelmesinin bir nedeni olmalıydı. Sahada çalışan bir mühendis olarak bilimsel veriler ışığında, sektöründe görüşlerini alarak sorunu irdeleyip, sonuçlarını sizinle paylaşmaya çalışacağım.

Öncelikli olarak domates ve yetiştiriciliği hakkında kısa bir bilgi sunmak istiyorum. Hepimizin bildiği gibi ana vatanı Güney Amerika olup Peru, Ekvator ve Şili civarında görülen bir sebzedir. İlk olarak Meksika’da kültüre alınan domates Amerika’nın keşfinden sonra Avrupa’ya getiriliyor.1850’den sonra da Sultan Abdülmecit zamanında Osmanlı Sarayı’na giriyor. 1900’lü yılların başında Adana’da yetiştirilmeye başlanan domatesin, Türkiye’de yaygın olarak yetiştirilmeye başlanması ise, 1950’li yılları olarak tarihlere geçmiş bulunmaktadır.

Tropik bölgelerde çok yıllık, diğer bölgelerde ise tek yıllık olarak yetiştirilen, kendine döllen, kırılğan, çalimsı yapıda bir sebze olan domates, besin içeriği yönünden oldukça zengin olup, bünyesinde su, karbonhidrat, protein selüloz, potasyum, fosfor, magnezyum, kalsiyum, demir, çinkonun yanı sıra tiamin, vitaminler, likopen vb birtakım enzimler de bulundurmaktadır. Özellikle likopen’in insanlarda görülen bazı kanser türlerine karşı etkili olduğu tıp çevrelerince ifade edilmektedir.

Sizlere Türkiye’de son yıllarda yetiştirilen ve bazı çevrelerce hormonlu ya da GDO’lu olarak tanımlanan domates çeşitlerini tanıtmak istiyorum. Burada farklı fotoğraflar görüyorsunuz. Kahverengi, siyah renklisinden, oval, yumurta biçiminde olan, farklı büyüklükte ve çeşitli şekillerde domatesleri görüyorsunuz. Dünyada domates üretimine baktığımızda, bu istatistik tablosuna göre Türkiye 9.7 milyon ton üretimle 4. sırada bulunuyor. 260 bin hektar alanda üretim yapıyoruz ve Türkiye’de üretilen domatesler işleme yüzdesi olarak yüzde 25’ini oluşturuyor.

Öncelikle şunu ifade etmek isterim, domates üretimi ile ilgili istatistik kayıtlarını incelediğimizde çok farklı rakamlar olduğu görülüyor. Örneğin bu tabloda 9,7 milyon ton görülürken, bir başka tabloda 11 milyon tona yakın bir üretim görülüyor. Benim sahada satılan standart ve hibrit domates tohumlarına göre yaptığım hesaplamalara göre ise Türkiye’de ancak 6,5 milyon ton civarında bir domates üretimi olduğunu tahmin ediyorum. Türkiye’nin yıllar itibariyle domates üretimine baktığımızda 1998

yılından 2009 yılına kadar bir yükseliş trendinde olduğu görülüyor. 2009 verileri ise 220 bin hektar, yani 2 milyon 200 bin dekar civarında bir alanda domates üretiminin olduğunu ortaya koyuyor ki, mevcut üretim alanları dikkate alındığında Türkiye'nin bu kadar domates üretiminin gerçekçi olması bana biraz imkânsız görünüyor.

Türkiye'nin tarım bölgelerine göre örtü altı domates üretimine baktığımızda ise yüzde 85'ine yakınının Akdeniz Bölgesi'nde üretildiğine tanıklık ediyoruz. Geriye kalan yüzde 14'lük bölümü Ege Bölgesi'nde yetiştiriliyor, geriye kalan yüzde 1,5-2'lik bölümü ise diğer bölgelere serpiştirilmiş durumda. Örtü altında 1,5 milyon tona yakın bir domates üretimi söz konusu.

Hibrit tohumlara göre domates ekilişlerine baktığımızda; 8 bin hektar oturak domates, 18 bin hektar sırik domates, 27 bin hektar sanayi tipi domates olmak üzere, toplam 53 bin hektar, yani 530 bin dekarlık bir domates ekilişi ortaya çıkıyor. Bu da yaklaşık 4 milyon tonluk bir domates üretimine denk gelmektedir.

Değerli konuklar, üreticinin elinde bulunan standart veya yerel tohumlarla yaptıkları üretim de dikkate alınır, üretimin ancak 6 milyon ton civarında olabileceği ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'de domates verimi çok yüksek değildir. Sanayi tipi domateste ortalama verimi 6–6,5 ton civarında olup 2010 yılında ortalama verim 4,9 ton olarak gerçekleşmiştir. Oturak domateste ise ortalama verim 8 ton, 2010 ortalaması 6 ton civarında, sırik domateste ortalama verim 10–15 ton olup, 2010 yılı verim ortalaması 8–10 ton olarak gerçekleşmiştir.

Sanayi tipi domates üretiminde Türkiye'nin bölgelere göre durumu nasıl diye bakacak olursak, seracılıktakinin tersine Marmara Bölgesinde yoğunlaştığına tanıklık ediyoruz. 12 bin dekarlık Marmara Bölgesi'ndeki üretimi, 11 bin hektarlık üretim ile Ege Bölgesi ve 3 bin hektarla GAP ve İç Anadolu Bölgesi izlemektedir. Az önce verdiğim tohum miktarına göre yapılan hesaplamalara göre ise Türkiye'de yaklaşık 26 bin hektarda sanayi tipi domates üretildiği görülmektedir.

Türkiye önemli bir salça üreticisi olup, salça ihraç ederken aynı zamanda zaman zaman salça ithalatı da yapmaktadır. Salça ithalatının bir kısmı Türkiye'de bazı yıllarda ortaya çıkan salça açığı kapatmak amacıyla, bir kısmı ise dâhilde işleme rejimi kapsamında reeksport yapılarak, başka ülkelere ihraç edilmek üzere yapılmaktadır. Özellikle Çin'den bu amaçla bazı yıllar yüklü miktarda domates salçası ithalatının yapıldığına tanıklık ediyoruz.

2008 yılında 2 milyon 200 bin ton olan salça üretimimizin, 2010 yılında domateste yaşanan verim kaybına bağlı olarak 1 milyon 250 bin tona düştüğünü görüyoruz. Yine 2009'da 105 bin ton olan ihracatımızın 2010 yılında tahminen 50 bin ton civarında gerçekleşeceği görülüyor.

Türkiye'nin yıllar itibarı ile domates ihracatına bakıldığında sistematik bir yükselişin olduğu görülmektedir 2007 yılında 400 milyon ton civarında bir domates ihracatı yapılmışken, 2010'da, 31.10. 2010 tarihi itibarıyla 514 milyon tonluk bir ihracatın yapıldığı görülüyor. Domates ihracatının parasal karşılığı ise yaklaşık 426 milyon dolar civarındadır.

Türkiye'nin sebze ithalatına baktığımızda; daha çok kuru sarımsak, kuşkonmaz, dolmalık biber, kabak ve enginar ithal ettiğimiz görülüyor. Bazı yıllar düşük miktarda da olsa domates ithalatının yapıldığı görülmektedir. Örneğin 2008 yılında 80 ton civarında bir domates ithalatının yapıldığı görülmektedir. 2007 yılında da bir miktar ithalat yapılmış olup, bu ithalatların oteller veya market zincirleri tarafından yapıldığı düşünülmektedir.

Değerli konuklar, Türkiye'nin salça ihtiyacı 150 bin ton civarındadır. Ülkemizdeki kullanım alışkanlığına bağlı olarak Türkiye'de kişi başına 2 kg salça tüketildiği, tüketilen kişi başına taze domates miktarının ise 25 kg civarında olduğu bilinmektedir. Türkiye'de sofralık domates tüketimi ise toplam 2,5 milyon ton civarındadır.

Salça fiyatları Türkiye'de dünya ortalamasının üzerindedir. Bu yüksekliğe bağlı olarak zaman zaman az önce ifade edildiği gibi Çin'den getirilerek re-export yoluyla yurtdışına gönderildiği görülmektedir. Türkiye'de salçanın ton fiyatı 1.700 Euro civarındayken, Çin'de 700–800 dolar civarında olup, dünya ortalaması ise 1000 dolar civarındadır.

Konuşmamın bu bölümünde domates üretiminde özellikle 2010 yılı başta olmak üzere yaşanan temel sıkıntıları sizlere aktarmaya çalışacağım. Bunları üretimden kaynaklanan sorunlar, üretici – mühendis ilişkisinden kaynaklanan sorunlar, hormon ve tarım ilacı kullanımından kaynaklanan sorunlar, karantina kaynaklı sorunlar, tohumla taşınan hastalıklar ve zararlardan kaynaklanan sorunlar, üretim planlamasının yapılamamasından kaynaklanan sorunlar ve pazarın küreselleşmesi sonucu hibrit tohumların giderek yaygınlaşması ve buna bağlı olarak tat kaybının oluşmasına bağlı sorunlar olarak değerlendirebiliriz.

Türkiye'deki domates fiyatlarına göz atarsak 2006–2007–2008–2009 yıllarında domates fiyatlarının belirli bir seviyede kaldığına tanıklık ediyoruz. Domates fiyatları 2006'da 0,52 TL iken, 2007'de 0,58, 2008'de 0.56, 2009'da 0.63, 2010'da ise ortalama 0.78 olarak gerçekleşmiştir. Bu tablo 2010 yılında domates fiyatları artışın temel nedenini ortaya koymaktadır.

Salça fiyatlarında da benzer şekilde bir yükseliş söz konusudur. 2009'da 2.5 lira olan salça fiyatı 2010'da 4 liraya çıkmıştır. Bize gelen son rakamlar salça fiyatının 5-6 liraya yükselebileceğini göstermektedir.

2010 yılında domates fiyatlarının yükselişinin nedenlerini üç ana başlık altında toplamak mümkündür.

- 1 – Verim kaybına ve kalite kaybına bağlı olarak üretimin azalması
- 2 – Serada sonbahar domates ekilişinin gecikmesi
- 3 - Tuta Absoluta diye tanımlanan domates güvesi ve mildiyö hastalığı

Öncelikle üretim azalmasının nedenlerini sizlerle paylaşmak istiyorum.

Değerli katılımcılar hepinizin bildiği gibi domates bir sıcak iklim sebzesidir. Bu nedenle de belirli bir sıcaklık değerine ihtiyaç duymaktadır. Batı Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsünden aldığımız veriler bu sebzenin iklim isteklerini ortaya koymaktadır. Özellikle dikkatinizi çiçeklenme isteğiyle ilgili sıcaklığa çekmek

istiyorum. +18 ile +26 derece arasındaki sıcaklıklarda domates çiçeği döllenebilmekte ve meyve bağlamaktadır.

Nem isteklerine baktığımızda minimum yüzde 50-55, gündüz yüzde 70-80, gece yüzde 80, ortalama yüzde 70-80'lik bir neme ihtiyaç duyduğu görülmektedir. 2009 ve 2010 yılının yaz aylarının iklim verilerini hatırlatmak istiyorum. Son 2 yazın oldukça sıcak ve kurak geçtiğini biliyoruz. Bunu bir grafik ile sizlere göstermek istiyorum. 2009–2010 ortalama sıcaklık değerlerine baktığımızda 7. ve 8. aylarda sıcaklığın 24 derece civarında seyrettiğini görüyoruz. 2009 yılında sıcaklığın aynı dönemde 25 dereceye yükseldiğini görüyorsunuz. 2010'da ise Temmuz, Ağustos aylarındaki sıcaklıkların 28–29 dereceleri bulduğu, hatta 30 derecelere yaklaştığı görülmektedir.

2010 yılında; Temmuz, Ağustos aylarında özellikle domatesin çiçeklenme döneminde sıcakların bu derece yüksek olması, domateste çiçeklerin döllenmesine engel olmuştur. Bir anlamda verim kaybının önemli bir nedenini teşkil etmiştir.

Değerli katılımcılar, az önce dile getirdiğim, domates mildiyö hastalığı, domateste yeşil kurt açık alanlarda ciddi anlamda verim kaybına neden olmuştur. Bitki korumacı arkadaşlarımızın, uzmanların bildikleri gibi, mildiyö hastalığı gerekli tedbir alınmazsa 1 hafta gibi kısa bir sürede bütün domates tarlasını ve serasını yok edecek kadar zarara yol açmakta ve üretimde ciddi kayıplara neden olmaktadır.

Bunların yanı sıra 2009 yılında tanıştığımız domates güvesi tuta absoluta adlı zararlı da domates üretiminde asgari yüzde 20 oranında, bazı bölgelerde ise yüzde 50, hatta yüzde 100'lere varan kayıplara neden olmuştur. Türkiye genelinde ise yüzde 25 oranında ciddi bir üretim kaybına yol açtığı görülmektedir.

Değerli katılımcılar, domates güvesi, orijini güney Amerika olan bir zararlı. Yani domatesin ana vatanından gelen bir zararlı. Erginleri 5–7 mm uzunluğunda olup, kanat açıklığı 8–10 mm civarındadır. Oldukça geniş bir iklim kuşağında yaşayabiliyor. Çok farklı yükseltiler ve çok farklı sıcaklıklarda yaşamını sürdürebiliyor. Yılda 12 ye kadar döl verebiliyor ve 1 dişi yaşamı boyunca 250 yumurta bırakabiliyor. Bu her türlü koşulda yaşayabilen ve beslenecek ortamı bulduğu zaman da diyapoza girmeyen bu kelebek, hızlı çoğalması nedeniyle de çok hızlı bir şekilde ülkeler, bölgeler arasında taşınabilmektedir.

Coğrafi dağılışına baktığımızda 2006 yılına kadar Güney Amerika'da olduğu görülmektedir. 2006 yılında İspanya'ya bulaşmasının ardından 2009 yılında Türkiye'ye ulaşmıştır. Sağdaki haritada da Türkiye ile beraber Avrupa'nın diğer bölgelerinde de yayılışını görüyorsunuz.

EPPO 2'nin A1 karantina sitesinde yer almaktadır. Bunun anlamı şudur, yurtdışına gönderdiğiniz domateslerde bir tek yumurta görülse bile bu ürünün o ülkeye girişi yasaktır, engellenir. Bu anlamda sıfır tolerans olan bu zararlılara karşı bütünüyle temiz bir üretim yapılması gerekmektedir.

2009 yılında Antalya'da görüldükten sonra gerekli iç karantina tedbirleri alınmadığı için, 2009'un Mayıs-Haziran ayından itibaren çok hızlı bir şekilde Türkiye'nin domates üretilen bölgelerine yayılmıştır. Bu haritada da, domates güvesinin bulaşık olduğu

bölgeleri görüyorsunuz. Yine bir başka haritada da bulaşık bölgeler, risk teşkil edenler ve az risk teşkil edenler görülmektedir.

Tuta absoluta, (domates güvesi) bildiğimiz patates güvesine veya evlerimizde yünlü kumaşlara zarar veren güveye çok benzeyen bir zararlı olduğunu görüyorsunuz. Yine üst fotoğrafta açılmak üzere olan yumurtasını, larvasını, larvasının ergin dönemini görüyorsunuz. Meslektaşlarımızın tanı koyması açısından şunu ifade etmek istiyorum. En önemli ayırt edici özelliği, baştan ikinci segmentinde bayanların başına taktığı gibi 2 tane siyah tacının olması ve önüne bir engel konulduğu zaman da aynı otomobilde olduğu gibi, geri vitese takarak geri geri gidebilmesidir. Larvaların çoğu geri hareket etme kabiliyetine sahip değilken, bu zararlı önüne bir kâğıt ya da bir engel konulduğunda geriye doğru hareket etme yeteneğine sahiptir.

Bitkinin kökü hariç her yerine zarar verebilmektedir. Yaprak epidermsi altında beslenmekte, gövde içinde zarar oluşturmakta ve meyve içine girerek beslenmektedir. Yaşam biçimi ve zarar şekli nedeniyle ilaçla buluşması zor olduğu için de mücadelesinde sıkıntı yaşanmaktadır.

Yapraktaki zararını görüyorsunuz. Larva yaprağın içerisinden çıkıyor Yaprak epidermsi altında galeriler oluşturuyor. Bu galeriler, Yaprak galeri sineğine göre çok daha geniş ve yaygın şekilde görülmektedir.

Bu slaytta da gövde içerisindeki Tuta Absoluta'yı ve zararını görüyorsunuz. Burada da meyvenin yeşil döneminde meydana getirdiği tahribat yine olgun dönemde oluşturduğu yaralar ve bu yaralarda oluşan diğer saprofit mantarların oluşturduğu nekrozları görüyorsunuz.

Şunu ifade etmek istiyorum. Bu yılın yaz aylarında konu ile yakından ilgili bir kişi olarak Türkiye'nin değişik bölgelerine yaptığım seyahatlerde tespitlerimi sizinle paylaşmak istiyorum. Bazı bölgelerde zarar yüzde 100'e ulaşmıştı ve pazara satılmak için getirilen domatesler içerisinden alıp evinize götüreceğimiz tek bir domates bile yoktu.

Domatesin dışında patatete, patlıcanda, biberde, pepinoda da görülebiliyor. Domates ana konukçusu olup öncelikle domatete zararlı olmaktadır. Domatesin olmadığı ortamlarda diğer konukçularında zararlı olmaktadır. Kültür bitkilerin dışında birçok yabancı ot konukçuları arasındadır Bitkilerin kökleri hariç her aksamı ile taşınabilmektedir, Üretim materyalleri, meyveler ile ambalaj malzemeleri ve nakliye araçlarıyla taşınabilen bu zararlı çok hızlı yayılmaktadır.

Mücadelesi ile ilgili olarak öncelikli olarak kültürel tedbirlerin alınması gereklidir Yani bitki ile zararlıyı birbirinden uzaklaştırmamız gerekiyor. Bu mücadele yöntemi seralarda biraz daha kolay uygulanabilmektedir. Sera açıklıkları net diye tanımladığınız sineklik ile kapatıldığında, kelebeğin seraya girişinin engellenmesi mümkün olabilmektedir. Açık alanlarda bu tedbiri almak zordur. Bunu yanı sıra birtakım biyolojik tuzakları kullanarak, zararlının yoğunluğunu takip etmek ve erkek kelekleri bu tuzakta yakalayıp öldürerek, üretim fonksiyonlarını azaltarak mücadele yapılabilir. Bunun yanı sıra yine biyolojik mücadelede kullanılan bazı faydalı böceklerle de mücadele etmek mümkündür

Bu biyolojik mücadele araçları bazı firmalar tarafından Türkiye'ye ithal edilerek, piyasada kullanılmaya başlanmıştır. Bu tür araçların kullanılabilmesi için sera koşullarının ve sera konstrüksiyonunun uygun olması lazımdır. Bu açıdan bakıldığında sadece topraksız kültür seralarında yaygın kullanımı söz konusudur. Çiftçi seralarında yaygın olarak kullanılabilmesi için bir sürenin daha geçmesi gerekecektir.

Bir diğer mücadele biçimi biyoteknik mücadele olup, zararlıyı izleme amacıyla monitör ve fenomen tuzaklar kullanılmaktadır. Bu tuzakları sizlere göstermek istiyorum. Sera için asılan bu tuzakların içerisinde kahverengi bir çıkıntı var, bu cinsel koku yayarak erkek kelebeği cezp ediyor. Bu kokuya gelen kelebekler ya tuzağa yapışarak veya tuzakların altına yerleştirilen su kabındaki yağ veya sabuna bulaşarak ölmektedirler.

Kimyasal mücadele abacıyla kullanılacak ilaçlara bakanlık tarafından geçen yıl hızlı bir şekilde, 4-5 ay önce geçici ruhsatlar verildi. Zararlının biyolojisi iyi takip edilerek, yaprak altına, meyve içine veya gövde içine girmeden bu ilaçlar kullanılırsa sonuç almak mümkün olmaktadır. Aksi takdirde tek başına ilaçlı mücadele ile başa çıkmak mümkün değildir..

Tuta Absoluta, EPPO karantina listesinde yer aldığı için sıfır toleransla mücadele etmek gerekmektedir. Bunun için de toplu halde mücadele yapmak şarttır. Özellikle seralarda çiftçinin inisiyatifine bırakıldığı takdirde mücadele yapılmayan alanlarda çoğalacak olan domates güvesinin, bir sonraki yıl seralara ve Türkiye'nin dört bir tarafına dağılma riski vardır. Toplu mücadele yapılabilmesi içinse Bakanlık desteği şarttır. Bu konuda Antalya'daki bütün tarım paydaşları bir araya gelerek görüşlerini Bakanlığa iletmişler ve mutlaka destekleme yapılmasını istemişlerdir. Bakanlık tarafından ortaya konulan maliyet tablosu dekar başına 1.500 TL'lik bir desteğe ihtiyaç olduğunu göstermektedir. 30.10.2010 tarihli Bakanlar Kurulu kararında ise dekara sadece 200 liralık bir desteğin verileceği öngörülmüştür, bu desteğin 100 TL'si biyolojik mücadele, 70 TL'si sineklik, 30 TL'si fenomen tuzaklar için verilmiştir. Az önce söylediğim gibi bu biyolojik mücadele ajanlarının normal seralarda kullanımı mümkün olmadığı için geriye 100 TL'lik bir destek kalmaktadır. 1.500 TL'lik desteğin 100 TL'si için de hiçbir çiftçinin başvurusu olmamıştır ve olmayacaktır. Bakanlığın bu kararını gözden geçirerek, tuta için ciddi bir destekleme programı ortaya koyması zararlı ile hayati önem taşımaktadır.

Sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

"HAYVANCILIKTA SON DURUM: KURBANLIK İÇİN İTHALAT VE ÜRETİM SORUNLARI"

Prof. Dr. Numan AKMAN

A.Ü. Ziraat Fakültesi

Değerli konuklar, burada söyleyeceklerimin pek çoğu bilmediğiniz şeyler değil. Ben bunları art arda sıralayıp, bir araya getirip, bir sonuç üretmenize yardımcı olmaya çalışacağım.

Bugün burada Türkiye için çok talihsiz bir durumun ifadesi olduğunu düşündüğüm kurbanlık sığır ve koyun ithalatını konuşacağız. Bu talihsizlik veya olumsuzluğa, bir başka kararname ile "1 milyon ton" buğday ithalatının gündeme alınmış olmasını da eklemek gerekir. Kısaca hükümet bir yanda kurbanlık düzeyine kadar inmiş hayvan, diğer yanda da bir milyon ton buğday ithalatına karar almış durumdadır. Bunları ve bunlara benzer başka belirtileri yeterince değerlendirememiş olmalıyız ki; Türkiye'nin hemen her alanda, yavaş yavaş bir üretimsizliğe sürüklendiğini fark edemiyoruz.

Bu sürecin, yani üretimsizliğe sürüklenmenin Türkiye'yi nereye taşıyacağını da pek farkında değiliz. En azından Birleşmiş Milletlerin dünyada gıda krizlerine bağlı isyanların çıkabileceğinden söz etmeye başladığını unutuyoruz. Böyle bir durum ortaya çıkarsa üretmediğiniz gıdayı nasıl temin edeceğimize de kafa yormuyoruz.

Türkiye'de her nedense benzer sorunların çözümü için her 10-15 yılda bir hayvan ve hayvansal ürünler ithalatına başvurulur. "Hep aynı şeyleri yapıp, farklı sonuçlar beklemek aptallıktır" şeklinde bir ifade vardır. Galiba şimdi biz bu durumdayız. Sınırsız sayılabilecek hayvan ve hayvansal ürünler ithalatını 1986 yılında yaptık, şimdi bir daha yapıyoruz. Daha önceleri de benzer işler yaptık. Ne yapıyoruz? İthalat. Sebep nedir? Et fiyatının yükselmesi ve başka ülkelerde fiyatın daha düşük olması? Peki Türkiye'de sadece et fiyatları mı yüksek? .Bu gerekçeye dayalı ithalat kararını anlamak gerçekten de zor. Fakat geldiğimiz nokta da ithalatın gerekçesi fiyat olmaktan çıkmaya başladı. Yani mızrak artık çuvala sığmıyor. Esas mesele Türkiye'de kırmızı et üretiminin ciddi manada düşmesidir. Diğer ürünler için durumun ne olduğuna diğer konuşmacılar değinecektir.

Bu durum, yani üretim yetersizliği Tarım Bakanımızı çok üzmez. Çünkü Tarım Bakanımız zaten "Türkiye'nin tarımda kendi kendine yeten 7 ülkeden biri" olduğu ifadesini şehir efsanesi olarak nitelemişti. Bu söylem belki biraz törpülenir diye beklerken, Tarım Bakanı bütçe görüşmelerinde "Türkiye kendi kendine yeten 7 ülkeden 1'isidir sözü gerçeği yansıtmıyordu. Çünkü bunun bir ölçüsü yoktu, yani geçmişte de Türkiye tarım ithalatı yapıyordu. Bu gerçeği milletin gözünden saklamamak lazım. Türkiye'nin geçmişte tarım ürünü ithal etmiş olması da büyük bir nakisa (eksiklik, kusur) değildi. Ama bugün kalkıp, sanki ilk defa, Türkiye bir tarım ürünü ithal ediyormuş gibi bunu söylemek, gerçekleri çarpıtmaktır." dedi.

Ben şimdi bir gerçeği çarpıtıyorum: "Türkiye ilk defa 2010 yılında kurbanlık ithal etti". Bunun öncesini bilen var mı?

Türkiye’de hem kurbanlık hem de kurban kesim anlayışı değişmeye başladı. En azından bireysel bir ibadet olan kurban kesme işi yavaş yavaş toplu olarak yürütülen bir faaliyete dönüşmüş görünüyor. Dernekler, cemaatler, vakıflar ve benzeri kuruluşlar bizler adına kurban kesim organizasyonları yapmaya başladılar. Bu iş öyle bir noktaya geldi ki, çoğu kez kesilen kurbanların eti doğrudan veya mal sahibinin aracılığıyla büyük alıcılara satıldı. Bir başka ifadeyle kurban organizasyonu yapan bazı gruplar parayı alıp çekildiler. Bu sisteme de makas sistemi dediler. Hatta bazen mal kesilmeden para alındı, yani kurban kesiliyormuş gibi yapıldı. Oysa insanlar bu kurumlara emanet ettikleri kurbanlarının gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşacağını varsaydılar.

Kurban kesim işi büyüyünce organizasyonu yürütenler, hem organizasyonun maliyetini düşürmek hem de organizasyona daha fazla gelir sağlamak için çaba harcamaya başladılar. Mesela aldıkları paralarla daha ucuza hayvan buldukları Kazakistan’da kurban kestiler.

Son yıllarda iyice büyüyen işin karını daha da yükseltebilmek için muhtemelen en uygun yol kurbanlık ithalatı görüldü. Kurbanlık olarak getirilen hayvanların bir kısmı doğrudan vatandaşa pazarlanmadı, bu organizasyonlara teslim edildi. Zaten ithal edilen sığırları bir vatandaşın alıp götürmesi ve kestirmesi de olabilir bir iş değildi. Kurban ithalatı bu yıllarla sınırlı kalmayacaktır. Bazı kesimler gelecek yıllar için şimdiden kurban ithalatının altyapısını oluşturmaya çalıştıklarıdır. Çünkü bu haliyle kurbanlık ithalatı oldukça karlı bir ticaret olarak değerlendirilmeye uygun bir işleyiş gösteriyor.

Türkiye hayvansal üretim bakımından iyi durumda değildir. Bakanlığın bu durumu görüp Türkiye’nin üretimini yeterli hale getiremediği gerçeğini kabul etmesi gerekirken, günümüz Türkiye’sinde kırmızı et fiyatının yükselmesini spekülâtörlerin varlığına bağlamak veya böyle bir iddiada bulunmak akıldışıdır.

Türkiye kişi başına hayvansal kökenli protein üretiminde 176 ülke arasında 135. sırayı almaktadır. Yani bu özellik bakımından oldukça geri sıralardadır. Buradan kurtulmanın yollarını aramak gerekirken, piyasada fiyatlar yükseldi diye ithalata başvurulmuştur. Oysa bazı önlemler alınmazsa fiyatların yükseleceği birçok raporda defalarca ifade edilmiştir. Ayrıca hemen hemen bütün kalkınma planı çalışmalarında da bu hususa vurgu yapılmıştır. Yani bugünkü durum çok da beklenmeyen ve birden bire ortaya çıkmış bir durum değildir.

Türkiye hayvansal kökenli proteinin önemli bir bölümünü süttten sağlayan bir ülkedir. Süt üretiminin ana kaynağı olan sığır Türkiye kırmızı et üretiminin de yaklaşık %80’ini üretmektedir. İthalat kararıyla yapılan iş; Türkiye sığırcılık sektörünü büyük bir baskı altına sokmaktır. Türkiye hayvancılığının gelişimine büyük zarar verecek bu kararı sadece becerisizlikle açıklamak mümkün değildir. Bunun altında başka şeyler de aramak gerekir. En azından Türkiye’nin tarımsal yapısının değiştirilmeye çalışıldığı biliniyor. Türkiye’de küçük ya da orta ölçekli çiftçiler aradan çıkarılıp, tarımı sermayeye teslim edecek çalışmalara şahit oluyoruz. Yoksa ne diye 7.5 milyon liraya kadar sıfır faizli kredi verilsin. Yoksa ne diye Güneydoğu ve Doğu Anadolu’da insanların bir kısmının toprağı bile yokken, hayvan başına minimum 2.5 dönüm arazi şartı aransın. Hadi bu gerekli diyelim, neden hibe alabilmek için en az inek sayısı 50 baş olarak belirlensin. Özetle Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da 200-250 dekar arazisi ve yaklaşık 300-400 bin TL sermayesi olanlara hibe verilmektedir. Bu şartları

sağlayanların devlet desteğine çok mu ihtiyaçları vardır? Türkiye’de bu hususun da ciddi manada irdelenmesi gerekir.

Hayvansal üretimi tahmin etmenin çok basit yolları vardır. En kolayı da hayvan sayısını hayvan başına verim ile çarpmaktır. Hesaplamayı bu şekilde yapanlar üretimle ilgili bir sorun gördüklerinde hayvan sayısını ve/veya hayvan başına verimi artırma yoluna gidebilirler. Bakıyorsunuz Türkiye’de kanatlı dışındaki her türde çiftlik hayvanları sayısı azalıyor. Hayvan başına verimlerde önemli artışlar sağlanabildiği de söylenemez. Bu durumda acaba hayvansal ürünler üretimi düştü mü diyorsunuz. Yok, üretimimiz düşmez, çünkü biz her şeyi iyi yapıyoruz. Peki bu sorunlar nereden kaynaklanıyor? Sorunun kaynağı piyasadaki spekülâtorler. Ne yapar bu adamlar? Hayvanı alırlar. Derler ki yem yeme, büyüme, dur şurada. Biz sana ne zaman yem yiyeceğini ne zaman büyüyeceğini söyleriz. Sonra da satarız. Pirinç ya da hayvan. Ne farkı var? Sayın Müsteşar, pirinç tüccarlarını kast ederek, “biz pirinççilere gününü gösterdik, sığır besisi yapanlara da gününü göstereceğiz” demişti. Bu iki ürünün ve muhatapların farklılığını görememek, bunları birbirinden ayıramamak, hayret verici bir durum ve Türkiye için gerçekten de büyük bir problem.

İstatistikler incelendiğinde 1984 genel hayvan sayımından bu yana Türkiye’de neredeyse Ankara keçisi ve manda kalmamış, koyun ve keçi sayısı yarının altına inmiş, sığır sayısı da, doğruysa yüzde 80’e kadar düşmüştür.

Dolayısıyla Türkiye’de ciddi bir hayvan sayısı erozyonu vardır ve verimler bu erozyondan doğan açığı kapatacak kadar hızlı artırılamamaktadır. Ama nüfus artışı devam etmektedir. Dolayısıyla kişi başına hayvansal üretim yetersiz hale gelmektedir. Türkiye’yi yönetenlerin bu tabloyu yıllardır niye görmedikleri, gördülerse gereğini niye yapmadıklarını anlamak gerçekten de zordur.

Bundan önceki dönemde süt fiyatlarının ciddi manada geriye gitmesi ve et fiyatlarının düşmesi söz konusu olmuştur. Zootekni ile ilgilenenler bilirler. Türkiye gibi bir memlekette et ve süt fiyatı aynı anda düşüyorsa, bunun nedeni düşen süt fiyatının hayvan kesimini tetiklemesidir. Yani maliyetin altına düşen süt fiyatı inek kesimini hızlandırmakta, artan inek kesimi de, bütün gruplarda karkas fiyatını düşürmektedir. Başka bir sebep aranmamalıdır. Türkiye bunu yaşarken, yani 7.5 -8. TL’ye kuzu eti satılırken orali olmayanlar, besiciler zor duruma düştüklerinde seslerini çıkarmayanlar, daha sonra ortaya çıktılar ve “dünyanın en pahalı etini, en pahalı sütünü biz tüketiyoruz” dediler. Hoş dün söylenenler gibi bu da doğru değildi.

Et Balık Kurumu’na şu soru sorulmalıdır: 8.0 TL’ye mal ettiğiniz ithal karkastan elde edilen kıymayı hala niye 16 liraya satıyorsunuz? Aynı soruyu ithalat yapıp satan büyük marketlere de sormak lazım. Sanırım burada bir anlaşma var. Yani ithalat kanalıyla bazı kesimlere kaynak aktarılması söz konusu ve Türkiye’de buna göz yumuluyor.

Türkiye’de hayvansal ürünler üretimine özellikle kırmızı et üzerinden baktığımızda, koyun, keçi etinde ciddi bir azalma olduğu görülmektedir. Bunun hiç saklanacak bir yanı yoktur. Süt üretimini inceleyenler, istatistiklerle oynamanın son derece kolay olduğunu göreceklerdir. Bu oynamayı izlemek isteyenler TÜİK kayıtlarına bakabilirler. Eğer hayvan sayısı düşerse, süt verimi artırılır, yetmezse biraz daha artırılır. Türkiye’de özellikle 2002’den bu yana verilen istatistikler çok kritiktir. Bilindiği gibi 2002’nin değerleri 2003 yılında yazılır. O zaman bazı değerleri düşürüp sonraki

yıllarda artırmak mümkün olabilir. Mesela Türkiye’de 2002-2005 arasında pek çok türde süt verimi ciddi manada artmıştır ama 2005’ten sonra hiç artmamıştır. Herhalde bu seviye şimdilik yeterli bulunmaktadır.

Gazeteler yazmaya başladılar: “Et ithalatı yerli üreticiyi vurdu, Banvit ve Koç durdu”. Banvit ve Koç Türkiye’de çok sayıda sığırla besicilik yapan iki şirket. Bu şirketler iç piyasadan besi hayvanı topladılar. Yanlış bilmiyorsam Koç ithalat da yaptı. Şimdi dediler ki biz bu işte yoğuz. Niye? Çünkü üretimde 8 ay sonrasını bile göremiyoruz.

Gazeteler bu iki büyük şirketin derdini yazdı ve duyduk. Peki diğer besiciler ne olacak. Türkiye’de 40 bin besici olduğunu varsayın. Onlar ne yapıyorlar acaba? Onlar hayvan alamadılar, ahırlarına hayvan koyamadılar. Sıfır faizle kredi alıp yüksek fiyatla, mesela 13-14 TL/kg’dan hayvan alıp besi yapanlar karkas fiyatı 10-11 liraya gerilerse ne yapacaklar. Türkiye’de besiciler 1996’da yaşanan iflasları bir daha yaşarlarsa hesabı kim verecek?

Koç, Banvit vb yerli sermayenin bu duruma düşürülmesi gerçekten üzücü. Öte yanda da bu işi yıllardır meslek olarak sürdüren insanlar var. Onlar da başlarının çaresine baksın diyenler olabilir. Bakıyorlar. Mesela; bazıları “elimizde üç beş kuruş para kaldı, bununla bir apartman dairesi alalım da, geçimimizi kirayla sağlayalım” diyorlar. Çünkü gerçekten üreticilerin geleceğe güveni iyice azaldı ya da kalmadı.

“Banvit, Koç, Saray üretmeme kararı aldı, Tarım Bakanı ucuz et resti çekti”. Basındaki ifadeler bunlar. Ama bir başka sorun Türkiye’de süt fiyatlarının düşmesi için ciddi bir enerji harcanıyor olması. Süt fiyatları baskı altına alınmaya çalışılıyor. Bizim ülkemizde ineğinden 5-6 ton süt alan bir yetiştiricinin inek başına buzağı geliri toplam gelirin yüzde 20-25 civarına çıkabiliyordu. Besi hayvanı ithalatının yoğunlaştığı bir ortamda süt üreticileri buzağılarını, erkek danalarını değer fiyatlarla kime satacaklar?

Şöyle bir düşünün. Önümüzdeki Ağustos ayında süt fiyatları düşmüş, buzağı fiyatları gerilemiş bir Türkiye’de kimin elinde hayvan var. Bu hayvanları da bitirdikten sonra, tekrar yurtdışından hayvan getiririz denebilir. Böyle bir durum ortaya çıktığında hangi ülke ne sayıda hayvan satar ve fiyat ne olur? Biz oluşacak yüksek fiyattan hayvan satın almayı ne kadar sürdürebiliriz. Uzun süre hayvan ithalatını yapabilirsek bile, böyle bir memleketi ithalata açık hale getirmekle, bu coğrafyaya ihanet etmiş olmaz mıyız?

Sayın Bakan 12.2.2010’da net konuştu: “Et ithalatına izin yok”. Ardından bazı sivil toplum örgütleri gazetelere ilan verdiler. Kendilerini koruyup kollayacağına inandıkları Bakanlığa teşekkür ettiler. Sayın Bakan bizi düşündü diye sevindiler. Bir yıl geçmemişti ki aynı bakan “ucuz et resti çekti”. Yani dedi ki; “birisi 10-11 liraya karkas alıp eti 25 liraya satıyorsa bunu milletimiz görüyor, dolayısıyla buna bizim fırsat vermememiz gerekir”. Et ve Balık Kurumu başta olmak üzere marketler ithalat yapıyorken, sizi tutan yok, fırsat vermeyin, yani gidin hesap sorun!

Bakan net konuşmuştu 12 Şubat tarihinde, sonra Sayın Başbakan konuştu, 26 Nisan’da: “İthalat yapacağız, vatandaşa ucuz et yedireceğiz, Tarım Bakanım bu konuda talimat verdim” dedi. Hemen ardından 28 Nisan’da Et ve Balık Kurumu ihaleye çıktı. EBK’nun açtığı ihalenin kararnamesi ise 30 Nisanda yayınlandı. Sonra

yeterli katılım sağlanamadı için ihalelerin iptal edildiği duyuruldu. Gerçi gümrük vergilerinin düşürülmesi de unutulmuştu ve 30 Nisan'daki ihale iptal edildi.

Önce 3-4 ülkeden ithalata karar verildi, daha sonra başka ülkeler de bu listeye dahil edildi. Et Balık Kurumu internet sitesinde şu ana kadar 130 bin kasaplık hayvan, 2.000 baş besilik hayvan ve 20 bin tona yakın etin ithalatı için ihale yaptığını duyuruyor. Yani Et Balık Kurumu'nun önemli faaliyetleri bunlar. Oysa EBK misyonunu "Türkiye'de hayvansal üretimin gelişmesini sağlamak, üreticiyi korumak, bölgelerarası gelişmişlik farkını gidermek vb ifadelerle açıklıyor. Ama Et Balık Kurumu Genel Müdürlüğü bir başka memleketin belediye başkanından teşekkür de alabiliyor. Kısaca, Et ve Balık Kurumu Türkiye'de kullanan en büyük ithalatçı ve Türkiye dışındaki çiftçilerin de önemli dostu gibi görünüyor.

Belki size garip gelecek ama üşenmedim araştırdım. 30.4.2010 tarihinden bugüne dek 8 tane Bakanlar Kurulu kararı çıkmış. Bu bakanlar kurulu kararlarının hepsi ithalat ile ilgili. Sığır, et, koyun, keçi ithalatı. En son kararda şöyle bir ifade var. "Dipnotlar kaldırılmıştır." Yani bundan önceki şu kararın dipnotları kaldırılmıştır. Kaldırılan dipnotlarda ise, daha önce kararlaştırılan ithalat için bitiş tarihleri var. Bu tarihler kaldırılarak, ithalat azından şimdilik süresiz hale getirilmiştir. Daha sonra gümrük vergileri kaldırılmıştır. Bu arada tebliğlerle de şöyle bir şey de yapılmıştır. Mesela önce ithal edilecek kasaplık hayvanlar "erkek" olacak denildi. Sonra Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ufak bir değişiklik yaptı, erkek lafını çıkardı, hayvan lafı kaldı. Yani her hayvan ithal edildi.

Birkaç yıl önce bu durumun ortaya çıkacağı, yani Türkiye'de üretimin düşeceği söylendiğinde yetkililer bu uyarıları dikkate almadıkları gibi, tesbit ve önerilerden rahatsız olduklarını da belirttiler. Oysa yetkililer de "yapabileceğimiz bir şeyi niye yapmıyoruz" sorusuna cevap aramalıydılar. Et ve Balık kurumunun yeniden aktif hale getirilmesi sektörle ilgisi olanlara gelecekle ilgili umut verdi. Fakat bu umutlar kısa sürede boşa çıkarıldı. Sektöre olumlu katkı sağlaması beklenen EBK kısa sürede Türkiye'nin en büyük ithalatçısı oldu. Bu örgütün işi ithalat olacaktı ise, EBK adı niye kullanıldı diye sormak gerekmez mi?

Temmuz 2010'da Konya Ticaret Odası Dergisi'nde yazdım: "bu kapsam ve nitelikteki ithalat ne hayvancılığı teşvik eder ne de üretimin devamlılığına katkı sağlar. Aksine üretim için güvensiz bir ortam yaratmakla kalmaz, geçmişte de gördüğümüz ve yaşadığımız gibi iflaslara ve ülkede üretimsizliğe yol açar". Bunun ardından Türkiye bugünkünden çok daha pahalı et yemek durumunda kalacak, süt ithalatı da gündeme taşınabilecektir

İthalatın gerekliliğine kamuoyunu ikna etmek için spekülasyonlar yaratıldı ve bunların cezalandırılması gerektiği söylendi. Bunlar konuşulurken çok hoş bir şey oldu. Et ve Balık Kurumu Genel Müdürü bir demeç verdi: "Kurumumuz şu anda 18 TL'ye kıyma satıyor ve bundan kar ediyor. 14 TL'ye alınan bir karkasın en kıymetli etinin bile 30 TL'nin üzerinde satılması doğru değildir". Et ve Balık Kurumu bu günlerde 9-10 liraya ithal, 11-12 liraya yerli karkas alıyor ve 16 liraya kıyma, 32 liraya da bonfile satıyor. Tarım ve Köyişleri Bakanı'nın bu demeç üzerine Genel Müdürü çağırıp, niye dediğinin aksini yapıyor, niye daha pahalı satıyorsunuz diye sorması gerekmez mi? Eğer daha düşük fiyatla satılabilecekken, yüksek fiyatta ısrar ediliyorsa, bunun temel gerekçesi ithalata zemin hazırlamaktır. Türkiye'de kamuoyunu ithalata ikna etmek için bu tip oyunların oynanması ilk değildir.

İthalat en geniş haliyle devreye girince Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın güzide kuruluşları bazı önemli işler yapmaya başladılar. Mesela Türkiye'de damızlık ve tohumluk üretmek amacıyla kurulmuş TİGEM. Gerçi TİGEM'in görevi sonradan bir hayli değişti. Şimdi yaptığı önemli işlerden birisi sermaye sahiplerine arazi veya işletmenin tamamını kiralamak. Bu iş bundan önceki hükümet zamanında başladı hala devam ediyor. TİGEM internet sitesinde müjde veriyor: Ülkemiz hayvan varlığının kalitesini artırmak için yüksek verime sahip damızlık hayvan ithalatına başladık. Yaklaşık 15 bin hayvan getiriyoruz ve bunların bir kısmını da vatandaşlara satacağız. Müracaat etmek isterseniz, .. nolu telefondan başvurabilirsiniz. Duyuruyu yapan kurum hangi kurum? TİGEM. TİGEM'in görevi ne? Ya da moda deyimle misyonu kendi ifadesiyle: "Tarım ve tarıma dayalı sanayi için tohumluk, damızlık ve hammadde üretmek, gen kaynaklarını korumaktır. Aşk olsun. Başka ne denebilir?"

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü'nün sitesinde duyuru; "Kasaplık Koyun İthalatında Kontrol Belgesi Başvurusu İçin Gerekli Evraklar, Kasaplık ve Besilik Canlı Sığır İthalatı için Başvuru Sırasında İstenen Evraklar, Sığır Eti İthalatı Teknik ve Sağlık Şartnamesi ve İstenilen Evraklar vb.

Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Birliği, daha ortada hiçbir şey yokken, Avustralyalı bir firma ile ithalat protokolü imzaladı. Şimdi sıfır faizli kredinin kendi üzerinden kullanılması kararnameyi çıkarttı ve besicilere ve diğer ortaklarına hayvan satabilmek için duyurular yapıyor. Bu kurum da güya çiftçilerin örgütü. Ve sayın genel müdür demeç veriyor, çiftçiler üretime yeniden dönsünler çünkü bir daha dönemezler.

Sadece bir şeyin farkında olunsun diye çok basit bir hesap yapmak istiyorum. Sayın Bakan bir demecinde "Eğer birisi 10-11 liraya karkas eti alıp, 25 liraya satıyorsa bunu milletimiz görüyor. Dolayısıyla buna bizim fırsat vermememiz gerekiyor" diyor. Bu yanlış anlamalara çok açık bir ifadedir ve bu haliyle de gerçeği yansıtmamaktadır. Türkiye'de bir toptancı kasap üreticiye 1 kg karkas için 11 lira ödemiş ise, bunun bir kasap tezgahına indiğindeki maliyeti, hiç kar edilmese, aşağı yukarı 14-15 lira olur. Piyasada 25 TL'ye satılan etin de hangi grup et olduğu söylenmelidir. Doğru ve anlaşılır rakamlar ile konuşursak, sorunları daha kolay çözeriz. Mesela Türkiye'deki pek çok insan Amerika'da etin ucuz olduğunu bilir. Peki Amerika'daki 1 besici 1 kilo karkas sattığında yaklaşık 5 kilo ham hayvan alırken, Türkiye'de bu değer 1 kilo 300 gram olduğunu kimler bilir. Yani Türkiye'de bir besicinin besiyeye alacağı hayvan yaklaşık 4 kat pahalı iken, bundan üretilecek karkas nasıl aynı fiyata ya da daha ucuza satılacaktır.

Günümüzde besi yeminin fiyatı gerçekten maliyeti zorlayacak durumdadır. Önümüzdeki yıl da eğer karkas fiyatları 12-13 lira seviyesinde kalırsa besicilerinin önemli bir bölümü batacaktır. Bunun şimdiden bilmesinde fayda vardır. Bu insanların yapacakları başka işler de oldukça sınırlıdır ve ellerinde sermaye kalmayacaktır. Bu gerçekleştiğinde Türkiye kendi üreticisine kıyan bir ülke haline gelmiş demektir. Bu sorunlardan kurtulmak istiyorsak koyun ve keçi sayısının mevcudun yaklaşık 1.5 katına, sığır sayısını da 15 milyon baş civarına çıkarmak gerekir. Türkiye bunları gerçekleştirebilecek potansiyele sahip bir ülkedir., Fakat Türkiye, aşağı yukarı 1000'er başlık 2 bin işletmenin tüm süt üretimini sağlayacağı bir noktaya taşınıyor. Bu anlayış Türkiye'yi kırmızı et ithalatına bağımlı kılar. Bu tercihten biran önce vazgeçilmelidir.

Saygılar sunuyorum.

"NARENCİYE ÜRETİMİ VE DIŞ TİCARET SORUNLARI"

Prof. Dr. Mustafa KAPLANKIRAN

Mustafa Kemal Üniversitesi

Sayın Başkan değerli dinleyenler, sizleri saygıyla selamlıyorum. Üniversitemin adı Mustafa Kemal olduğu için hassasiyetimi göstermek istedim, umarım sizler ve başkanım bu yönden beni affedebilirler.

Dünyadaki ve Türkiye'deki turunçgil üretimine baktığımızda, millet Mersin'e giderken, bazı konularda, bazı alanlarda bizim tersine gittiğimizi görüyoruz. Örneğin işte dünya portakal artışı yüzde 36 civarındayken, 1990 ile 2009 arasında bizde yüzde 130'lara geliyor. Mandarin'de korumuşuz, limonda biraz yolu şaşırılmışız, altıntopta iyice şaşırılmışız, diğerleri dediğimiz biraz sonra belki de ben özellikle onlar üzerinde duracağım. Orada yolumuz biraz daha dünyanın gidişatından farklı olduğunı göreceğiz.

İhracata baktığımız zaman yine benzer, mandarinde dünya ile paralel gidiyoruz, limonda geride kalmışız, burada da en büyük faktör Arjantin faktörü, ispanya faktörü. Altıntopta yine dünya ile uyşamamışız, ancak olumlu yönde dünyadakinin neredeyse 10 katına yakın bir oransal olarak ihracat artışı olmuş. Şimdi burada bakın 4 temel türün dışındaki turunçgillere baktığımızda dünyada yüzde 62 dolayında bir üretim artışı sağlarken, bizde -125'lere düştüğümüzü görüyoruz. Yine burada bir yol farklılığı var. Genel baktığımız zaman dünyadaki oransal artışın iki katından fazla bir dış satış artışı olduğunı görüyoruz. Bunları okuduğumuz zaman çözümümüzü de hemen gündeme getirebiliriz.

Şimdi hep kendimizi küçümseriz. Ben buna katılmıyorum. Özellikle turunçgiller alanında katılmıyorum. Sizlere bardağın dolu tarafını görerek belki çoğumuzun haberi vardır, ama haberi olmayanlarımız da olabilir. Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan beri, öncesinde zaten turunçgil yoktu. Japonya'ya ilk defa turunçgil satıyoruz. Altıntop gemilerimizin bir tanesi yolda, bir tanesi de Mersin limanından yola çıkmak üzere. Benim 35 yıla yakın bir hocalığım var. Benden yaşlı hocalarımızın da özlem duyduğu bir konuydu bu. Japonya'ya biz zirai ürün satabiliyorsak, bunun arkası gelir. Sırada limon var, sırada kiraz var. Kutlamak lazım tüm sektörü ve bunun her kademesinde çalışan arkadaşlarımızı.

Şimdi bunun dışında bir şeye daha dikkatinizi çekeyim. Bahçe bitkilerinde dış satımımız ürettiğimiz yüzde 4-5'i arasında. Bazen 6'ya çıkar, bazen 4'ün de altına iner. Ama 2009 rakamlarıyla bu oran turunçgillerde yüzde 35 dolayında. Üreticilerin ürettiklerini dışarı satma oranı. 2010 yılı rakamlarına göre ise bunu sözlü olarak aldım ihracatçı birliklerinden yüzde 40 civarında. Bu sektörün her kademesini kutlamak gerekir diye düşünüyorum.

Şimdi verimliliğimize bakalım. 2009 yılında 1990 yılına oranla dünyada % 11-12 artış var ortalama. Türkiye'de yüzde 70 dolayında aynı yıllarda ortalama artış. Dünya ortalamasının neresindeyiz verimlilikte, iki katından yukarıdayız. O zaman

küçümsemeyelim, ben bir Dörtüollu olarak, turunçgilci olarak halen de turunçgil üreten bir hoca olarak bu rakamdan gurur duyuyorum. Ancak bu rakamın da ne olmasını istiyorum biliyor musunuz, olmaması için de bir sebep yok, en az 7 ton/da olması gerekir. İşte bu rakam, çok iyimser bir beklentidir belki ama 6 tonlar civarına çıktığımız zaman, üreticilerimizin politik malzeme olma durumu azalacak ve Arjantin'in, İspanya'nın blöfleri, politikaları yok hükmünde kalacaktır.

Şimdi genel baktığımızda dünyada ne görüyoruz? Fransa'da bulunan CIRAD-FILHOR adlı uluslararası bir kuruluş, Avrupa Birliği'nde altıtop tüketimi yavaşlayacaktır diyor. Limon için de yavaşlayacaktır diyor, adımımızı buna göre atmalıyız. Ayrıca Avrupa Birliği ülkelerinde özellikle Valencia sofralıktan çıkacak diyor, bunun yerine ne gelecek? Geççi göbekli portakallar gelecek diyor. Yine dünya pazarlarına baktığımızda neyi görüyoruz, mandarinlere yönelim var, ama bakın biz az önce istatistiklerimize baktığımızda mandarinlere yönelmişiz ama portakal ve limonda mandarin kadar dünyaya uyum sağlayamamışız. Yine dünyaya baktığımız zaman Global-gap ilkelerine göre üretilmiş ürün isteniyor. Maalesef bu konuda turunçgiller alanında da diğer alanlarda olduğu gibi çok çok gerilerdeyiz.

Dünya ne istiyor? Dünya dalından koparıldıktan sonra mümkün olduğunda az kimyasal uygulanmış ve bekletilmeden masasına gelebilecek ürün istiyor.

Şimdi projeksiyonlarımıza baktığımız zaman yıllık %3.5-4 düzeyinde bir turunçgil artışı görüyoruz. Hatta gelecek 10 yılda şu anda 3.5 milyon ton düzeyinde bir üretim var bunun yüzde 80 dolayında artabileceğini görüyoruz. Yani beklenenden daha yüksek bir artış karşımıza çıkıyor. Yine aynı şekilde ülkemize baktığımız zaman İyi tarım tekniğiyle üretilmiş turunçgil miktarının az olduğu dikkatimizi çekiyor.

Şimdi sektörün temel sorunlarına hem üretim hem ticaret bazında baktığımızda verim ve kalite düşüklüğünü görüyoruz. Çeşit yetersizliğini görüyoruz. Tür ve çeşitlerin ekolojik yerleşiminde hatalar görüyoruz. Kendimize has çeşitlerimiz yok. Anaçlar konusunda mevcut bilgiden yararlanamıyoruz. Yeni tesislerin tamamında hala arındırılmış fidan kullanılmadığı dikkat çekiyor. Kuruluşların veri envanter eksikliğini görüyoruz. Araştırma kurumları, ihracatçı üretici işbirliği eksikliğini görüyoruz. Satıcı ve ihracatçı sayısının fazlalığı ve çok farklı niteliklerde olduğunu görüyoruz. Üreticinin malını sattıktan sonra hiçbir sorumluluğunun olmadığını görüyoruz. Meyvelerimize Avantaj sağlayacak tavizlerin devlet tarafından sağlanmadığını görüyoruz. Örneğin Polonya Avrupa Birliği'ne son üye olan ülkelere bir tanesi. Önemli bir turunçgil pazarı oluştu birlik üyesi olduktan sonra Türkiye de orada kendisine 150-200 bin tonluk payı kaptı. Ancak İspanyollar, Polonya'ya 2500 dolara gönderirken tırı, benim Akdeniz ihracatçı birlikleri başkanı 5 bin dolara gönderiyor. Arkadaşımızın tek isteği var, İspanya 2500-3000 dolara gönderiyorsa beni de o fiyata gönderecek noktaya getirsin ilgililer başka bir şey istemiyorum diyor. Katılmamam mümkün değil.

Sorunlarımız her kuruluş bazında ferdi çözümlenmeye çalışılıyor. Organizasyon eksikliğimizi görüyoruz. Hem üretici, hem ihracatçı da. Üreticinin ihraç pazarındaki talep değişikliklerinin farkında olmadığını görüyoruz. İç pazarda kalite ve standart kontrolünün olmadığını görüyoruz. Cumartesi günü Erzin'de uluslar arası bir turunçgil festivali vardı, orada da benzer konularda konuşuldu. Hatta dinleyicilerden biri düşünmeden, gümrükten dönenler ne yapıyor dedi ihracatçı birlikleri başkanına, o da sen de biliyorsun, ben de, o zaman niye bu soruyu sordun ki gibi bir yanıt vermişti.

Organik tarafa ben çok yanaşmıyorum, tasvip de etmiyorum. İyi tarım farklı, organik ürün bilgimiz yetersiz. Mesela bir master öğrencim özel sektörde çalışıyor, hocam bu ilaçlar yasak değil mi, hatta iyi tarımda bile yasak ama benim komşum organik tarım yapıyor ve bu ilaçları kullanıyor. Ben de duymazlıktan geldim, kulağımda sıkıntı var dedim, geçiştirmeye çalıştım olayı. Üreticilerimiz küçük ve çok sayıda. Hepimiz biliyoruz, ülkemizdeki işletme büyüklüğünü. Paketleme evlerinde aynı kalitede işlem yapılamıyor, bu belki bir avantajdır, rekabeti güçlendirir, doğru çalışan ileri geçebilir ama en azından aynı pazara çalıştığımız için benzer kalitede ya da olması gereken minimum kalitede olmamız gerektiğini düşünüyorum.

Şimdi dünya turunçgil sektöründeki eğilimler nedir? Birincisine baktığımızda, mandarinlere yönelim. Yani küçük meyveli turunçgillere yönelim mevcut. İkincisi çekirdeksiz çeşitler, olanak varsa, buna yönelim mevcut. Üçüncüsü araştırma ve ıslah çalışmaları dünyada pazar boşluğu olan dönemlere yönelik. Yani bugün aralık ocak için hiç kimse mandarin, limon, portakal geliştirmeye çalışmıyor, mandarinleri ele aldığımızda şubat ortasıyla, mayıs sonu arasında tüm dünyada boşluk söz konusu bu dönemde olgunlaşan çeşitler geliştirebilsek, bir de çekirdeksiz olsa, bir de turuncu renkli olsa harika olur. Bir de bahçeyi dedem dikmiş, ben onu sökmem, nenemin yadigarı, bu devir geçti artık. Bir turunçgil bahçesi 70-80 yıl ekonomik ömürlüdür verir de, ama 15 yılda değiştirebilmeyi göze almıyorsan, bundan sonra bu sektöre girmemek lazım.

Şimdi bu genel değerlendirme ve eğilimler ışığında ne önerebiliriz? Çok iyimser olmayalım. Hayal kırıklığına uğrarız. Hayal kırıklığı da biliyorsunuz depresyon yaratır. Onun için kendimize düşeni yapmaya çalışalım. Dikim sistemimizi değiştireceğiz, yarı sık veya sık dikeceğiz. İkincisi gerektiğinde bahçemizi söküp, ya da çeşit değiştirme yoluyla yeni tesislere gitmemiz lazım. İhracat artışımızı korumamız gerekiyor, ancak yeni dış pazarlar da oluşturmamız lazım. Turunçgillerimizin yüzde 40'ını Rusya'ya satıyoruz. İkinci sırada Ukrayna geliyor, Irak pazarı belki 1-2 yıl sonra bunlara oldukça yaklaşacak. Şimdi bunlar bizim geleceğimiz. Ancak bir gerçek daha var. Şimdi Rusya Türkiye'yi atlıyor, ta Güney Afrika'dan altıtop alıyor. Bunu da görmek zorundayız. Niye alıyor? Elbette alıcı taleplerine tamamıyla yanıt veremediğimizden. Türkiye'yi geçiyor, 2.5 katı mesafede Fas'tan mandarin alıyor, hatta Akdeniz İhracatçılar Birliği Yaş Meyve ve Sebze İhracatçıları Yönetim Kurulu Başkanımızın Erzin'deki panelde söylediği cümleyi aktarayım size. Hocam Fas mandarini bizimkinin iki katı fiyatına, bizimkinin yarısı kadar büyüklükte, görünüş desen, görünüş yok, albeni yok, cezbedici bir tarafı yok ama sadece altında Algerian mandarin yazıyor, bizimkinde işte Türkiye mandarini yazıyor. Fark bu. Bunun da bedeli neyse, ödememiz gerekir diye düşünüyorum.

Şimdi bakın 800 bin ton mandarin üretiyoruz. Bunun 500 bin kadarı satsuma. Satsuma mandarini 1 Ekim ile 15 Kasım arasında tüketeceksiniz. 800 bin ton mandarini, bu mümkün mü? Portakal'da da öyle. O zaman çeşit dağılımına girmemiz lazım. Yıl boyunca yayacak ya da periyodu uzatacak.

Şimdi bir diğer husus son yıllardaki beslenme trendlerini dikkate aldığımızda kan portakalı mutlaka bu ülkeye girmek zorunda. Var ama bir Washington kadar değil, bir satsuma kadar değil.

Eskilerimiz bilirler, Yafa ya da Shamouti adıyla bildiğimiz bir çeşit var, Türkiye’de yok olmak üzere. Bu yok olmamalı. Olgunluk dönemini dikkate aldığımızda şubat başında falan olur bu, ocak 15’ten başlayabiliriz, bu dönemde Türkiye’de olgunlaşan başka portakal yok, 1-2 yerli portakalımız var, Kozan Misketi gibi Finike yerli portakalı gibi. Şimdi yeni tür ve çeşitlere yönelmemiz lazım. Nedir? Şadok olabilir, kamkat olabilir, laym olabilir, aynı zamanda bunlar süs bitkisi olarak da kullanılabilir. Denizli’de bir sanayici bana geçen yıl, “Hocam Almanya’dan yeni döndüm, turunçgil reyonunda pomelo diye bir şey vardı, ama turunçgillerin en pahalısıydı, bu nedir? Türkiye’de yetişir mi, yetişirse fidanını nereden bulabilirim ve hangi bölgelerde yetiştirebilirim?” dedi. Bu bildiğimiz şadoktur, bunun gibi türlere girmemiz lazım.

Yine turunç, ağaç kavunu, bergamot gibi türlere hem sanayi, hem üretim amaçlı girmemiz lazım. Örneğin bergamotu seveniniz olabilir aranızda, bergamot esanslı çayı da seveniniz olabilir, orada kullandığınız esans yapaydır, kimyasaldır ama bergamotun doğal esansı var, o kopyalanarak üretildi yapay kimyasal esans. Neden doğalını kullanmayalım? Şimdi bunun dışında mesela bir turunç plantasyonu çekirdeği tohum kaynağı, yaprağı, sürgünü ve çiçeği uçucu yağ kaynağı sanayiye, meyve kabuğu reçel, meyve suyu da ekşi olarak kullanılabilir bir sektörler zinciri niye kuramıyoruz? Fransa’nın turunç uçucu yağı ile ilgili kozmetik sanayide iki markası var. Niye bunları yapamıyoruz Türkiye’de diyoruz. Artı belki bilmeyenlerimiz vardır, limon kolonyası için, en güzel çiçek turunç çiçeğidir, en güzel kokulu da turunç çiçeğidir, neden turunç çiçeği kolonyasına giremeyelim gibi?

Şimdi iç tüketimi artırıcı, aynı zamanda ihracatı geliştirici tedbirler üzerinde yoğunlaşmak lazım. Erzin’de cumartesi günü 8 ocak’ta AKİB Yaş Meyve ve Sebze İhracatçıları Yönetim Kurulu Başkanı ve aynı zamanda Ulusal Turunçgil Konseyi Başkanına, sayın Kavak, Rusya’da Tarkan’a şöyle bir cümle kullandıysanız, siz hiç Meksika laymı ile Rus votkası içtiniz mi? Çok hoşuna gitti, ama hocam dedi, 1 milyon dolar bunu dedirtirebilmem benim. Biz her yıl 1 milyar dolar kazanıyoruz turunçgilden. 1 milyon doları veremiyorsak, birazcık ta düşünmemiz gerekiyor.

Sayın Meclis Araştırma Komisyonu Başkanı Ali Er’e Antakya’ya geldiğinde, bir şey söylemiştim. Grip ve nezle için doktora gidildiğinde, C vitamini, Aspirin Plus, Benical Cold vb gibi ilaçlar yazılıyor, doktorumuz “Kardeşim bu grip için yanıma gelme, her gün 5-6 tane altıntop ye, ya da limon ye demiyor” demiştim. “Hocam bunları yazılı hale getirip bana gönderebilir misiniz” demişti. Amerika’nın ya da başka ülkelerin patentleriyle üretilen ilaçları yazarız ama, bunun yanında günde 5 tane limon ya da altıntop ye demek gibi bir uygulamamız yok.

Şimdi üreticilerimize taş atalım. Her şeyin bir bedeli vardır artık. Bu bedeli ödemek için gerekli parayı bulacaksınız, yani elinizi cebinize atmak zorundasınız, onun dışında global-gap bu ülkenin tüm tarım kesiminin ulusal politikası olmalıdır. Bir iki de teknik öneri yapacağım. Mesela Meyer limonu güzel bir seçim ama Meyer limonunda hedefi belirlememiz lazım. Yani Türkiye 100 bin ton mu üretecek, çok fazladır ama 50 bin ton mu, 60 bin ton mu bunun dışında Meyer limonu Tristeza (Göçüren) hastalığının taşıyıcı unsurudur, simptomsuz taşıyıcısıdır, bu nedenle arındırılmış olduğundan kesin keskin emin olmadıkça bahçeye sokmamak lazım. Kaş yaparken gözünü kaybetme durumuna gireriz.

Şimdi Türkiye'nin İsrail'in 15 bin ton Avrupa'ya sattığı Sweeti altıntopu ya da Oroblanco diyoruz, bu altıntop yetiştiriciliğine girmesi lazım. Yediveren ve Interdonato limonlarında hem vezir olma söz konusu, hem rezil olma söz konusu. O nedenle fidan alırken, verimlilik çok varyasyon gösteriyor, o nedenle çok dikkatli olmamız gerekiyor.

Sanayiye işlenen oranımızı artırmamız gerekiyor. Altıntopa biraz mola vermemiz gerekiyor, ancak yine mutlaka ben devam edeceğim diyorsak Rio Red çeşidini önerebiliyoruz. Ülkemizde anaçlar konusunda önemli bir bilgi birikimi var ve ben artık turuncun bırakılmasını Türkiye'de yeterli anaç çalışması yapmışız, 20 yıl süreyle yapmışız, bizzat tarafımızdan yapılmıştır, limonlar hariç diğer türlerde Carrizo sitranjinin yaygınlaşmasını istiyoruz, artı bir de nerede frene, nerede gaza basacağımızı bilmemiz lazım, kaza yapmamak için.

Turunçgil sektörünün, artık frene basma zamanının geldiğini de düşünüyorum.

“TÜRKİYE’DE ÇELTİK’TE UYGULANAN POLİTİKALAR”

Doç. Dr. Okan GAYTANCIOĞLU

Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Son konuşma bana nasip oldu. Öncelikle odamıza bizleri davet ettiği için teşekkür ediyorum.

Ben Dr. Halil Sürek Hocamızın yerine geldim. Kendisi iyi bir yere gitti, Tayland’da. Benden rica etti, ben de konuyu değiştirdim ama konu yine tohumlukla ilgili olacak ama biraz işin politikasına gireceğiz. Numan Hocam biraz politikasına girdi, ben de oradan devam etmeyi düşünüyorum. Son yıllarda çeltik Türkiye’nin yüz akı ürünlerinden bir tanesi haline geldi. Sizler, geçtiğimiz yıllarda Osmancık çeşidini ıslah ettiği için Halil Bey’e ödül verdiniz. Ama acaba bu üründe yeterli bir politika uygulayabiliyor muyuz? Benim konum tarım politikası, tarım ekonomistiyim. Bunlardan bahsedeceğim. Aynı zamanda Edirneli olduğum için bir çeltik üreticisi ailenin de oğluyum, konulara çok yakıным.

Çeltiğin işlenmesiyle biliyorsunuz pirinç elde ediliyor. Türkiye ithalat yapmıyordu, kendine yeterliydi. O mantıkla bakarsak, 3 kg pirinç tüketiyorduk, 100 bin ton çeltik üretiyorduk, kendimize yeterliydik, ama politikaları değiştirdik, kapıları bir açtık gümrük vergileri düştü, gemiler girdi, sonra tekrar gümrük vergileri yükseltildi, o dönemlerde başladı bu tip oyunlar ve Türkiye bir ithal pirinç cenneti oldu.

24 Ocak kararları bunda etkili oldu. Terbiyevi ithalat sözleriyle o zaman tanıştık. Yani yurtiçi üretimini terbiye etmek, yani sen çok terbiyesizsin, üretme, biz dışarıdan daha ucuza getirelim, şimdi aynısını hocam bahsetti, ette yapıyorlar. Bu kolaylıklar Türkiye’ye ucuz pirincin girmesine neden oldu, iyi oldu, tüketimi arttı ama Türk insanı maalesef bu tip pirinçleri sevmedi. Ama çok fazla bedel ödemek durumunda kaldık. Gemiler 15 bin ton alıyor ve karşılığında biz onlara yılda 130-150 milyon, hatta bu sene 200 milyon dolar ödedik. Hem üretiyoruz, hem ithal ediyoruz, bu nasıl bir tarım politikası?

Dediğim gibi az önce bahsettim, pilavı çok seven bir toplumuz, kişi başı yaklaşık 9 kg pirinç tüketiyoruz ama biz aslında dolgun taneli pirinci seviyoruz, dışarıdan getirdiğimiz gerek Mısır, gerek Amerika, Tayland, Çin’den getirdiğimiz pirinçler dolgun taneli değil, piştiği zaman yeterince bizim istediğimiz kıvama gelmiyor ama bunlar yine de pazarda mevcutlar. Niye? Çünkü Türkiye ekonomik krizlerle boğuşan bir ülke, yoksullaşan bir ülke, yoksullaşan ülkede 1 liralık, 1,5 liralık pirince talep de bulabiliyorsunuz.

Bilim adamlarımız boş durmadı, ben 94 yılında bu işlere başladığımda bir hat bulmuşlardı, TR471, adına Osmancık dediler ve karşılığında Osmancık beldesinden 1 tane bilgisayar almışlardı, Osmancık çeşidi tuttu. Neden, dolgun taneliydi, verimi yüksekti, hastalıklara dayanıklıydı, iyi ıslah edildi ve o kadar üretim arttı ki, 2 katı dedik, 3 katına yaklaştı üretim artışı. Burada rakamlar gözüküyor, 500 bin dekar ekiliş varken, 1.150 bin dekarlara, üretim 250 bin tondan 920 bin tonlara kadar arttı. Verim de 500 kg dan 800 kg a çıktı. Dünya verimi ortalaması 320 kg. dünya veriminin 2.5 katı bir verimimiz var.

Hemen olumsuzlukları da konuşalım. Üretim artıyor, sorunlar da artıyor. Neden? 2009 yılından bahsedelim. 1 yıl öncekinden. Üretimde bir sorun yoktu, çünkü az önce rakamları gösterdim, üretici tepkide bulundu, üretim alanlarını artırdı, olumlu tepkide bulundu, yani çünkü çeltik üretimi, rakibi olan ayçiçeği, şeker pancarı ve mısıra göre avantajlıydı, birim alan getirisi fazlaydı, üretici iyi alanlarda üretiyordu. 2009 hasadında kilogramını 120-130 krş.'tan satıyordu ama ne oldu ithal pirincin ithalatı o döneme denk geldiği için birden bire fiyatlar 90 krş'a indi. Tamam dediler, 1 yıl böyle gitsin. Ama bu sene 120 krş olarak başladı tekrar, yine ithal pirincin baskısıyla şu an üretici 80-90 krş.'lara çeltik satmak zorunda. Ve 2010 yılı verilerine göre Türkiye tarihinin en fazla çeltik ve pirinç ithalatını yaptı. Amerika'nın istatistiklerine bakarsanız, Türkiye'nin 2040 yılında 340 bin ton pirinç ithal edeceği öngörülmekteyken, biz o rakamları 2010 yılında yakaladık, yani 30 yıl öncesinden yakaladık.

Diyorlar ki, Türkiye aslında bunu reeksport yapıyor, fakat reeksport rakamlarına baktığımızda 30-40 bin tonlar civarında. Yani biz burada alıp işliyor Suriye'ye satıyoruz, Irak'a satıyoruz, onların rakamları 30-40 bin ton civarında. Aslında bu iç piyasada kullanılan bir miktar.

Üretici eline geçen fiyat yüksek mi? Hayır kesinlikle hayır. Çünkü yıllardır düşük gümrük vergileri belirlemiştir. Şimdi diyorlar ki, biz rekabet edemiyoruz, e tabi siz üretici ülke olacağınızı düşünmemişsiniz, öngörmemişsiniz, yüzde 45 gibi çok düşük bir gümrük vergisi ile korumaya kalkıyorsunuz.

Aynı şey bakın ayçiçeğinde. Şimdi bizim ayçiçeğinde, yağlı tohumlu bitkilerde gümrük vergilerimiz çok düşük. Soyada yüzde 10-15'lerde. Peki biz soya üretmeye başlarsak, ayçiçeği üretmeye başlarsak, nasıl koruyacağız dış rekabetten, bu düşünülüyor mu? Hayır. Pirinçte düşünülmediği için 45 koymanıza rağmen, ihracatçı yüzde 45'i yatırıyor, yine de ucuza geliyor. Bir de Osmanlık çeşidini göremediler. Osmanlık çeşidi ıslah edildi ve verim artışı sağladı. Evet Türkiye'nin yüz akı birkaç tane üründen bir tanesi pirinç.

Yüksek olan aslında hep maliyet vardı, artık klasikleşti, dünyanın en pahalı girdilerini kullanan ülke olduğumuzdan dolayı, rekabet etmemiz mümkün değil.

Peki üretimi artıran sadece Osmanlık çeşidi mi, hayır. Osmanlık çeşidi ile birlikte İpsala'da, Uzunköprü'de, Keşan, Biga, Gönen'de yani Türkiye'nin tüm çeltik bölgelerindeki üreticiler. Çünkü üreticiler çeltikten kazandığını yine çeltiğe yatırdılar ve üretmeye devam ettiler. Para kazanamıyorlar ya da para kazandıklarını zannediyorlar ama onların yerine kazananlar var.

Üretimdeki başarı tamamen Türk bilim adamlarının ıslah ettiği çeşit ve çiftçiler. Çiftçiler lazerli tesviye aleti aldılar, traktörlerini genişlettiler, büyüttüler, tavalarını 1 dekarlardan 70-80 dekarlara büyüttüler, uçakla ilaçlama yapmaya kalktılar, ona da izin vermediler, bu sene birazcık yapıldı yani Amerika'daki büyük çiftliklerde nasıl üretim şekli varsa, Türkiye'de de aynı şekilde üretim yapılıyor.

Peki çeltikte politika neden bu kadar önemli? Bitki mi pirinç? Evet, çünkü beslenme piramidinin neredeyse en altında yer alan ekmek tüketimimiz 140 kg, o da çok fazla, pirinç tüketimimiz 9 kg. Avrupa Birliği'nden fazlayız ama ithalatçı bir konumdayız. Çiftçimiz de neden çeltik üretmek istiyor? Çünkü çiftçi çeltik üretmekten çok mutlu.

Rahatlıkla pazarlayabiliyor çünkü 3 milyon tona yakın pazarlayabileceği fabrika var. Üretimimizin 800 bin tonlarda olduğunu göz önüne alırsanız, pazarlama sorunu pek yok. Ve çeltik üretimi bölgede bir yaşam biçimi. Yani hangi bölgeye giderseniz gidin, Kızılırmak deltasına da gittiğinizde, Manyas, Biga, Gönen'e, İpsala, Edirne, Keşan, Havza, Uzunköprü ye de geldiğinizde bir yaşam biçimi olarak görüyorsunuz. Ama maliyetleri çok yüksek ve bakın gördüğünüz gibi bir çiftçinin, alet ekipman parkı neredeyse eski rakamla söyleyeyim 1 trilyon. Yani bir çiftçide kurutma makinesi var, büyük biçerdöver var, çift çeker traktör var, 4x4 cipi de var. Böyle çiftçi istiyoruz biz ama hocam az önce söyledi, pirinççileri batırdık. Evet küçük üreticiyi batırmaya devam ediyorlar, küçük üreticiler bankalara borçlu. O kadar borçlular ki, artık Trakya'da şehirlerarasında göç başladı. Çorlu, Çerkezköy gibi sanayileşen bölgelerde, genç nüfus oralara gitmeye başladı. Köylerde yaşlılar kalmaya başladı.

Küçük tavalarda ya da böyle ilkel yollarla çeltik üretimi değil, modern yöntemlerle çeltik üretimi yapılıyor. Lazerli tesviye aletleri kullanılıyor, fabrikalarda da artık bayanlar taş ayıklamayacak şekilde sorteks makineleri var, teknoloji tamamen kullanılıyor. Neden ihracatçınız peki, dediğimiz gibi 330 dolara mal ettiğimiz ürünü, 160 dolara dışarıdan almak mümkün, ondan dolayı ithalatçınız.

Bir ülke kendi üretemediği ürünleri ithal edebilir. Biz demek ki hayvan üretemiyoruz, buğday üretemiyoruz, süt de üretemeyeceğiz, hocam dedi, çeltik de üretemiyoruz... Biz bırakalım o zaman bu işi, nasıl bir tarım ülkesiyiz, hayır tam tersine çiftçimiz mi yok, her şeyimiz var, hele çeltik gibi bir üründe ithalatçı olmak çok yanlış. Tüketicinizin de istediği bir ürün bu. Tüketiciniz de size ben yerli pirinç yemek istiyorum diyor. Ama siz bunu sağlamıyorsanız o zaman bu işin içinde başka işler var. Hemen ondan bahsedelim. Hani ilkokulda sorarlar ya, 1-3-5 ten sonra ne gelir 7. ama 230, 810, 3500 hiç ardışık değil, hemen söyleyeyim, 230 milyon dolara tekelin içki bölümünü devrettiniz, alanlar 810 milyon dolara başka birine devretti, şu anda piyasa değeri 3500 olmuş Tekel'in İçki bölümünün. Demek ki Türkiye tarımı üzerinde birtakım oyunlar, spekülasyonlar var. Bizim üretmemizi istemeyenler var. Yani Türkiye tarımı aslında bitirilmek isteniyor. Şimdi aynı şey çeltik üretimi için de var. 2007'de dünyada bir kuraklık oldu. Dünya kuraklığından Türkiye de etkilendi. Çeltik üretemiyoruz, ithalat yapıyoruz ama üretenler satmadılar. Ama biz muhtaç olduğumuz için TMO önünde ya bize 5 kg pirinç verecektiniz 9 liradan diyerek kuyruğa girdik. Bereket o dönem geçildi. Dünyada bundan sonra daha da kötü krizler olacak. Çünkü Amerikan mortgage sistemi çöktü, ürüne yöneldi, buğday fiyatları 100 dolardan 300 dolara çıktı, belki 500 dolara çıkacak. İthalata devam ettiğiniz sürece ya ürün bulamayacaksınız, ya ithalat bedeliniz korkunç şekilde artacak.

Dediğimiz gibi asıl sorun markette 5 lira olan ürün, üreticiden 1,5 liraya çıkıyor. Tarım kesimi toprağa küstürülmek isteniyor ama susuyorlar. Birçok kurumu yok pahasına kapattık, devrettik, özelleştirdik. Çiftçi de aynen bu durumda, yani çiftçi böbreğini satmak durumunda şu anda. Domates üretimimiz iyi ama çiftçi domatesleri döküyor, biz de bunlara 10 lira ödedik 2 ay önce. Süt üreticisi sütlerini döküyor ya da bu şekilde içleri alınıyor, tarımı desteklemeyen bir konumdayız. Çiftçi borç kapatmak için bir bankadan aldığı başka bankaya yatırıyor. Neden üretimi artırmamız konusunda da, benden önceki konuşmacılar da söyledi, buradaki her kesim, her meslektaşımın üretimden yana olduğunu biliyorum, o yüzden sonuç olarak üretmekten başka çaremiz yok diyorum. Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

TARTIŞMA BÖLÜMÜ

Oturum Başkanı Prof. Dr. Ahmet ÇOLAK: Konuşmacılara çok teşekkür ediyoruz. Değerli katılımcılar, soru ve görüşlerinizi alabiliriz. Buyurun.

Akif KANSU: Sayın Başkan da itiraf etti, kendisi yumuşak kalpli bir insan olduğu için konuşmacılara zaman tanıdı, ben olsam dakikasında bitirirdim. Arkadaşların hepsi konularına çok hakim, çok iyi sundular ancak bir iki ufak dilbilgisi hataları oldu. Bu hataların çoğu da dikkatsizlikten veya acele hazırlanmış olmaktan geliyor. Bu konuda daha dikkatli olmaları gerektiğini belirtmekte yarar görüyorum.

KATILIMCI: Değerli konuşmacılar çok güzel şeyler söylediler. Bu toplantıyı hazırlayanlara çok teşekkür ediyorum. Ama dinledikçe üzüldüm. Burada memleketin en önemli konusu konuşuluyor, onu dinleyecek tedbirler alacak kimse yok. Olmaz böyle. Biz kendimiz söyleyip, kendimiz dinledikten sonra bu toplantıların ne faydası var. O halde özellikle bu toplantıları hiç olmazsa basın yayın kuruluşlarının takip etmesi için biraz daha titiz davranmak gerekir. Benim arkadaşım diyor ki, çeltiğin en iyisini biz üretiyoruz ama hala dışarıdan çeltik geliyor. Peki ne yapılacak? Tedbirini biliyor ama onu dinleyen yok. Peki bu ülke ne olacak, sahipsiz? Bunun çaresini bulacak yollar aramalıyız. Bu konuşmaları bütün Türkiye'ye çok güzel bir şekilde duyurmalıyız. Yoksa siz söylersiniz, ben dinlerim, elimi ovuştururum, akşam uyukum kaçır, hepsi bu kadar. Size sevgiler sunuyorum, bu toplantıların daha sık yapılmasını ama mutlaka Türk halkına daha iyi duyurulmasını istiyorum. Hepinizi gözlerimden öpüyor, sevgiler sunuyorum.

Numan AKMAN: Soru, Mustafa Köksal'dan geliyor. Hayvancılık ile ilgili politikalar çok belirgin değil, acaba bu iş nasıl çözülecek demiş. Bir başkası da Meksika'da mısır tarımı bitirildi, başka bir alana zorlandı Meksika, Türkiye için de bu tip işler var mıdır diye soruyor. Avrupa Birliği'nin çok sık söz ettiği bir şeydir, Türkiye sığırcılığa uygun bir memleket değildir, dolayısıyla siz sebze tarımı yapın, et ve süt üretimini bize bırakın der. Bunun aslında altında yatan sebep de şudur. Zaten Avrupa'nın pek çok bölgesinde ancak sığırcılık yapılabilir, dolayısıyla adam o üretim alanında kendi üretimini sürdürmek gayretindedir. Türkiye'yi de böyle bir alana zorlamaya çalışmaktadır. Zaten ithalat açılırken, sayın Başbakanın ifadelerinden bir tanesi de, "Böylece Avrupa Birliği'ne verdiğimiz ithalat taahhütleri yerine getirmemize de imkan yaratılacak" olmuştur. Dolayısıyla Türkiye ithalata ikna edilmiş, kendi ülkesinde hayvancılığın farklı alanlarından özellikle bitkisel üretime yönlendirilmeye gayret edilen, bunun ötesinde Türkiye'de bir hayvansal üretim yapılacaksa büyük sermayenin ya da yabancı sermayenin yapması gereken bir boyuta taşınmaktadır. Böylece Avrupalı yatırımcı eğer Türkiye'de hayvansal üretim yaparsa, Avrupa'nın kirletilmesi meselesi de büyük ölçüde halledilmiş olacaktır. Türkiye'nin üzerindeki mesele şu an böyle bir meseledir ve biraz önce Okan Bey'in söylediği çiftçinin borçlandırılması da muhtemelen arazi toplulaştırmasının aracı olarak kullanılacaktır. Borçlu çiftçiler arazilerini teslim edecekler ve böylece oralarda büyük üretim plantasyonları kurulacaktır.

Oturum Başkanı: Başka soru yok sanırım. Konuşmacılara tekrar teşekkür ederiz. Bu güzel, dolu dolu geçen oturumda üretim eksikliği, organizasyon eksikliği ve

politikalarda önemli yanlışlar üzerinde duruldu. Ben bir iki olayı hatırlatmak istiyorum. Geçtiğimiz yıl yaz dönemlerinde Rusya'nın bir beyanı vardı, buğday ihraç etmeyeceklerine yönelik. Bu yıl yine Uruguay'dan et ihracatı yapılmayacağına yönelik bir açıklama geldi. Sanıyorum bu ithalatçı yaklaşımlar, umuyorum cehennem ekonomisini yaratmasın ülkemizde ve bu politikalara bir çeki düzen gelsin. Hepinize mutlu bir gün, devamında güzel bir oturum diliyorum.

İKİNCİ OTURUM:

ÇEVRE

Oturum Başkanı Mahir GÜRBÜZ

Zamandan kazanalım, sayın konuşmacıları buraya davet ediyorum.

Sayın Başkanlarım, değerli konuklar, sevgili meslektaşlarım saygılarımı sunuyorum. Üretilmeyen, çoğaltılamayan, artırılmayan ve esasen gerek dünyada, gerek Türkiye’de kısıtlı olan doğal varlık ve kaynakları korumak, koruyarak verimli kılmak yerine topraktan suya, gen kaynaklarından madencilığe kadar onları bir kullanım malı gibi gören, onları bir ticareti meta olarak anlayan, sorumsuz siyasetlerin güdülediği siyasal iktidarların yarattığı çok yönlü, çok boyutlu bir karabasanı, bir olumsuz süreci gündeme aldığı için ODA’mıza teşekkürlerimi sunuyorum.

Ama bir eski ODA Başkanı kimliğim ile eğer yasak savmak istemiyorsak, eğer sadece günü kurtarmak istemiyorsak bu tür etkinliklerde, etkinliklerin törensel boyutu ile sorgulanması gereken bilimsel ve niteliksel boyutlarının dengelenmesi gibi bir tavır bundan sonraki etkinliklerde göstermemiz gerekiyor. Kuşkusuz sabahki bölüm de son derece önemliydi, son derece saygıdeğerdi ama her biri bir diğerinden önemli olan 5 tane ana konuyu maksimum 1 saatlik bir sürede sadece öneri boyutuyla bile dile getirmek son derece zor. O bakımdan ben bir ön açıklama yapma sorumsuzluğu göstermek durumunda değilim, hatta konuşmalardan sonra bir özet değerlendirme yapmayı da gerekli bulmuyorum. Hoşgörülerini dileyerek, değerli konuşmacıları tanıtma görevini de bilerek ihmal etmek istiyorum ve hemen ilk sözü programı izleyerek sayın ÜSTÜN’e vermek istiyorum. Kendileri günün çok önemli, toplumda yankısı bulunan bir konuyu enerji ihtiyacı olan bir ülkede, bu enerjiyi akarsulardan karşılayalım yaklaşımını sorgulamaya çalışacak.

Sayın ÜSTÜN’den ve diğer sayın konuşmacılardan şöyle bir dileğimiz var. Mümkünse durum saptamasını bir yana bırakalım, bu sorunsalı nasıl aşarız gibi, seçenek nitelikli önerileri gündeme getirebilirsek, bu toplantıdan beklenen yarara daha fazla katkı sağlamış olabiliriz.

Buyurun efendim.

"HİDRO ELEKTRİK SANTRALLERİ VE ÇEVRE SORUNLARI"

Prof. Dr. Beyza ÜSTÜN

Yıldız Teknik Üniversitesi

Değerli katılımcılar merhaba. Ben oturumu yöneten değerli beyefendinin önerisine çok katılamayacağım. Çünkü sorun enerjinin çözümü değil ne yazık ki, şimdi aktaracağım su havzalarının ve suların ticarileşme boyutudur ve işin açıkçası geldiğimiz boyut sadece sermayenin, kapitalizmin saldırdığı tek boyut da değildir. Yaşadığımız tüm eksnlere oturur. Maden aramalarla tarım alanları, su havzaları, ormanlar; üçüncü köprü projeleri gibi ya da 1/100.000'lik çevre nazım planında sanayiye açılan doğal varlıkların tahribatı bizim çok yıllardır, yaşamımız boyunca izleyegeldiklerimizdir. Ancak son dönemde yaşananlar bunun artık çıldırılmışlık boyutudur. Çünkü son dönemde yaşananlar su havzalarının, hidroelektrik santraller ile ya da ormanların maden aramalarla yok oluşları ya da tarım alanlarının sanayiye açılarak yok oluşları, yer altı sularının şu masamızın üzerinde duran plastik şişelere girişi, yaşamımızın hapsidir, yok oluşudur. Yok eden de tektir: Sermaye.

Bunun yandaşları var tabi. Dilim döndükçe ona da gireceğim ama söylenenler hep senaryodur. İşte sular kitleşiyor, şu oluyor, bu oluyor... Enerji ihtiyacımız var, dışa bağımlı kalmayalım, sular boşa akıyor. Bunlar bilgidен ve aklın getirilerinden yoksun üretimlerdir, beynin ürettiği sözlerdir. Sular dünyanın varlığından beri yaşama ve doğaya can taşırlar. Hiç de boşa akmazlar. Tarım alanlarını da var edenler, sizler benden çok daha iyi biliyorsunuz, o boşa aktığı söylenen sularla taşınanlardır. Bunun için bugünden bir resim çizmek istiyorum. Sonra sizi çok sıkmadan, hızlıca eğer vaktim kalırsa resimlerle şu an geldiğimiz yıkımı vereceğim, arkasından da ne yapabilirizi söyleyeceğim, sayın Başkanın söylediği gibi.

Resmi kayıtlara ve mücadele edenlere bakarsanız, bugün 2 bin civarında şirket artık su havzalarına sahiptir. Tüm su havzalarımız, kaynağından denize döküldüğü yere kadar olan tüm su ve karasal alan, yer altı katmanları da dahil, kullanım hakları 49 yıllığına farklı farklı şirketlere verilmektedir.

Yetmedi, 10-20 bin civarında mikro HES yapılacağı iddia edilmekte, artık suyu bile akmayan derelerin dahi şirketlere devri hazırlık aşamasındadır. Prosedürlerin kaldırılması beklenmektedir. Prosedürleri de çok kolay kaldırıyorlar.

Kim bunlar? Bunlar, evet su havzalarımızı, tarım alanlarımızı, ormanları sermaye birikimine sokanlar, ama bunların bir kimliği var. 1992'lerde Rio'da ve Dublin'de atıldı bu kimliğin temelleri. Suyun meta olması kabul edildikten sonra da Dünya Su Konseyi bu misyonunu yaşama geçirmek için tüm dünya ülkelerinde seferberlik ilan etti. Beşincisi de biliyorsunuz, 2009'da Türkiye'de İstanbul'da yapıldı, 5. Dünya Su Forumu. Ve o sıralarda hatırlayınız, gerekçeleri sularımız kitleşiyordu... Herhalde sularımızın kaç santim inip, kaç santim çıktığını da o günlerde haberlerde izlediniz. Hemen arkasından Melen'den, Kızılırmak'tan büyük kentlere borular döşenmeye başlandı ve bunu devasa puntolarla yazdılar. Bunlar bir ilktir. Su sorunumuzu çözüyoruz (!)

Şimdi başka argümanları var. Boşa akıyor (!) Efendim, dışa bağımlılığımız olmayacak. Tabii, 2 bin tane şirkete bağımlı olacağız. Bu şirketleri açtığınızda bakıyorsunuz ki, yabancı şirket de var, Türk şirketi de var. Ne yapacak bu şirketler, 49 yıllığına sahip oldukları suyu isterlerse enerji olarak, isterlerse su olarak kullanacaklar ve satacaklar.

Bunun için önlerindeki bütün engeller kaldırılıyor. Giremedikleri orman arazileri, ormanlık alan mı var, Orman Yasasında değişiklik yapıldı. Çevre kanununa bağlı bazı yönetmelikler mi engel oldu, Çevre Kanunu'nda değişikliğe gidildi. Yetmedi, şimdi 2 tane daha kanun, birini çıkarttılar, birini de çıkartmak üzereler. Kimler? Yine onlar. Konuşmamın sonunda size söyleyeceğim onların kimler olduğunu...

Birincisi geçen haftalarda Enerji Kanununda değişiklik yapıldı, kanuna ufak bir iki tane madde eklediler, "HES'ler doğrudan doğruya imar planlarına Bakanın önerisiyle konulur." Başka, "il özel idarelere dağıtımı, vs, kontrolü geçer." Başka, "kamu kurumlarına verecekse, veren şirketin şu kadar kazancı olur" gibi onları koruyan kararları geçirdiler. Bizi ilgilendiren o imar planlarına konulması meselesiydi. Çünkü HES'lerle şirketlerin girdiği vadilerde pek çok mücadele edenler bir tek şeye tutunmaya çalıştılar: "Burası çok değerlidir, burası bizim yaşamımızdır. Burada olan bütün bitkiler, hayvanlar, tüm canlılar buraya özgüdür." Bir kısmı bunlarla ilgili SİT kararları çıkardılar, hatırlarsanız. Çağlayan'da, Arılı'da, İkizdere'de en son. Bir kısmı vadisi milli park alanı içinde kaldığı için sevindi, çünkü var olan yasalarla oraya şirketler giremiyordu. Ama değerli dostlar, şirketlerin oraya girmediği dönemde dahi lisanslar şirketlere verilmişti, hazır bekliyordu. Bu onların oraları zaten açacaklarının göstergesiydi. Bugünlerde ha çıktı, ha çıkacak yeni bir yasa daha var. Herkes ayakta belki izliyorsunuzdur. Tabiat ve Biyoçeşitliliği Koruma Yasa Tasarısı. Bu tasarıda giremedikleri o SİT alanları, Milli Parklar, Hazine arazilerinin koruma statüleri kaldırılıyor geçici madde ile. Nedenmiş? Yeniden koruma tahsis edeceklermiş. Kim? Şimdi biraz artık onları açalım isterseniz. Çünkü kendileri açmışlar bu yasada, kim olduklarını...

Tabiatla ilgili bütün yetkiyi Kültür Bakanlığı'ndan alıp, Çevre Bakanlığı'na veriyorlar. Bütün kararlar ona ait. Onun kurduğu bir komisyonla bu koruma kurullarında kararlar verilecek, burası korunsun mu, korunmasın mı? Neredeydi bu şeyler, mücadele edenlerin tek tutunduğu daldı. Vadisi eğer SİT alanıysa, vadisi eğer Milli Park ise oraya şirketi sokmuyordu. Bir şey daha yapıyordu, silahla vadisini ve deresini koruyordu. Şimdi bunun önüne neyle geçilir? Yasayla geçilir. Dolayısıyla bu SİT kararlarını kaldırırlarsa olay çözüldür.

Bu yasada başka şeyler de var, bununla yetinmiyorlar. Ormanlar, meralar bütün tabiat varlıklarının -rica edeyim hiçbir şeye kaynak demeyelim artık, çünkü orayı alınır ve satılır bir şey olarak düşünüyor herkes- şirketlere devredilmesi, yani özelleştirilmesi için bir yığın madde konulmuş. Ve bu korumayla ilgili kararların yetkisini de Çevre ve Orman Bakanlığına vermişler. Çevre ve Orman Bakanlığı 5. Dünya Su Forumunun ev sahipleri arasında Türkiye'nin onur ev sahipliğini yapmış olan kurumdur. Dünya Su Forumunun destekçilerine bakarsanız, su şirketleri... Bu 2 bin tane HES'i kimlere devrediyor? Şirketlere. Çevre ve Orman Bakanlığı ya da Enerji Bakanlığı da dahil olmak üzere kamu kuruluşları, bütün yaptıkları yasalarla, plan değişiklikleriyle kimlerin hakkını koruyorlar? Şirketlerin. Aralarında son derece ciddi

bir uyum var. Kamu-özel işbirlikleri gayet güzel yaşama geçmiştir. Herkese hayırlı uğurlu olsun.

Kamu – özel işbirliğini kim istiyordu? 1992’de başımıza dert olan Rio ve Dublin kongrelerinin arkasından Dünya Su Konseyi’nin ikinci forumuna bakınız, 2000’de Lahey’de yapılan, der ki, “Havzalar bütünleşik olarak yönetilmeli ve bunu yaparken bu bütünleşik yönetimi, kamuda değişiklik yapılması gerekiyorsa, gerekli değişiklikler yapılmalı ve bu yönetim kamu – özel – STK işbirliği ile yapılmalı.” Bu konsey BM’ye bağlı. Başka bunu kim söylüyor? Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifinde gayet açıktır, havzalar bütünleşik yönetilir.

Şimdi mücadelenin ikinci kısmına döneyim. Artık ellerinde SİT kararlarıyla ilgili umutları olanların, bu umutları yok. Sadece sulara ve su havzalarına ya da ormanlara ve meralara değil, biyoçeşitliliğe de müdahale var o yasada. “Eğer herhangi bir yerde önemli değeri olan bir biyoçeşitlilik varsa, dışarıya çıkartılamaz” diyor, birinci cümle. İkinci cümle daha vurucu, “Bakanın izni olmaksızın.” Bakanlığın demiyor, bakanın izni olmaksızın... Dolayısıyla yanımdakini sizinle paylaşırım çünkü bu bilgi notunu Suyun Ticarileştirilmesine Hayır Platformu hazırladı ve her yerde paylaşıyoruz, milletvekilleri ile de paylaşıyoruz, bizi neler bekliyor, oraya bakmakta fayda var.

O yasada bir de STK tanımı var. Diyor ki, koruma kurullarına bundan sonra biz karar vereceğiz. Bakanlığa bağlı kamu kurumu temsilcileri 14 tane, 4 tane bilim insanı ama biz seçeceğiz, 2 tane de STK. STK’yı da tanımlamış, bugüne kadar doğa konusunda proje yapmış olanlar. Hayır zannetmeyin deresini silahla koruyan ya da dozerin önüne atılıp derelerin kardeşliği gibi platform kuranlar değil, bugüne kadar rüştünü ispatlamış, sermaye ile dostluğunu kurmuş STK’lar. Bunlar için de görev hazır.

Şimdi sahnedeki STK’lara bakıyoruz, diyorlar ki, “Bu yasayı hiç onaylamıyoruz, biraz düzeltilmeli.” Mücadele edenlere bakıyoruz, “Bizim sermayeye verecek ne ormanımız, ne su havzamız, ne meramız var, hiçbirini alamazsınız” diyorlar. Söyleyiş şeklinden zaten kimin nerede durduğunu görmek mümkün.

Değerli dostlar görebiliyor musunuz bilmiyorum ama bu DSI’nin resmi bir haritası. Göremiyorsanız da lütfen hayal edin, Anadolu’da ne kadar dere biliyorsanız, yörenizde ne kadar kılcıl varsa, biliniz ki o dere doğduğu yerden denize döküldüğü yere kadar böyle merdiven merdiven olacak. Bu merdivenler nedir biliyor musunuz? Bu kırmızı noktaların her biri ayrı bir şirket. En yukarıdaki bir şey yapacak, artık kismet suyu enerji olarak mı değerlendirir, bizi dışa bağımlılıktan kurtarır, su olarak mı ihtiyacı olana satar, borulayarak mı taşır, onu bilmiyorum. Ya da o havzada hazır maden varken o suyu kendi yakınındaki koruma – kullanma hakkı olan bölgedeki madeni çıkartmakta mı kullanır, onu da bilmiyorum.

Şimdi en baştaki kırmızı aldı suyu, ne yapacaksa yaptı, kalanını bıraktı. Ama zannetmeyin bu su derede akıyor. Hayır, biraz sonra göstereceğim. Bu su alındığı noktadan sonra bir borunun ya da kanalın içinde akıyor. Bıraktı, enerjiye döndü bize enerji olarak satacak. Bıraktığı yerden ikinci kırmızı nokta, yani ikinci şirket alıyor. Sonra o da aynı yerden, aynı koddan boruluyor, ona da kismet artık, enerji mi, su mu talebi olur kendisinin, ona göre satacak, bırakacak. Onun bıraktığı yerden üçüncü şirket alacak. Nereye kadar, denize kadar... Peki kim bunlar? Birbirleriyle son derece

uyumlular. Aslında bakıyorsunuz farklı farklı şirketler, nasıl anlaşacaklar bilmiyorum ama demek ki anlaşma böyle bir şey, sermaye paylaşımı böyle bir şey.

Ben vadilerde gezerken tabi o noktaların ve kanalların içine biraz daha girdim, bu kesiti de görebiliyorsanız, öndeki şirketin tuttuğu suyun olduğu yer, arkası da derenin yatağı, orada suyu göremezsiniz. Sonra o derenin yatağından alınan suyun yapılacağı ormanlık alandaki borunun geçtiği yer budur. Yapılırken verilen zararlar bunlardır, onlardan hiç bahsetmeyeceğim, çünkü onlar çok küçük kalıyor. Bu su tutulup, gördüğünüz boruların içine hapsoluyor. Bu kadar basit değil tabi sonucu, çünkü yaşam yok olacak. Su yaşamdan kopartıldığı andan itibaren oradaki, o bölgedeki tüm yaşam yok olacak, biz dahil.

Denize, o boşa aktığı yerde üreyemeyen balık yok olduğunda, o balığın içinde yer aldığı bütün canlı zincirinde hızlı bir tükenme başlayacak, bize kadar gelecek. Murgul'da bu kanalın içine giren ama çıkamayan bir ayıyı kovalamışlar, oradaki insanlar. Sadece onu görebilmişler. Vaşak, pompa terfi merkezine kadar gelmiş ve önünde ölmüş, boğulmuş, suya erişmeye çalışıyor. Bunlar bizim göremediklerimiz. Sonuçları ne olacak biliyor musunuz? Bu su yok olmayacak, öyle bir şey yok, dünyanın varlığından beri su var, hiçbir şekilde yok olmaz, buharlaşır, yağışla tekrar döner. Ama siz onu borunun içine para için koyarsanız, ya da kanalın içine koyarsanız, yaşam için sahip olduğu kimliğine sahip olamayacak. Ne yer altı sularını besleyecek, ne yer altı sularından ya da katmanlardan beslenecek, ne yüzeysel sulardan mikroorganizmalarla zenginleşmesi olacak ya da atmosferden ya da başka süreçlerden oksijen kazanımı olacak. Bu suyu bu şirketler parayla satmaya kalksalar dahi o su ulaştığı canlıya sadece şu şişelerde olduğu gibi serinletici bir sıvı olacak. Ne olacak? Parası olmayan tarım yapanlar, geçimlik tarım yapanlar oradan yavaş yavaş çekilecekler. O bölgeden uzaklaşacaklar, çünkü para verip almak zorunda. Ön ödemeli kontörleri hazır pompaların ağzına...

Onlar çekilince ne olacak? O zaman orada bu işi kendileri, o şirketler yapacaklar ve yavaş yavaş onların toprağını satın almaya da başladılar, şimdilik 1'e 10 veriyorlar çok büyük para geliyor çiftçiye, hemen devrediyor. Sonra mecbur olacak zaten kendisi terk edecek ve endüstriyel tarıma doğru yol alacak o bölge. Bunun hazırlığını da yürütüyorlar.

Akarsuyun işlevi ya da bir havzanın işlevi, sadece suyun önüne setle sonuçlanmıyor değerli arkadaşlar. Su akışını keserseniz, yer altı suyunu da kesmiş oluyorsunuz, yok etmiş oluyorsunuz ya da yer altı sularından pompalarla çekip şişelerseniz, bu da suyun ticarileşmesine gidiyor.

Şu anda aktörler bu gördükleriniz, giderek su havzalarımız ve yaşamımız kamu - özel - STK işbirliğinin emrine amade oluyor. Birtakım STK'lara lütfen dikkat edin. Yönetim Kurullarına bakarsanız, HES şirketlerini görürsünüz, daha rahat görünürler. Dolayısıyla bir taraftan doğa için bir şeyler yaptığını söyleyip, öbür taraftan HES'lerle yıkımı yapan şirketlere karşı, bu kamu - özel - STK işbirliğine karşı yaşamımızı ve su havzalarımızı korumamızın bir tek yolu var. Birlikte ve bu yapılanları doğru analiz ederek mücadele etmek! Hepinize saygılarımı sunuyorum.

"TERMİK SANTRALLER VE ÇEVRESEL ETKİLERİ: GERZE ÖRNEĞİ"

Osman BELOVACIKLI

Gerze Belediye Başkanı

Sayın katılımcılar, Ziraat Mühendisleri Odası'nın düzenlemiş olduğu bu çalışma, gerçekten çok önemlidir. Fakat katılımın az olması bizi üzdü. Gerze'de olmuş olsa böyle bir panel, inanın bu aralar bile dolardı.

Evet, Sinop cezaevi ile meşhur bir ilimiz. Gerze de Sinop'un bir ilçesi. İzmir'i bilen var mı bilmiyorum ama Konak ile Karşıyaka gibi birbirlerini gören iki yerleşim yeri. Şimdi hocamın anlattıklarını biraz önce Hidro Elektrik Santral'lerle ilgili dinlerken sanki termik santrallerde de aynı şeylerin yaşandığını gördük.

Gerze, genelde tütünle geçinen bir ilçeyken tütüne kota konması sonucu yavaş yavaş ilçe boşalmış, terk edilen bir yöre haline gelmiştir. İşsizliğin had safhada olması, halkımızı göçe zorladı ve Türkiye'de en fazla göç veren illerin içindeyiz. Baktık daha sonra diğer tarım ürünlerine de kotalar konuldu ve böylece tarım yavaş yavaş bitirildi.

Balıkçılık ikinci sektörümüzdü. Balıkçılık da yavaş yavaş bitirildi, çünkü balıkta da büyük sermaye, büyük işler yaparak küçük balıkçının ki özellikle ilçesine trol sokmayan bir ilçe halkı olarak büyük balıkçıların hegemonyası altında kaldık.

Durum böyleyken bir gün baktık ilçemize birileri geldi. Dediler ki termik santral yapacağız. Biz termik santralleri bilmiyoruz. Nedir termik santral? Dediler ki, kömür getireceğiz buraya, kömürü orada yakacağız, enerjiye dönüştüreceğiz. İyi. 1500 kişi çalışacak. O da iyi. İstihdam sağlanacak. Her şey güzel. Daha sonra aldık elimize defteri, kitabı baktık ki, termik santraller, öyle onların dediği gibi sadece istihdama yönelik değil, tamamen yöreyi, çevreyi bitiren, enerji kurulları.

Evet yanımızda bilim insanları var. biraz önce, ben burada termik santral hakkında ahkam kesmek istemiyorum, bu kadar bilim insanı varken, benim burada termik santral hakkında ciddi ciddi bilimsel şeyler anlatmam mümkün değil ama şunu söyleyeyim, Gerze'ye yapılması planlanan termik santral 1200 megavat gücünde. Yılda 2.5 milyon ton ithal kömürle çalışan bir santral. 2.5 milyon ton. Günde 11.200 ton kömür yanacak bu termik santralde. Bir günde. Şöyle düşünersek Gerze'nin nüfusu 11 bin. Gerze'nin halkı 1 yılda ısınma ihtiyacını 13 bin tonla karşılıyor. Düşünün Gerze halkının 1 yılda yaktığı kömürü neredeyse 1 günde yakacaklar.

Buradan çıkacak baca gazlarını anlatmaya gerek yok. Yapımcı firmanın dediğine göre sadece su buharı çıkacak. O gazlar bacada filtre edilecek ve karışacak suya. Şimdi sayın katılımcılar, Gerze deniz yapısı olarak çok ilginç bir yer. Gerze'nin ve Sinop'un içinde bulunduğu koy, voli alanı dediğimiz bir bölge. Nedir voli alanı, buraya tüm Orta Karadeniz Bölgesinin balıkları gelir, bu bölgede yumurtlar ve bu bölgeden dağılır. Yani balıkların yumurtlamaları inanın termik santral yapılacak yer de tam bunun göbeğinde, deniz kıyısında.

Şimdi gene onların, yapımcı firmanın, Çevre Bakanlığına vermiş olduğu dosyadan aldığımız, günde 460 bin metreküp suyu denizden vakumlayarak çekecekler, soğutma suyu olarak kullanacaklar ve daha sonra çürümüş suyu tekrar denize salacaklar. Diyorlar ki, biz bunu pat diye salmayacağız denize, nasıl salacaksınız, efendim 1500 metreye yakın borular şeklinde, delikli borular suyun her tarafına yayılarak gidecekmiş. Düşünün 460 bin metreküp suyu 1 günde, küçük bir gölet düşünün, küçük bir göleti vakumlayacaklar denizden. Nereyi vakumlayacaklar? Bizim voli alanımızı. Nedir burası, balık yumurtalarının, larvaların, her şeyin olduğu yer. Tamamen denizi çekecekler ve çürük suyu tekrar denize salacaklar. Bu şekilde en az 2-3 derece arasında deniz suyumuzu ısıtacaklar, hem de ekolojik dengeyi değiştirecekler.

Şimdi biz ne yapmalıydık? Önemli olan oydu. Önce bu işten anlayan hocalarımızı çağırdık, bizi bilgilendirin dedik, bu termik santraller nedir? Fakat yapımcı firma o kadar uyanık ki, aslında burada imkan olsa da göstersek, termik santrali tanıtan bir tanıtım filmi yapmışlar, inanın böyle içinde insanın yatası geliyor. Kuşlar uçuşuyor, kelebekler uçuşuyor, termik santrallerin yanında... Aldılar halkı Su Gözü'ne götürdüler. Hatay Su Gözü burada dediler ki, orada bir termik santral var, onun aynısını yapacağız. Bana geldiler, dediler ki, ya başkan sen bilime, ilime karşı mısın? Biz buraya istihdam sağlayacağız. Sadece bunu yapmakla kalmayacağız, yanına çimento fabrikası yapacağız. Termikle kirlettikleri yetmiyormuş gibi, yanına çimento fabrikası yapacaklar. Çünkü küllerin bir kısmı çimentoda kullanılıyor.

Halkımızı Su Gözü'ne götürdüler, Su Gözü'nde inanın çevreyi hiç göstermeden sadece Su Gözü Termik Santralinin bir bölümüne götürüyorlar, burada yediyorlar, içiriyorlar ve aynı araçlarla geri getirdiler. Bunun üzerine biz demokratik kitle örgütü başkanlarını, özellikle bayanları, muhtarlarımızı, Su Gözü'ne gönderdik. Fakat Su Gözü'ne gitmeden önce dedik ki, gidin bir öne Elbistan'ı görün. Elbistan'a gittiler, orada çok güzel çekimler yaptılar. Bizim amatör kameramanlar özellikle bayanlar, inanın bu işte bayanlar daima ön saftalar, Gerze'nin bayanlarına buradan tekrar teşekkür ediyorum.

Şimdi Erzin'e gittiler, Hatay'a gittiler, Su Gözü'ne gittiler, orada balıkçılarla konuştular. İnanın balıkçı diyor ki, hani biraz önce anlattım voli alanı, onların da orada kaçak bölgesiymiş, termik santralin yapıldığı yer. Orası bizim kumbaramızdı diyor, kaçak bölge, sıkıştığımız zaman giderdik bir ağ atardık, o bize 1 ay yeterdi diyor. Şimdi ağ atıyoruz, bir kılçık yok diyor. Kumbara olan yerden balıkçının kumbarası olan yerden bir kılçık çıkmıyormuş. Ve orada termik santralde çalışıp ayrılan, balıkçılık yapan vatandaş ayda 3.5 ton kılçığın çöplüğe döküldüğünü söylüyor, düşünün 3.5 ton balık kılçığının çöpe döküldüğünü söylüyor, bu kadar vahim bir şey olabilir mi ?

Artı bizim içme sularımız yer altı kaynak sularından besleniyor. Şu anda termik santralin yapılacağı yer ile bizim kuyularımız arasındaki mesafe kuş uçuşu 1000 metre. Düşünün buradan çıkacak baca gazları komple yağmur sularıyla bizim topraklarımız üzerine inecek, flora çeşitliliği bakımından dünyada sayılı yerlerden biri olan ilimizde flora çeşitliliği kalmayacak, doğamız, ormanlarımız ve suyumuz bitecek. Yaşam hakkımız elimizden alınacak.

Biraz önce hocam da söyledi, önce Enerji Piyasası Denetleme Kurulu lisans veriyor, veriyor şirkete lisansı, git termik santrale başla, bu arada Çevresel Etki

Değerlendirme alırsın, yani çocuk oyuncağı. Biz Danıştay'a dava açtık ve şirkete verilen lisansı iptal ettirdik. Danıştay şirkete dedi ki, Enerji Piyasası Denetleme Kurulu'na söyledi aslında, sen önce onun Çevresel Etki Değerlendirmesini alacaksın, Çevresel Etki Değerlendirme aldıktan sonra lisansını vereceksin, tabi Çevresel Etki Değerlendirme almak da kolay değil öyle. Fakat yine az önce Hocamın söylediği gibi her gün dolambaçlı yollara sapıyorlar. Sulak arazilerimiz, kurak araziye döndü. Değişti. Ormanlık alanlarımız kıraca dönüştü. Her gün bir şeyleri değiştiriyorlar. Bakanlık, sanki onların kurumuymuş gibi çalışıyor. Şu anda Çevresel Etki Değerlendirme Genel Müdürlüğü şirketlerin kurumuymuş gibi çalışıyor. Fakat mücadelemizi bırakmıyoruz. Halkımız öyle bir bilinçlendi ki, sevgili arkadaşlar, inanın 8 yaşındaki çocuğa termik santral nedir diye sorun, hepsi takır takır bir şeyler anlatıyor, yaşlı teyzelerimiz anlatıyor. Halk tamamen bilinçli. Halkın gücünün olduğu yerde de bunlara biz fırsat vermeyeceğiz.

İyi mücadele ediyoruz. Çevresel Etki Değerlendirme bilgilendirme toplantısında bakın halkımıza inanın yaşlısıyla, çoluğuyla, çocuğuyla öyle bir mücadele verdiler ki, biber gazı yediler, affedersiniz her türlü namussuzluğu yaptılar. En basit örneğini söyleyeyim size, okullara efes pilsen markalı toplar dağıttılar, şemsiyeler dağıttılar. Termik santralin yapılacağı köylüye 1 kamyon çikolata götürüp kapı kapı dağıttılar, o köylü kaldırıp attı.

Her gün yeni bir şeyler yapıyorlar. Amaç halkı kandırmak. En son geçen cumartesi günü bunlar bir de dernek kurdular sevgili arkadaşlar, Çevre Derneği. Gerze'den 11 kişiyi satın aldılar, 11 kişi dernek kurdu, bu derneğin amacı, atık su tesisi yapmak, kanalizasyonları yapmak, ilçemize yeni su kaynakları bulup sular getirmek, bu dernek yapacak bunları... Bu dernek ne hikmetse geçen hafta da yeni çıkan bu Maliye ile ilgili yasa konusunda esnaflarımızı bilgilendirmek için hoca getirdi. Daha yasa çıkmadan. Çevre Derneği ile maliyenin ne ilgisi varsa?

Bu zamana kadar Gerze halkı inanın gayet sağduyulu davrandı. Eylemini yaptı, bağırdı, çağırdı, toplandı, 15 bin kişilik miting yaptı fakat hiçbir şiddet uygulamamıştı. Ve inanın cumartesi günü artık insanların boğazını geçti bu iş, şiddet de oldu, inşallah bir daha ilçemize gelmezler.

Orada gördüğünüz gibi Cumhurbaşkanı, "Sizin bu memleket öyle güzel ki, cennetmiş burası dedi, uçaktan şöyle bir baktım, acaba cennete mi iniyorum dedim" dedi Sinop'taki konuşmasında. Gittikten sonra da pek ilgilenmedi. Biz de geçenlerde Cumhurbaşkanı'nın yanına gittik, "Sayın cumhurbaşkanı bu cenneti cehenneme çevirmek istiyorlar" dedik. "Ben elimden geleni yapacağım" dedi. Söz aldık bakalım.

Yani her şeyi deniyoruz sevgili arkadaşlar. Bu ülke bizim, bu topraklar bizim, suyumuz bizim hayat kaynağımız. Suyumuzu, toprağımızı, doğamızı vermeye de niyetimiz yok.

Hepinize saygılar sunarım.

"MADENCİLİK ALANINDA YASAL DÜZENLEMELER VE ZEYTİN ALANLARINA ETKİSİ"

Doç. Dr. Mücahit Taha ÖZKAYA

AÜ. Ziraat Fakültesi

Teşekkür ederim. Konumuz zeytin ve maden. Neden zeytin ve maden? Zeytin önemli bir bitki, neden maden, ne ilişkisi var? Çünkü zeytin ağacı çok güzel bir şekilde yasayla korunmaya alındığı için, madenciler zeytin alanlarına dokunamadıkları için, bu alanlar önem kazandı. Her şeye dokunuldu ama zeytine dokunulmadı, bunun mücadelesini veriyoruz. Ancak deyip, biraz zeytinden bahsedelim, sonra da devam edelim.

Kutsal bir bitki, barışın temsilcisi bir bitki. Her yerde barış temsilcisi olarak biliniyor. Nuh'un gemisinden kalkan giden bir beyaz güvercin ağzında bir zeytin dalı ile döndüğü için o gündür, bu gündür zeytin barışın temsilcisi olarak kullanılıyor. Çok uzun yaşıyor. 1500-2000 yıl yaşayan bir bitki. Bakın bu zeytin ağacına, yaşlı bir ağaç. Neredeyse her tarafı gitmiş, yaklaşık 500 yaşında bir ağaç. Yaşlı nine fotoğrafı çektiğimizde yıl 2009'du. TRT'ye belgesel hazırlamak için gitmiştik o bölgeye. 97 yaşındaydı, daha kaç tane 97 yaşında insan göçürmüştür, daha önünde 1000 yıl daha var. Herhangi bir şey olmazsa, yaşamına devam edecek.

Eğilir, bükülür, her türlü koşulda yetişir. İsrail seyreltilmiş deniz suyuyla sulayarak yetiştiriyor. Çölde yetişiyor, her yerde yetişiyor. Sadece soğukta, -7 °C zarar görüyor. O yüzden Ankara'da yoktur. Yaşam doludur, içi boşalsa bile içinden yeni sürgün çıkabiliyor, çok rahat.

Anıt ağaç, Mu'tta 1300 yaşında, ormancılar hesap etmiş. Kuşadası'nda belgesel için gittiğimizde, Kuşadası'nda da bir ağaç vardı. İçi bomboş, 5 kişi içine girdik, biz çıkarken kamera kaydediyordu.

Doğuş yeri yukarı Mezopotamya ve buradan yayılmış. Akdeniz'den Yunanistan, İtalya, İspanya'ya kadar gitmiş, Mısır üzerinden Kuzey Afrika'ya, İran üzerinden Çin'e gitmiş. İspanya'da yapılan uluslar arası bir zeytin sergisinde, zeytin ağacının izlediği rotaları gösteren bu harita sergilendi.

Yayıldığı bölgeler güney ve kuzey yarımkürede Akdeniz kuşağını içeren yerler. -7 santigrat derece sınır olarak kabul edilir. Ülkemizde nerede var? Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden başlıyor, Cudi Dağı'nda, 1157 metrede zeytin tespit edildi, bir DPT projesinde. Oradan başlıyor Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne geliyor, Akdeniz, Ege, Marmara ve Karadeniz Bölgesinde Artvin'e kadar gidiyor zeytin. Burası çok önemli, Burası Gabar Dağı, Şırnak. Bu gördükleriniz yabancı zeytinler meşeyle karışık. Burası da öyle, Mardin'in etrafında, Dara, Kızıltepe, Derik ve daha birçok yerde zeytin bulunmaktadır.

Düz arazilere (taban arazilere değil) dikimler yapılıyor, hatta, hatta eski bir maden ocağına bile dikim yapılabilir. Her koşulda, her türlü toprak şartında yetişebilen çok önemli bir bitkidir zeytin ağacı.

Burası İtalya, yoğun yetiştiricilik yapıyor. Ara tarım yapıyor sanki. Bakın arada otlar bırakılarak yapıyor, toprak işlenmeden yapıyor, artık bu hale geldi. Büyük bahçeler, sık dikim, duvar sistemi ve ona göre makine kullanılıyor.

Artık ot mücadelesi yok, yabancı ot ilacıyla hemen çok rahat bir şekilde kullanılıyor. Çünkü hasadı kış dönemine geldiği için o toprak ıslanıp traktörün tekeriyle taşındığı için erozyona neden olduğu için toprak işlemeyi artık zeytinde istemiyoruz. Bu şekilde bırakılıyor ve otlar biçiliyor.

Yeni bahçeler, burası Portekiz'de yaklaşık 4 bin dönüm arazi, adamcağız şunu söylemişti, keşke imkanım olsa da şu araları da beton yapsam, zeytinde daha rahat işlem yaparım diye.

Böyle fidan satılır, tek gövde, tek sürgünlü. Bizdekiler ağaç satıyor. Bu şekilde dikilir. Böyle düzgün bir gövde olur. Burası Mardin, toprak işliyoruz hala. Hala pullukla, dibine, dibine giriyoruz. Halbuki onun altında yumrusu var, o yumru zarar gördükçe ağaç, onu tedavi edeyim diye uğraşırken, enerjisini bütün ona harcarken, meyve vermiyor, o zaman da zarar ediyor. Ne yapacağız? meyve verdiği zaman vurun abalıya, niye verdin?, bir daha verir misin? diye ağacı dövüyoruz. Bu şekilde zeytin topluyoruz.

Ondan sonra bu topladıklarımızdan ayıklıyoruz zeytini. Aslında ayıkladıklarımız gelecek yıl ürününü verecek olan sürgünler. Şimdi gitti bunlar, gelecek yıl ürün yok artık.

Makine ile hasat yapmamız gerekiyor. Ama maliyeti tutturamıyoruz bir türlü, kasalara koyacağız ama böyle güneşin altında bekletmeyeceğiz, kaliteli bir ürün istiyorsak. Böyle çuvallarda taşımayacağız, ama bu resimdeki yer Türkiye değil, Sicilya. Böyle çuvallarda getiriyor ama günlük ürününü getiriyor.

Makine Amerika'da bakın. Hiç el dokunmadan makine almış, götürüyor, taşıyor, kasaya geliyor, kasanın içinde kapalı yerde depoda bekliyor zeytin bozulmuyor, çürümüyor. Bakın burası ise Ayvalık. Dışarıda güneşin altında yağmur yağmış biraz önce güneş açmış, zeytin kızışıyor içeride, kokmaya başlıyor, eziliyor. Zaten gelirken traktörün üzerinde, 10 tane de işçi çuvalın üzerindeydi, altta kalanın canı çıksın, ezildi. Bunlar domates olsa salça yapmazsınız bundan, o şekilde düşünün. Bundan zeytinyağı çıkacak tabii ki biz de o yağı tüketeceğiz. Aşağıdaki de korunaklı, ışıktan, şundan bundan çevre şartlarından korunaklı bir fabrika. Her şey makineyle yapılıyor.

Zeytinyağı nasıl elde ediliyor, çok basit, sızma zeytinyağı için hiçbir şey yapmıyorsunuz. Zeytin geliyor, yıkanıyor, kırılıyor, eziliyor. Malaksörden gelen zeytin hamuru 2 fazlı dekantörde sulu pirina ve yağa ayrılıyor. Üç fazlı olsaydı hamur dekantörden katı ve sıvıya ayrılırken, sıvı sepertaörde su ve yağa ayrılıyor.

Elde ettiğimiz natural sızma zeytinyağıdır. Kalitesi bozulursa naturel zeytinyağı olur. Biraz daha bozulursa lampant olur ve mutlaka rafineye gönderilir. Rafine zeytinyağını alırız, natural ile karıştırırız ve riviera elde ederiz. Çıkan posasına pirina denir. Ondan da yağ alırız, pirina yağı elde ederiz, onu da sabunda kullanırız. Bu şekilde gider zeytinyağı yağ çeşitliliği.

Pekâlâ, üretim dünyada ne durumdadır? Bu çok küçük bir tablo ile gösterilecek bir durum değil aslında. Uluslararası zeytinyağı konseyinin üretimle ilgili vermiş olduğu değerler bunlar. Dünyada neredeyiz? AB'den sonra ikinciyiz. Veya önümüzde Tunus, Suriye var. Biz dünyada 3. sıradayken, 4. sıraya düştük, sonra 5, sonra 6 ve şimdi 7. sıraya düştük. İspanya dünyanın en büyük üreticisi, ondan sonra İtalya gelir, sonra Yunanistan gelir. Sonradan Tunus geldi, sonra da Suriye geldi, bizi geçti. Biz ne yapıyoruz, bekliyoruz.

Bu AB'nin üretimi. Rakamlar çok önemli değil ama bilelim, sıramız önemli. Biz sofralık zeytinde de, zeytinyağında da kendi yaşamımız için para kazanmamız için üretim yapıyoruz.

Dünya sofralık zeytin üretiminde, yeşil zeytinde İspanya birincidir, sonra İtalya gelir. Siyah sofralık üretimde ise dünya birincisi biziz. Dünyanın en büyük siyah sofralık zeytin tüketicisi de biziz. Zeytini bizden başka katık olarak tüketen yok. Onlar salatanın içinde, pizza sanayinde, pasta sanayinde kullanır zeytini. Onun dışında kullanmaz. Biz yemek olarak, katık olarak kullanıyoruz. Bir akşam yemeğidir, ekmek, zeytin çay. Onun için zeytin bizim için önemli. Ama zeytinyağı dünyada gidilmesi gereken bir noktadır.

Dünyada zeytinyağı üretimi çok mu fazla? Bu soruyu sormuşlardı. Hep üreticiler soruyor, ya bu kadar zeytin dikiliyor, sonuçta ne olacak? Acaba nar gibi başımıza bir işler gelecek mi? dünya zeytinyağı tüketimini karşılayacak kadar üretimimiz yok dünyada. Ve düşünün ki Amerika Birleşik Devletleri gibi kötü beslenen bir insan grubunun olduğu bir yerde, milli gelirin yüksek olduğu bir yerde bile tüketim yüzde 2 civarında. Bu arttığı zaman veya iyi bir seviyeye geldiğinde zeytinyağı artık raflardan inip eczanelere kadar düşebilir. Çünkü dünyanın en sağlıklı yağı zeytinyağıdır. 3 tip yağ vardır; bunlar tereyağı, zeytinyağı ve diğer yağlardır. Tereyağı doğal hayvansal yağ, zeytinyağı doğal bitkisel yağ, geri kalanı ise rafinasyon sonucunda mutlaka sanayiden gelir.

Zeytinciliğimizin bir kanunu var ve bu kanun sayesinde zeytinciliğimiz korunuyor. Bu kanun, zeytin alanlarına, zeytinliklerin 3 km yakınına herhangi bir şey yapılamaz diyor. Bakın bunu internetten indirdim. Bir avukat soruyor, acaba zeytinliklerde inşaat yapılabilir mi? Haberi yok, Zeytin Kanunu'ndan. Yapılamaz. O yüzdendir ki, bizim Akdeniz ve Ege Bölgesinde hiçbir kıyımızda inşaat yoktur!. Hepsi zeytinliktir!.

Evet Mecliste bir Araştırma Komisyonu kuruldu, 2008 yılında, bir rapor yazıldı, 296 sayfa. Raporda birçok şeye değiniliyor, zeytinle ilgili kanunlar da burada bulunur. 3573 sayılı 1938 yılında çıkartılmış olan bir kanunla zeytinliklerimizi koruyoruz. Bu kanuna rağmen bizim zeytin alanlarımız daralıyor, kesiliyor. Kesilmesi yasak olduğu halde kesiliyor, kurtaramıyoruz.

Geliyoruz madencilerin işine; madenciler zeytinlik alanlarda maden yapmaya kalktıkları zaman bu kanun önlerine çıkıyor. Biz çözüm önerisinde bulunduk, zeytin alanlarına dokunulmadan yapın. Peki, zeytinliklere dokunulmasın ama bu 3 km niye, nereden çıktı bu?

Bakalım şimdi ülkemizde madenler ne durumda, neredelermiş madenler? Bu MTA'nın haritası, Batı Anadolu Bölgemiz madenlerin yoğun olduğu bir bölge, bu

şekilde. Ve genelde de zeytinliklerin olduğu bölgelerde madenler yoğunlaşmış. Peki ne yapacağız? Bakın, bir bakıyorsunuz küçük bir maden ihracatında ciddi paralar var, toplam 2 milyar 715 milyon dolarlık bir ihracatımız var. İthalatımız da 11 milyar dolarmış.

Bir madenin işletmeye açılabilmesi için ÇED alınması lazım, Çevre Bakanlığı'ndan. Tarım Bakanlığı'ndan izin alınması lazım. Meclis'te bir kanun görüşüldü. Burada madencilerin yaşamış olduğu bir sorunun giderilmesi için değişiklik teklifi vardı. Burada zeytin alanlarında 3 km'yi kaldırın, her şeyi yapalım şeklinde bir mesafede izne bağlı olsun, Tarım Bakanlığının iznine bağlı olsun diye bir teklifte bulunuldu. Ama buna itiraz edildi, zeytinciler tarafından. İtiraz kabul edildi ve geçmedi. Sonuç olarak zeytin alanlarında halen madencilik yapılmasına izin verilmemektedir.

Ancak ne yapacağız peki biz bunu? Buna bir çözüm bulunması gerekiyor. Acaba bu 3 km nereden çıktı? 3 km'nin kaynağını bulmamız lazım, kim söylemiş bunu? Doğru mudur, değil midir? Bir araştırmamız lazım. Mermer işletmelerine, mermer de bir madendir veya taş ocakları da maden olarak geçiyor, oralarda veya diğer madenlerde kaç km'ye kadar bu işlem olacak, 3 km mi?, 10 km mi?, belki de 1 km. Bunun araştırılması gerekir. Çünkü bu konu her zaman karşımıza çıkacaktır.

Bakın burası bir zeytinlik. Burada zeytinler sökülüyor, taşınabiliyor, bitki bu şekilde taşınabiliyor, bizim bunları da öğretmemiz gerekiyor. Madem maden yapılacaksa, eğer orada bir madencilik veya başka bir alan için kullanılacaksa, ne yapılması gerektiğini bizim de öğretmemiz gerekiyor. Bu bir işletme için sökülen zeytinler veya baraj yapımı için sökülen zeytinler taşınıp başka bir yerde dikilebiliyor. Bu şekilde yaşayabilecek olan bir bitki bu.

İşletmelerle ilgili bozuk alanlarda ne yapılması gerektiğiyle ilgili çalışmalar da var. Bizim de bunları yapıp, sunmamız, madencilerin önlerine alternatif olarak koymamız lazım. Eski bir maden ocağının rehabilite edilmesi için neler yapılacak?

Bakın bir maden işletmesi öncesi veya herhangi bir başka amaçla kullanılırken, üst toprağın toplanması, bir yerde biriktirilmesi ve oradaki ağaçların sökülebilecekse sökülmesi, maden bittikten sonra da oranın rehabilite edilmesi bu şekilde sağlanıyor.

Bizim yapmamız gereken, bunları yapmak ama unutmamız gereken bir nokta daha var. Bu da şu: Mevcut olan madenlerimizin çevreye verdiği etkilerini araştırmalıyız. Burası Yatağan. Çok ciddi bir problem. Ve bu problemin çok ciddi bir şekilde ortaya konulması gerekiyor. Rüzgârından, dumanından ve artan külünden neler çıktığını bilmemiz lazım.

Bunu da bizim araştırmamız gerekiyor ve onlara söylememiz lazım; evet sen yapıyorsun, çok güzel maden bitti, ardından da diktin bilmem ne bitkisini, ama onun da ürettiği ürünün sonuçta ne getirdiğine bakalım, acaba içinde ağır metal var mı, başka bir şey var mı diye.

Son sözüm, bu TÜİK'in raporuna göre ne kadar su kullanmış madenciler diye, o tablolar da kullandığı yerler var.

Dikkat zeytinyağı alışkanlık yapar. Teşekkür ederim.

"GEN KAYNAKLARI VE BİYOÇEŞİTLİLİK; KORUMA YERİNE PİYASALAŞTIRMA"

Yrd. Doç. Dr. Alptekin KARAGÖZ

Aksaray Üniversitesi

Teşekkür ediyorum. Sözlerime başlarken yakın zamanda ODA'mızda yaşanan yönetim değişikliği nedeniyle tüm arkadaşlarıma, yeni yönetime yollarının açık olmasını ve başarılarının devam etmesini diliyorum.

Ben şu anda Aksaray Üniversitesi Biyoloji Bölümü'ndeyim ama aslen 1980 Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi mezunuyum. Burada ön sırada oturan sayın hocalarımla öğrencisi olmaktan kıvanç duyuyorum.

Konu çok derin bir konu, bakalım nasıl becerebileceğiz? Ben çok hızlı geçmeye çalışacağım. Önce neyiz var, neyiz yok. Bu rakamlarımızı geçen yıl Ziraat Mühendisleri Odası'nın 7. Teknik Kongresi'nde sunduk. Biz bu rakamları bayağı bir araştırarak, epey bir literatür karıştırarak, yan yana getirdik ve bence bugün Türkiye'deki resmi rakam olarak kullanılması gereken rakam budur. Bizim takson bazında 12.500 civarında bitkimiz var ve bunların üçte biri endemiktir. Çok fazla rakamlar uçuştugu için tekrarlamak gerekiyor.

Şimdi burada yine bizim neyi koruduğumuzu, nasıl koruduğumuzu anlatmamız gerekirse, önce ben rahmetli meslektaşımız Dr. Mirza Gökgün'ü, burada bir kez daha anmak isterim. 1925 yılından beri bir geleneği başlatmıştır kendisi. Daha sonra rahmetli Osman Tosun hocamız ve onun öğrencileri bu işleri devam ettirdi ama bir yandan da Tarım Bakanlığı gerçekten 1970'li yıllarda birçok ülkeden daha önce bu çalışmaları başlattı ülkemizde. Şu anda ülkemizde 3 tane tohum bankası var. Bunlardan birisi İzmir'de. Birisi geçen yıl Ankara'da açılan Tohum Bankası var, iyi bir tesis oldu Tarım Bakanlığı'nın ikinci tesisi. Bir de rahmetli hocamız Osman Tosun adına Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde bir tesis daha var.

Bu arada çok hızlı geçmem gerek. Ülke yüzölçümünün, karasal yüzölçümünün yüzde 5'i kadar bir koruma alanımız var. O da ta milli parklar geleneğinden başlayan bir süreç. Şu anda ÖÇK bölgeleri, ÖÇK'dan arkadaşımız da burada, ÖÇK bölgeleri dışında yaklaşık yüzde 5'lik karasal alanları koruma altında. Ben ÖÇK'yı buraya katmadım çünkü onlar deniz ve kıyı sistemlerini de geçtiler, işi karıştırmamak için doğrusu özet şeklinde geçtim.

Şimdi biz birçok sözleşmelere imza atmışız, biyoçeşitliliğin korunması konusunda, 1960'lı yıllardan itibaren ve tabii ki son yıllarda, şu sarıyla boyamış olduğumuz 3 sözleşme ön plana çıkıyor. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi ve İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ki, bu sözleşmeler işte Beyza Hoca da söyledi, Rio Sözleşmeleri diye anılır, önümüzdeki yıl bunun 20. yılı kutlanacak Rio'da. Bu maviyle boyamış olduğumuz Cartagena Biyogüvenlik Protokolü yine Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin bir gereği olarak, bir uzantısı olarak imzalanmıştır ve yakın zamanda imzaladığımız bir de Kyoto Protokolü var, bu da İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesinden doğan bir şey. Biz bunu yakın zamanda imzaladık, birçok nedeni var bunun ama bunları anlatmaya vaktimiz yok.

Biz bu sözleşmelerle birçok taahhütlere de girmiş oluyoruz, bunların altına imza attığımız zaman bazı şeyleri de yerine getirmek zorundasınız. Bunların bir kısmı yeni yasaların ortaya konması şeklinde ortaya çıkıyor ama yeni yasalar sadece uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülüklerden değil bir yandan da biz AB'ye giriş süreci içerisinde birtakım düzenlemeler yapmak durumundayız.

Avrupa artı uluslararası sözleşmeler ve birçok 2000'li yıllardan itibaren özellikle bu konuda biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı konusunda birçok sözleşmeler imzalandı. Tabi burada hepsini ben sıraladım, artı sıraladığım bazı yasalar da aslında negatif etkisi olan yasalardı örneğin Mera Kanunu yapmışsınız ama daha sonra Mera Kanununda değişiklikler yapan kanunu çıkartmışsınız. Az önce Mücahit hoca bahsetti, birtakım yasal düzenlemeler gerçekten biyolojik çeşitliliğin önünde olumsuz etki yapıyor.

Hiç kimsenin aklında gelmez, büyükşehir belediyesi kanunu önemli bir kanun, büyükşehir belediyelerine çok ciddi yetkiler veriyor, astığı astık, kestiği kestik.

Şimdi ben bu yasaların en üstünde olduğunu söyleyebilecek Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesindeki tanımı söyleyeyim size; "biyolojik çeşitlilik tüm kaynaklardan canlı organizmalar arasındaki farklılaşmadır ve habitatlar, canlıların korunduğu habitatlar da buna dahildir.

Şimdi burada enterasan ifadeler vardır. Biyolojik çeşitliliği insanoğlunun ortak sorunu olarak kabul eder bir yandan ve bir yandan da ülkelerin biyolojik çeşitliliği üzerinde egemen hakları olduğunu söyler. Yani şöyle, mal bizim malımız, biyolojik çeşitlilik unsurları bizim sahip olduğumuz bir değerdir ama bunun korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili sorumluluk tüm insanoğluna aittir gibi bir yorum getirebilirsiniz burada.

Tabi bu kağıt üzerinde çok güzel söyleniyor ama ne yazık ki uygulamada davulun kimin tarafından taşındığı, tokmağı kimin tuttuğu pek belli olmuyor, o zaman işler karışıyor. Materyalin kullanılması aşamasında zaten piyasalaşma işi de materyalin kullanılması aşamasından sonra meydana gelen bir şey.

Şimdi bir yandan da Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesini imzalarken biz şunu da kabul etmişiz; biz biyolojik çeşitliliğimizi korurken, bunun korunması için bütün planlarımızı, projelerimizi ve stratejilerimizi koruma üzerine inşa etmemiz gerekir. Ancak az önce Beyza Hocanın bahsettiği bir yasa teklifi var. Bir tasarı halinde bu 25 Ekimde gönderilmiş vaziyette Meclise. Burada çok ilginç bir gerekçe var. Madde 1'in gerekçesi olarak deniyor ki; "Mevcut yasalar günümüz koşullarına uygun uygulamalara imkan vermemektedir." Bu ne demek? Yani biyolojik çeşitlilik, bir nevi itiraf gibi bir ifade, "biyolojik çeşitlilik bizim uygulamak istediğimiz birçok projenin önünü tıkamaktadır. Dolayısıyla biz biyolojik çeşitliliği yapacağımız uygulamalara uydururuz" gibi bir sonuç çıkıyor ve yorumda da, işin devamında da birçok maddede böyle itiraf niteliğinde konular var.

Şimdi bu geçen hafta Özel Çevre Koruma Kurulunun düzenlediği bir sempozyum için Ankara'daydım gene. Sayın Bakan, sayın Çevre Komisyonu Başkanı bu yasa tasarısını öve öve bitiremediler. Ben eve döndükten sonra bir kez daha okudum,

acaba ben mi yanlış anladım diye iki kez daha okudum. Sonradan anladım ki bir yorum farkı var, Bakanla benim kafam arasında ya da tasarı arasında çok ciddi bir fark var.

Şimdi tekrar Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesine geri dönecek olursak, erişim konusu en önemli çözümlenmemiş konulardan bir tanesi. Bunu da gene Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, hükümetlerin kendi yasası ile belirleyeceği koşullara bağlı olacağı hükmünü verir. Yani mal sizin bunun nasıl erişileceğinin kararını siz verin der. Burada tabi erişim dediğimiz, 3 şeye erişim vardır. Bir kaynağa, iki teknolojiye, bir de bu kaynağın kullanımından doğacak yararları erişim. Kaynak kimde var? Gelişmekte olan ülkelerde var ama bunlarda teknoloji yok. Teknoloji kimde var? Gelişmiş ülkelerde var ama bunlarda kaynak yok. Kaynağa da ihtiyaç var. Tabi yararları erişim konusu apayrı hala tartışma konusu devam eden bir süreç.

Burada şöyle bir durum ortaya çıkıyor. Teknoloji sahibi ülke, ortaya koyduğu her bir ürün için bir patent ve fikri mülkiyet hakkı istiyor. Bu da hakkıdır tabi, yani araştırma geliştirme yapıyorsunuz, para bağlıyorsunuz, insanları eğitiyorsunuz, laboratuvar kuruyorsunuz, bunun karşılığında bir patent alıyorsunuz, bu çok güzel ancak materyal sahibi biyolojik çeşitlilik sahibi ülkelerin herhangi bir patent sağlama olanağı yok. Bunlar da hiç olmazsa diyorlar bize siz teknoloji verin. Yani biz size materyal verelim, siz bize teknoloji verin. O zaman da diyorlar ki, hayır, bu iş o kadar basit değil. Ve sonuçta burada düğümleniyor mesele. Ama ne yapıp yapıp, teknoloji sahibi ülkeler materyali kullanıp, allayıp pullayıp, belirli bir şekle getirdikten sonra bu kez sizin materyalinizi patentleyerek sizin karşınıza çıkartıyorlar ve siz kendi materyaliniz için çok önemli paralar ödemek zorunda kalıyorsunuz. İşte piyasalaşma olayı, teknoloji sahibi ülkelerin elinde gelişen bir süreç ve şu anda çok fazla da bir şey yapamıyoruz.

Şimdi bu arada hazır TAGEM'den arkadaşlarımız da burada. Bir mesaj iletmek istiyoruz TAGEM'e. Tohumculuk Kanunu, genel hatları çerçevesi ile küçük üreticinin aleyhindedir. Ancak orada şöyle bir madde vardı, genetik kaynakların kayıt altına alınması konusu bu yasayla gündeme getirildiği zaman biz ümitlendik ve teşekkür ettik. Burada diyordu ki, genetik kaynaklar morfolojik ve moleküler karakterizasyon yapılarak kayıt altına alınır diyordu. Tamam, bu da güzel ve hatta biz burada şey bekliyorduk, basitleştirilmiş kayıt altına alma sisteminin ortaya konulacağı bir yasal düzenleme de bekliyorduk. Sanıyorum şu anda TAGEM bunun hazırladığı içinde ama biz aradan geçen 5 yıl içinde bunu göremedik. Ve dolayısıyla bizim kaynaklarımızın bu piyasalaşma sürecine kurban gitme riski var. Çünkü sizin bir kaynak üzerinde hak iddia edebilmeniz için önce onun size ait olduğunu kanıtlamanız gerekiyor. Bunu kanıtlamanın yolu da bizim kayıt altına almamız. Umarım TAGEM yakın zamanda bu yönetmeliği ortaya koyacaktır ve hızlı şekilde biz materyalimizi kayıt altına alacağız.

Şimdi geçmiş yıllarda sadece bitkilerimizin değil özellikle bu genetiği değiştirilmiş organizmalar konusunda ve biyoteknolojide hayvanların ve birtakım gen dizilerinin de patentleri alındı, dünya kadar patent var şimdi Avrupa'da, Amerika'da. Bunun sonucu olarak tabi ki bu patentli ürünleri kullanmak zorunda olan işletmelerin maliyetleri de gitgide yükseliyor. Ancak yakın zamandaki eğilim konvansiyonel yöntemlerle ıslah edilmiş ürünlerde bile patent isteme taleplerinin oluşmaya başlaması, bu da çok can sıkıcı bir eğilim ama şunu da görüyoruz ki Avrupa Patent Organizasyonu bile

Avrupalılar bile bu durumdan çok hoşnut değil. Ve bu patent alımı ile ilgili standartları, çitayı yükseltmek durumundalar. Almanya'da birtakım hazırlıklar başladı.

Şimdi bu çıkartılan yasaların doğal bir sonucu olarak, genetik çeşitliğinin gerçek koruyucusu olan küçük üreticiler de yerinden yurdundan oluyor. Bunu ben geçen hafta Bülent GÜLÇUBUK hoca ile görüşürken, ondan aldım bu kopyayı. Kendisine de teşekkür ederim, 18 yıl içerisinde 1 milyon 800 bin işletme tasfiye olmuş durumda. Bu da her yıl için 100 bin işletme anlamına geliyor ki, çok hoş bir tablo değil.

Bu arada piyasalaşma sonucu damak zevkimizi yitiriyoruz ve kötü besleniyoruz diye birtakım haberler var. Ben çok yakın zamanda çıkan bir tanesini aldım. Diyor ki bir tek domatesin 1940 yılında taşıdığı bakırı almak için bugün 10 tane domates yemeniz gerekiyor. Biz ürünü artırıyoruz ama kalitesi ne yazık ki aynı şekilde gitmiyor.

Bu arada dünyada neler oluyor? Çok ilginç bir gelişme var, Norveç'in 1700 km kuzeyinde, Kuzey Buz denizinde, Norveç'e ait bir adada bu kıyamet günü kasası olarak adlandırılan bir tohum bankası kuruldu. Çok büyük. Kayaların 200 bin metre derinine gömüldü bu banka ve 2008 yılında da faaliyete geçti. Burada ilginç olan bu kıyamet kasasına mali destek veren kurumlar arasında Bill Gates Vakfı, Rockefeller ve Monsanto, Syngenta gibi GDO devlerinin olması. Buradan da insanın aklına kötü kötü şeyler geliyor. Bunlar dünyanın çivisi çıktıktan sonra, biz önce dünyanın çivisini çıkarırız, sonra bunu tamir etmek için kasayı açarız, sonra bunları satarız gibi bir fikirle mi buraya destek oldular acaba... Çok ilginç bir gelişmedir.

Vaktimiz hiç yok, GDO konusuna giremiyorum, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Teşekkür ederim.

"TARIM ALANLARININ AMAÇ DIŞI KULLANIMI"

Doç. Dr. İlhami BAYRAMİN

AÜ Ziraat Fakóltesi

Teşekkür ediyorum sayın Başkan. Söz verdiğim gibi konuşmamı 10 dakikada bitirmeye çalışacağım.

Biraz önce sunumlar sonrasında yapılan soru ve katkı bölümünde “Kendimiz çalıp, kendimiz oynuyoruz” denildi. ZMO’nun düzenlediği bu oturumun programına göz atan bir hocam, sunumun başlığını görünce “Bıkmadınız mı hala bu konudan, kimse dinlemiyor işte, boşu boşuna hala niye bu konuyu işliyorsunuz, bırakın artık bunu” dedi. Dün sabah bir hoca arkadaşım “Başlığı yine yanlış yazmışlar” dedi. “Neden?” diye sordum. “Hala tarım alanlarının amaç dışı kullanımı diye bir başlık atmaları lazımdı” dedi. Tarım alanlarının amaç dışı kullanımının, en büyük sorun olduğu, sorunların çözüm yolları birçok toplantı, kongre, sempozyumlarda gündeme gelmiş, sonuç bildirgelerine yazılmıştır. Bununla beraber, neden hala biz tarım alanlarını sürekli olarak kaybedip gidiyoruz...

Bu sunumdan önce yapılan 8 sunumun en belirleyici ortak yanının arazi kullanımı olduğunu görebiliriz. Arazi kullanımı dediğimizde de öncelikle, en önemli doğal kaynaklarımızdan “toprak” karşımıza çıkıyor.

Ülkemizdeki arazi kullanımına ilişkin rakamlara girmeden önce, çeşitli haritalarda, planlama çalışmalarında karşımıza çıkan ve genelde karıştırılan iki kavram hakkında küçük bir açıklama yapmak istiyorum. Karıştırdığımız bu kavramlar, arazi örtüsü ve arazi kullanımı kavramları. Arazi örtüsü toprak yüzeyinin fiziksel bir malzemesi, arazi kullanımı insanın araziye nasıl kullandığıdır. Örneğin orman bir arazi örtüsüdür, mera bir arazi örtüsüdür. Ama ormanı kereste üretimi, turizm, sanayi, HES vs. için kullanıyorsan, bunlar arazi kullanımıdır. O yüzden öncelikle amaç dışı kullanımlardan bahsetmek için öncelikle arazi örtüsü tanımlarını yapmamız ve sonrasında arazi kullanımlarını belirtmemiz gerekmektedir.

Tarım arazisi, tarımsal üretim için en önemli kaynak. Hem hayvansal, hem bitkisel üretimin yapıldığı en önemli doğal kaynağımız tarım arazisi. 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Yasasında tarım arazisi aynı şekilde; “Toprak, topografya ve iklimsel özellikleri tarımsal üretim için uygun olan, hâlihazırda tarımsal üretim yapılan araziler ve imar, ihya ile kazandırılacak alanlardır” olarak tanımlanmaktadır. Buradan, şu anda tarım arazisi olarak kullanılmayan, bununla birlikte, potansiyeli çok yüksek olan arazileri de aslında tarım arazisi olarak tanımlıyor. İmar ve ihya çalışmaları ile tarımsal üretime kazandırılacak arazilerden de bahsediyor.

Arazi kullanımının önemi konusundaki gösterimle geçmek istiyorum, arazi kullanımı hakkındaki doğru ve güncel bilgiler, planlama çalışmalarından tutun, erozyon, kuraklık eylem planlama çalışmaları, karbon ticareti olmak üzere, sayısız alanda büyük önem arz etmektedir. Gerçekten günümüzde, modern bir ulusta, arazilerin

özellikleri ile arazi kullanımlarının gereksinimlerini en ideal eşleşmelerini belirleyerek arazilerimizi doğru ve sürdürülebilir şekilde kullanmamız gerekiyor. Bu nedenle gerek arazilerimizin özellikleri hakkında gerekse arazi kullanımları konusunda çok iyi bir veri tabanımız olmalıdır. Öncelikle iyi bir veri tabanına sahip olmalı, sonrasında da o veri tabanının bilgiye dönüştürülmesi gerekmektedir. Maalesef güncel ve doğru bir veri tabanı olmadan, bilgiye dönüştüremiyoruz.

Günümüzde planlama çalışmalarında kullanılan arazi kullanımına ilişkin veri tabanı, 1966 – 1971 yılları arasında Mülga Topraksu tarafından hazırlanan istikşafi toprak etüt haritalama çalışmaları sırasında elde edilen veri tabanıdır. Bu haritalar, Büyük Toprak Grupları (BTG) ve fazları (eğim, derinlik, taşlılık, vb.), Şimdiki Arazi Kullanımları (ŞAK), ve Arazi Yetenek Sınıflarını (AKK) içermektedir. Kısacası, bu veri tabanındaki arazi kullanımına ilişkin veriler, etüt ve haritalamaya yönelik çalışmalardan elde edilmiştir. Bu veri tabanında yer alan arazi kullanımına ilişkin veriler, birçok ilde 1984 – 1986 yılları arasında Mülga KHGM tarafından güncellenmiştir. Bakanlığımız daha sonra STATİP ve CORINE veri tabanı hazırlık çalışmalarını yapmıştır. Bu çalışmalarda, sorunlu tarım arazileri belirlenmeye çalışılmış ve aynı zamanda CORINE esas alınarak arazi kullanımları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmalarda yöntem olarak, farklı uydu verileri, bilgisayar ekranı üzerinde incelenerek görsel yorumlama yapılarak hazırlanan çalışmalarıdır. Planlama çalışmalarında kullanılacak düzeyde değildirler.

Öncelikle yapılması gereken belirli standartlara sahip, farklı ölçeklerde planlama çalışmalarına cevap verecek nitelikte bir Arazi Örtüsü ve Arazi Kullanımı Sınıflandırma Sistemi'nin belirlenmesine ihtiyaç vardır. Çok farklı ölçek aralığında çalışabilen (1:2000 – 100000) 4 farklı seviyede arazi kullanımının sınıflandırılmasına imkan veren USDA tarafından da kullanılan Anderson ve ark (1977) tarafından geliştirilmiş sistem örnek olarak alınabilir.

Arazi kullanımına ilişkin güncel ve doğru bilgiler, “neyi, nerede, ne zaman, ne kadar üretiyoruz” sorularına cevap verecek ve tarımsal üretim planlamasının doğru bir şekilde yapılmasına olanak verecektir.

Diğer bir önemli sorun ise 5403'te yer alan tanımlardır. Bu tanımlar mutlak tarım arazisi, özel ürün, dikili tarım, sulu tarım arazisi vb gibi tanımlardır. Bu tanımların arasında marjinal tarım arazisi tanımı yer almaktadır. Marjinal tarım arazileri, mutlak tarım arazisi, özel ürün, dikili tarım arazilerinin dışında kalan, toprak ve topografik sınırlamalar nedeniyle üzerinde sadece geleneksel toprak işlemeli tarım yapılabilen araziler olarak tanımlanmıştır. Türkiye'nin toprak derinliğini, topografyasını, yağışını düşündüğümüzde ülkemiz topraklarının yüzde 50-60'ının zaten marjinal arazilerden oluştuğu görülecektir. Yasanın yorumlanmasında marjinal tarım arazileri hemen tarım dışına çıkarılacak alanlar olarak görülmekte ve Toprak Koruma Kurullarında kolayca tarım dışına çıkarılmaktadır. Yine 5403 sayılı yasada yer alan bu tanımlamalara göre arazilerimiz henüz sınıflandırılmamıştır. Bu nedenle arazilerimizin aynı zamanda bu tanımlamalara göre de sınıflandırılması gerekmektedir.

Bugünlerde tarım arazilerinin ne kadar olduğu, en çok merak edilen konulardan birisidir. Bilindiği gibi tarım arazilerinin ulaşabileceği son sınır olan 28 Milyon hektarlara ulaştığından bahsediliyordu. Günümüzde bu rakamların 26,5 milyon hektar

olduğu, FAO kaynaklarına göre ise 24 milyon hektara düştüğünden bahsedilmektedir. Bu durum göstermektedir ki son durumu bilmiyoruz. Bilinen tek gerçek süratli bir şekilde tarım arazilerinin amaç dışı kullanımlarla sürekli azaldığı gerçeğidir. Tarım dışına çıkarılan araziler hakkında TÜGEM'den aldığım veriler aşağıdaki tabloda görölmektedir. Kendilerine teşekkür ediyorum.

TÜRKİYE' DE 2001 - 2010 YILLARI ARASINDA TARIM ARAZİLERİNİN AMAÇ DİŞİ KULLANIM TALEPLERİ

Yıllar	Başvuru Sayısı	İzin Verilen (ha.)	İzin Verilmeyen (ha.)	İrtifak Hakkı (ha.)	Kanun Kapsamı Dışında Kalan (ha.)	Genel Toplam (ha.)
2001	1.850	31.843	11.824	3.032	16.838	63.537
2002	5.700	198.817	74.576	3.205	121.799	398.397
2003	3.578	81.116	50.665	2.707	66.733	201.221
2004	2.327	57.020	46.449	2.482	66.590	172.541
2005	2.291	56.198	50.413	2.482	14.711	123.804
TOPLAM	15.746	424.994	233.927	13.908	286.671	959.500
2005	1.293	41.998	14.196	1.700	10.707	68.601
2006	3.542	128.311	167.265	49.926	372.625	718.127
2007	3.855	62.224	38.978	7.818	56.183	165.203
2008	4.682	116.331	62.526	12.520	52.550	243.927
2009	3.099	33.848	44.668	6.319	33.529	118.364
2010	1.830	19.301	23.229	4.134	22.067	68.731
TOPLAM	18.301	402.013	350.862	82.417	547.661	1.382.953
GENEL TOPLAM	34.047	827.007	584.789	96.325	834.332	2.342.453

NOT :Tarım arazilerinin amaç dışı kullanımı ile ilgili uygulamalar 2001 yılından 2005 yılı Temmuz ayına Yönetmelik kapsamında, 2005 yılı Temmuz ayından itibaren ise 5403 sayılı Kanun kapsamında Bakanlığımız tarafından yürütölmektedir.

Yukarıdaki tablodan görölebileceğı gibi, 2001 – 2005 yılları arasında yönetmelik kapsamında tarım dışına çıkarılan araziler 424.994 ha, 5403 sayılı yasa sonrasında, 2005 – 2010 yılları arasında ise 402.013 ha tarım arazisine amaç dışı kullanım izni verilmiştir. Toplam olarak son 9 yılda 825.000 ha arazi tarım dışına çıkmıştır. Bu rakamlar resmi olan rakamlardır. Resmi olmayan rakamlarla bu değerin yaklaşık olarak 2.000.000 ha'a ulaştığı rahatlıkla söylenebilir. Yasa ile beklenen en önemli husus tarımsal arazilerin amaç dışı kullanımlarının engelleneceğı yönündeydi, bununla birlikte, yönetmelikle korumaya çalıştığımız arazilerin yasayla hiç korunamadığını görmekteyiz.

Yasal düzenleme ile kurulan Toprak Koruma Kurullarının ki bende Ankara Toprak Koruma Kurulu üyesiyim, hiçte sağlıklı ve işlevsel bir kurul olmadığı görölmektedir.

Topraklarımızın sahipsiz kalmasında en büyük etkenin, yasal düzenlemelerin henüz tamamlanmaması veya eksik bırakılması ki bunlarda 5403 sayılı yasa çerçevesinde 3 tüzük ve 6 yönetmelik çıkarılması planlanmaktaydı ve de kurumsal düzenleme yapılmamasıdır. Topraksu'yun kapatılmasıyla KHGM döneminde topraklarımız büyük ölçüde önemini yitirmeye başlamış, bu süreç, KHGM'nün kapatılmasıyla hız kazanmıştır. Bu nedenle kurumsal bir düzenlemenin yapılması büyük bir önem taşımaktadır. Kurumsal düzenlemenin başarılı olması için, öncelikle, bağımsız olarak çalışan, bilimsel bir Ulusal Toprak Enstitüsü kurulması ve planlama, koruma, kullanım çalışmalarına ait bütün çalışmaları yapması gerekmektedir.

Bugünkü mevcut durumla bakanlığın, gerek teknik eleman, gerekse alt yapı ve donanım eksiği aşikârdır. Üretilip çoğaltılmayan, yenilenen değil yenileyen bir doğal kaynak olan topraklarımızın gelecek nesillere sürdürülebilir olarak aktarılması için her türlü yasal ve kurumsal düzenlemenin yapılması gerekliliğine inanarak, başta önderimiz Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere, bütün Toprak-Su Şehitlerini saygıyla anıyor ve konuşmamı bitiriyorum.

TARTIŞMA BÖLÜMÜ

Oturum Başkanı Mahir GÜRBÜZ: 4 sayın konuşmacıya 4 soru var. Kısa yanıtlanabilirse uygun olur. Buyurun Beyza Hanım.

Prof. Dr. Beyza ÜSTÜN: Teşekkür ederim sayın Başkan. Süreyle bir sorunum var tabi dolayısıyla sayın Başkan da beni sürekli uyarmak zorunda kalıyor herhalde. Değerli katılımcı çok önemli bir soru sormuş, nasıl kısa cevaplayabilirim bilmiyorum. Uzatırsam, suç Serdar Bey'in, benimle ilgisi yok. Bir ziraat mühendisi olarak demiş ki, "Bu projelerin ya da uygulamaların sadece bizim ülkemizle ilgisi yok, başka ülkelerde de var, bunu da dikkate alarak, sermaye şirketlerinin yaptıklarının, HES'lerin çevresel etkilerini kısa, orta ve uzun vadede nasıl iyileştiririz, yapılacak planlama, projeler nelerdir" demiş. Tehlikeli bir soru. Ben bugünlerde bu proje ve plandan epey ürküyorum. Çünkü daha önce de söyledim, çıkartılan yasalarla aslında plana uygun hale getirilmeye çalışılıyor. Projeler de bu yüzden... Yani bu uygulamalarda kamu – özel sektör – STK uygulamalarına baktığınızda, HES'lerin yaşama geçirilebilir olması için planlama esaslarının içinde irdeleniyor bir yığın konu ve yumuşatmak isteyenler ya da uzlaşmak isteyenler diyor ki, bütünleşik havza planlaması yapılsın, kaç taneyse razı olalım. Bunun başka bir tercümesi var, hepsi yapılmasın ya da en azından benim vadime yapılmasın. Oysa ki çevresel etkilerine baktığınızda yaşam yok oluyor. Şimdi burada hem toprak konusunda çok önemli uzmanlar var, hem bitki konusunda çok önemli uzmanlar var. Değerli dostlar, o vadede akan bu suyun çok küçük miktarı bile oradan yok olursa, yaşamda neler kopup gider, sizler benden çok daha iyi biliyorsunuz. İsterseniz bunu saatlerce bir gün konuşuruz, her boyutuyla. Ben çünkü su havzalarının, suyun kimliği üzerinde çalışıyorum. Ona verilen kirleticinin oradaki canlı yaşam üzerindeki etkileri konusunda çalışıyorum. Dolayısıyla bunu uzun uzun konuşabiliriz. Ama HES'lerle yıkılan vadilerin çevresel etkilerini çözmek hiç de öyle kısa, uzun, orta vadeye sığabilecek çözümler değil. Onun için benim tüylerimi diken diken ediyor, yaşam yok olacak oralarda. Bu birincisi.

İkincisi HES şirketleri bir STK kurdular; HESİDER, o da dahil, Çevre Ve Orman Bakanlığındaki bazı uzmanlar da dahil diyorlar ki, "Biz artık HES'in çevresel etkilerini kabul ediyoruz. Evet var, kötü yapıyorlar da ondan." Ama bu çevresel etkileri düzeltme işini de ihale edeceğiz. Bu ne demek? Önce yıkacaklar, sonra bundan da para kazanacaklar ve örnek olarak da Serdar Bey'in adres ettiği gibi Fransa'yı gösteriyorlar, bir yurtdışı uygulamayı gösteriyorlar. Çünkü Fransa'da dere yataklarını değiştirdikten sonra baktılar ki yaşam gidiyor, bu sefer dereleri eski yataklarına getirmek için şirketlere projeler ve sermayeler akıtıyorlar. Yani hem yıkarken para kazanıyorlar, hem yapmaya kalkıp... Onun için ne olur beni bağışlayın, ben bugünlerde biraz gerginim ve korkuyorum, plan dedikleri zaman, proje dedikleri zaman acaba altından hangi sermaye sömürsü çıkacak diye korkuyorum.

Bir şey daha bunu hepimize söylüyorum. Bizler çok iyi niyetliyiz. Az önce bütün değerli arkadaşlarım sunum yaparken salonda var olan bilgili, birikimli kimselere gönderme yaptılar. Biz hepimiz kurumlarımıza son derece düzgün çalışıyoruz. Ama lütfen içinde bulunduğumuz kurumlara şöyle bir kendimiz de dahil olmak üzere dönüp bakalım. Hepimiz farklı STK'larda çalıştık ya da gönüllü olduk, lütfen bakınız o STK'ların içindeki şirketler ne yapıyorlar? Ben sayın Panel Başkanına desem ki, sayın Başkan siz TEMA'nın danışmanısınız, TEMA Yönetim Kurulu'nun yaptığı

HES'leri ve yıktıklarını ben bir gece saat 4'e kadar internette taradım, birkaç gece hiç uyuyamadım.

Şimdi bu nasıldır, değerli arkadaşlar? Ben çocukluğumdan beri hep öyle bilirdim, öyle de biliyorum diye düşünürdüm. Bir şeyler yapılıyor, ağaçla ilgili, çünkü bilmiyorum ben ağacın, ormanın bir sistem olduğunu sonra öğrendim, eğitimim ilerledikçe öğrendim. Onu güzel bir şey olarak algıladım ama bugün karşıma bambaşka bir şey çıkıyor. Bizlerden oluşuyor. Bizleri kullanarak yol alıyorlar. Hepimizi bir şekilde içine soğuruyorlar. Bunun adına bazen proje diyorlar, bunun adına bazen gelin uzlaşalım diyorlar. Ya da size sosyal projeler olarak gösteriyorlar. Mesela Doğa Derneğine destek veren bir şirketin Bakü – Ceyhan boru hattını yaparken kredilerle ilgili açtığı PDF'yi göstereyim ya da vereyim, oradaki küçük ölçekli, orada yaşayan insanları kobiler kurması için destekliyor, niye? Çünkü kendisine karşı mücadele etmesin.

Aynı şirketin sitesinde HES'lerle ilgili yaptığı çalışmalar var. O çalışmalardaki görüntü benim tüyerimi diken diken ediyor. Çünkü vadinin yıkımı ama şirket altında diyor ki, bizim bu işi yapacak bu kadar güçlü makine parkımız var. Yani aynı resme iki ayrı yerden bakıyoruz.

Ben sevgili Serdar Bey'in sorusuna şöyle bakıyorum; Bu vadileri mahveden HES'ler için yapılacaklar var mı? Evet bunun kısa, orta, uzun ölçekte mücadele yöntemleri var. Hepinize saygılar sunuyorum.

Oturum Başkanı: Teşekkür ediyoruz sayın ÜSTÜN. Sayın ÖZKAYA buyurun.

Doç. Dr. Mücahit Taha ÖZKAYA: Ferdan Çiftçi, "Kanunda yer alan 3 km'yi tartışmaya açmak zeytinlik alanlarımızın yok olmasına neden olacaktır. Madencilik şirketleri de bunun tartışmaya açılmasını isteyecektir. Elimizdeki kanunla bile korumakta zorluk çekerken bu tuzağa düşmemeliyiz" demiş.

Evet, 2005 yılında yine madenciler Maden Kanunu'nda değişiklik yapıp bu 3 km'yi yok etmek istiyorlardı. Meclis'te neredeyse 1 hafta boyunca sürekli Plan ve Bütçe Komisyonunda konuştuk, anlattık derdimizi. O zamanki Plan ve Bütçe Komisyon Başkanvekili Gemlikli olduğu için zeytinin ne kadar önemli olduğunu biliyordu. "Bana zeytinle altını karşılaştıracak bir şey getirin" dedi. "Zeytin ağacı 1000 yıl yaşar, altın da 1 gr için kaç tane zeytin ağacı sökeceksiniz" diyerek önüne çıkmıştı. Anlattık.

Yıl 2010 tekrar geldiler. Yine aynı şekilde madenciler, tabii madencilerden çok derdimiz aslında altıncılar. Altın madencileri. Çünkü en büyük dertleri Balıkesir bölgesindeki altın içindi. Maden derken ayırmaya çalışıyorum. Onların derdi 3 km'yi yok etmektir. Sonunda baktık bu nereye kadar gidecek? Her şey sonunda o dönemde kim hükümetteyse, kim başbakansa, onun iki dudağı arasında. Eğer geçirin derse, geçecek, istediğiniz kadar yürüyün, yapın, edin, yıkın, fark etmiyor. Yollar aşınmıyor, sonuçta geçecek.

O zaman ne yapmamız lazım. B planını uygulamamız lazım. Bizim bir B planı hazırlamamız lazım. Nedir? Altın madenine, önüne, karşısına rapor koyalım, 10 km kardeşim altın yapacaksın. Taş ocağı yapacaksın, 1 km. Şunu yapacaksın, şu kadar km. Şunu şöyle yapacaksın, bunu böyle yapacaksın. Karşımıza getirin çözümü, uzlaşın diye aynı masaya oturtuyorlar. Meclis'te 2 dönem araştırma

komisyonunda çalıştığım için biliyorum, bunlar karşımıza çıkacak olan şeyler. Bunları biz yapacağız, kim yapacak? Bunları oturup bizim yapmamız, B planını hazırlamamız gerekir ki, karşılıklarına çıkalım, söyleyelim, evet bu böyle. Burada şunlar yapılmalı, burada bunlar yapılmalı.

Zamanında geldiler, Bursa Gemlik Körfezi'ne çimento fabrikası yapılacak dediler. Zinhar dedik, olmaz. Ne oldu? Gittiler yaptılar. Çimento fabrikası çalışıyor. Yatağan'a şu yapılacak, Yatağan zaten gitmiş elden. Yapılacak şey orayı kurtarmak. Nasıl kurtarılır, onu oturup düşünmek lazım. Bunların planlarını yapmak lazım. Yani elinizdeki olanı, mevcut olan yapıyı tek tek her maden için, her şey için, her ortam için, her bölge için ayrı ayrı değerlendirmemiz lazım. O kadar ilginç sonuçlar, o kadar ilginç şeyler çıkıyor ki ortaya.

Ben bu konuda çalışmaya başladıktan sonra, Meclis'teki çalışmalardan sonra ciddi problemlerin olduğunu gördüm. Bunları tek tek bizim çözmemiz gerekiyor. Madenci ne yapacağını bilmiyor. Televizyon konuşmasında söyledim. Hemen orada aradılar altın madencileri. Biz işte Bergama'da altın çıkardıktan sonra oraya zeytinlik yaptık, çok güzel zeytinyağı elde ediyoruz. Dedim ki, peki elde ettiniz de ne yapacaksınız, hiç baktınız mı o zeytinyağı içinde ağır metal var mı? Atık da içinde çünkü. Evet Yatağan'da var. Yatağan'da çıkan külün içinden, oradan beslenen ağaçların çiçeklerinden bal özü alan arının balında var. Hadi bakalım.

Bunları oturup ele almamız, çalışmamız gerekiyor ki, elimizde veriler olsun. Bilimsel verilerle çalışmalıyız. Teşekkür ediyorum.

Oturum Başkanı: Teşekkür ediyoruz. Sayın KARAGÖZ buyurun.

Yrd. Doç. Dr. Alptekin KARAGÖZ: Bana sayın Şafak OKTAY'dan birkaç soru gelmiş. Diyorlar ki, "Ülkemizde gen bankası var mı, patentler belirlendi mi, gen bankası nasıl oluşturulur?" Şimdi efendim siz bir tesiste sadece tohumları muhafazaya alıyorsanız bu tohum bankası olarak nitelendiriliyor. Bizde bazen karışıyor, gen bankası ile tohum bankası. Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü bünyesinde bir adet gen bankamız var. Orada tohum bankası da var, artı iki tane daha tohum bankası var.

Şimdi bu patentler nasıl belirlenir sorusunu ben anlayamadım ama temel prensip olarak canlı patentlenecek bir şey değildir. Tohum bankaları tutup da canlıyı patentlemez. Bu yanlış bir şey olur.

Üçüncü soru yani gen bankası nasıl oluşturulur sorusunun cevabı çok uzun, onu isterseniz birebir görüşürüz. Teşekkür ediyorum.

Oturum Başkanı: Teşekkür ediyoruz. Sayın BAYRAMİN buyurun.

Doç. Dr. İlhami BAYRAMİN: Teşekkür ediyorum. Bana toprak etütleri konusunda sayın Yücel Aydın'dan bir soru gelmiş, bu konu çok geniş, arada da konuşabiliriz. Gerçekten toprak etütleri gerekiyor. Bütün planlama, temel toprak etütleri, haritalama gerekiyor. Bunların konunun uzmanı kişilerce yapılandırılması lazım. Bundan önce çok faaliyetimiz oldu. ODA Başkanımızla biz devlete gittik, Tarım Reformu'na da

gittik, eğitim verelim dedik, ortaklaşa bir sürü çalışmalar da yaptık. Ama son anda sertifikalandırma, vs, bütün her şeyden vazgeçildi.

Diğer bir şey, şu anda Ankara'da Toprak Koruma Kurulu'na vatandaşlardan gelen şeylere razıyız. 20 tane gündem maddesinin en azından 5'i Büyükşehir Belediyesi'nden geliyor. 10 bin hektar alan. Bir de TOKİ çıktı şimdi karşımıza. 11-12 bin dönüm imar. TOKİ inşaatını denetleyemiyorsunuz yasaklandı. Muhasebesini denetleyemiyorsunuz yasaklandı. Şimdi Toprak Koruma Kurulu'na geldi. Gelen imar planı isteklerine bakın, Ankara'nın nüfusu 40 milyon olacak yakında sanki! Pursaklar bölgesi, Eskişehir Yolu, sürekli geliyor. Yani durmak yok, yola devam, başvuruya devam. Artık bıkıyorsunuz.

Diğer bir konu da Atatürk Orman Çiftliği. Bizim üniversite olsun, ODA'mız olsun, dernekler olsun, ne kadar çabalarsak çabalayalım, Atatürk kimliği rahatsızlığı mı bu bilmiyorum, galiba koruyamayacağız. Yine bir dosya var. Pazartesi görüşeceğiz. Durmak yok, yola devam. Sürekli baskı altında nereye kadar gidecek bu iş bilmiyorum. Bunu unutmayın, Atatürk'e bizim fakültenin olduğu yeri vermişler, "Ya orada herkes tarım yapar, bana şöyle kötü yer verin, imar, ihya edilecek yer" demiş, bunun üzerine Atatürk Orman Çiftliği'nin şimdi bulunduğu yeri vermişler. Şimdi orası da, yasadaki marjinal tarıma dayanılarak tarım dışına çıkartılmak isteniyor, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'ndan da rapor veriliyor, gerçekten kalitesiz toprağa sahiptir diye. Dert çok, çözüm çok ama bunlar 15 dakikalık işler değil.

Teşekkür ederim.

Oturum Başkanı: Değerli arkadaşlar, bu tür ortamlar tek yönlü görüşlerin açıklandığı ortamlar değil. Farklı görüşler, farklı düşüncelerin de bulunması gereken demokratik ortamlardır. Öyle de olması gerekir. Şimdi bir soru nedeniyle daha doğrusu sayın BAYRAMİN'in sunuşu nedeniyle Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun uygulayıcısı olan Tarım ve Köyişleri Bakanlığının yakın zamana kadar konu ile ilgili dairesinin başkanı olan sayın Hasan DURSUN'a 1 dakikalık bir açıklama olanağı tanıyacağız, buyurun efendim.

Hasan DURSUN: Teşekkür ederim sayın Başkan. Şimdi hocam işin tam şah damarından tuttu. Çok doğru hocam, belediyeler artık sizden izin almadan o planları yapamayacaklar. Belediyeler eğer size geliyorsa buna iyi oluyor da geliyor demeniz lazım. Bakın kanunun en büyük avantajı bu olmuştur değerli arkadaşlar. Ankara'nın yarısı hiçbir görüş alınmadan planlanmıştır. Ama şimdi, kanun ve yönetmelikle rakamlar verdin koruyamamışız, hayır, kanuna kadar işine gelen gidip izin alıyordu, müracaat ediyordu, resen plan yapıp geçiyordu. Sayısal rakama geliyorum. O yönetmelik kapsamında verilen rakamlar sadece müracaat edenlerin rakamlarıdır. En az onun iki katı kadar da resen yapılan planlar vardır. Ama şimdi Toprak Kanunu nedeniyle o dediğin 400 bin hektar rakam tamamen burada açık yoktur. Çünkü hem kanunda hem TCK'nın 184. maddesinde çivi çakan, izinsiz evet çivi çakmışsa yakasına yapışırın. Kanunun en büyük avantajı bu olmuştur. Yani o yönetmelikteki rakamlara resen yapılan planlar dahil değildir. Ankara'nın samimi söylüyorum yarısı hiç görüş almadan planlanmıştır. Ama kanundan sonra bu planı almak zorundadır. İşte sen çok güzel rakam verdin. 28 milyon idi Toprak Su zamanında tarım alanları, şimdi bir uluslararası kuruluş 22 milyon diyor, TÜİK rakamına da bakın 24,5 milyon hektardır.

Bu rakamlar birtakım hesaplama kriterlerindeki farklılıklardan kaynaklanıyor. Tabii ki tarım dışına çıkmalar olmuştur. Türkiye 13 milyon nüfusa yerleştirilmişti, şimdi 73 milyon nüfusu barındırıyor. 80 bin km yol yapılmıştır. Efendim binin üzerinde büyük baraj yapılmıştır. Bunları yapmayalım mı, baraj da yapmayalım, yol da yapmayalım, o zaman ne tarım arazisi, ne orman arazisi, ne de mera tarım dışına çıkar. Değerli hocam, seninle bu konuyu çok çalıştık, gelin şu Toprak Kanununun 10. maddesini uygulayalım, sorun burada, bir enstitüsü kurarak çözemeyiz. Türkiye’de onlarca enstitü var ama bir uygulayıcı birim yok. Gelin bu birimi kuralım. Bir enstitü kurmakla bu çözümez.

Oturum Başkanı: Sayın DURSUN’u tenzih ediyorum, ben de konuyla ilgili biri olarak şunu söyleyeyim. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bu kanun tasarısını hazırlamamıştır. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nın Bakanı dahil, üst yönetim bu kanunun farkında değildir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nın kanunu uygulamakla görevli genel müdürü, bu kanunun tarım arazisi kanunu olduğunu sanmaktadır çünkü başlığını bile okumamıştır. Fazla söze gerek yok, olay bu.

Şimdi zorunlu bir açıklama yapmak durumundayım, hepinizden hoşgörü diliyorum. Anlaşılan sayın ÜSTÜN benim amacımı aşmamaya çalışarak, başlangıçta yaptığım kısa açıklamayı bile TEMA danışmanı olduğum için yanlış anlama eğilimi göstermiş. Şunu söyleyeyim, Türkiye’de her kuruluşun içinde yanlış adam vardır. Hiçbir kuruluş hatadan münezzehe değildir. Ama hüküm vermek için önce doğru bilgi edinmek gerekir. Yakından bildiğim için söylüyorum, en az 8 yıldan beri TEMA’nın yönetiminde bir tek işadamı yoktur. Ama TEMA’nın kurucuları arasında daha sonra santral kurma gibi yatırımlara niyetlenmiş işadamları da olmuştur. Bunu da söylüyorum. Ama TEMA’nın tavrını bu tür marjinal seçmelere değil, Hayrettin KARACA’nın haykırışı ile algılamak gerekir. Hayrettin KARACA’nın başında bulunduğu TEMA’nın şu anki anlayışında sayın hocamın söz ettiği şekilde bir kimlik kesinlikle yoktur.

4 kısa cümleyle özetleme yapmak istiyorum.

1 – Su doğanın hakkıdır. Toprak yaşamın temelidir. Dolayısıyla doğal varlık meta değildir. Ticari mal değildir.

2 – Uluslararası sermaye ile bütünleşmiş, dayanışma içinde bulunan kapkaççı Türkiye sermayesi bugün ülkenin varlığını talan etmek için yarış halindedir.

3 – Bunun hukuksal yol haritalarını yasalarla çizmektedirler.

4 – Bunun örgütlenmesini gayri milli kurumlaşmalarla gerçekleştiriyorlar.

Şunu söyleyerek bitiriyorum. Bu ülkede korunması gereken varlık olduğunu söylediğimiz su için sudan sebep, sudan ucuz lafları atasözüdür, böyle bir toplumda işimiz zordur. Bu ülkede bir dekar fabrika, bir dekar meyve bahçesinden daha değerlidir türünden çarpıtmalar devlet siyaseti olmuştur, işimiz zordur. Bununla birlikte kendi özel koşullarımızda, kendi özel konularımızda çözüme katkı yapacak çalışmalar yapabiliriz ama kanımca, kendi görüşüm, son tahlilde sorunun çözümü doğal varlık ve kaynakları koruyarak, üretmek gelişmeyi ve dengeli paylaşmayı öngören toplumcu siyasetlerin iktidara gelmesidir.

İyi akşamlar diliyorum.

**ÜÇÜNCÜ OTURUM:
GELECEK**

"Seçim Sürecinde Tarım Politikaları"

Oturum Başkanı Orhan AKBULUT

Değerli katılımcılar, bu oturumda siyasi partilerimizin temsilcileri sizlerle görüşlerini paylaşacak. Ben konuşmacıları buraya davet ediyorum.

Buyurun.

Hasan MACİT

Demokratik Sol Parti Genel Başkan Yardımcısı

Sayın Başkan, çok değerli Gökhan Başkanım, çok değerli katılımcılar, izleyiciler, hepinize saygılar sunuyorum.

Bütün sorunların temelinde, çözümünde siyaset vardır. Biz her konuda olduğu gibi çözemediğimiz sorunlarla ilgili siyaseti, siyasetçiyi eleştiririz ve siyasete çözüm bulmama noktasında eleştiri yöneliriz. Hep de sorunlardan yakınız. Ama bu sorunların çözüm mekanizması siyasetten geçiyor. Eğer sorunlara duyarlı olan insanlarımız siyasette ağırlık koyarlarsa, siyasete girerlerse, siyasetin her kademesinde kendi yetkisi, yeteneği, bilgisi dahilinde, değişik aşamalarda görev alır da, bu sorunların çözümü noktasında katkı koyarsa o zaman bu sorunlarımızın çok büyük bir bölümünün çözüldüğünü, azaldığını görürüz. Gerçekten bilgi, birikim anlamında çok değerli insanlarımız, uzmanlarımız var. Bu uzmanlarımız da umarım önümüzdeki süreç içerisinde siyasete girerek, karar verme mekanizmalarında rol alırlar ve birikmiş olan ülkemiz sorunlarının çözümüne katkıları olur.

Değerli arkadaşlar, siyasetin tarıma bakışı veya ülkemizin geldiği noktada bir tespit yapmazsak, bundan sonraki süreci iyi değerlendiremeyiz diye düşünüyorum. AKP iktidarı ülkemizi 8 yılı aşkın bir süredir yönetmektedir. Bu içinde bulunduğumuz yıl itibariyle 9 yıldır iktidarda bulunmaktalar. Üstelik tek başına iktidar, istikrarı getirmekle övünen bir iktidar ve gerek sivil toplum örgütleri, gerek medya kuruluşları noktasında oluşturdukları bir etki ve baskı sonucu olarak kamuoyunu çok güzel etkilemektedirler. Eğer herhangi bir platformda, herhangi bir toplantıda iktidarın yetkililerinden birisini tarımla ilgili dinleyecek olursak, sayın Tarım Bakanı veya Başbakan'ı dinleyecek olursak, gerçekten iktidarı devraldıkları 2002'den 2011'e kadar geçen süreyi değerlendirdiklerinde tarımın çok büyük mesafe kat ettiğini, çok önemli gelişmeler gösterdiğini, sorunların kalmadığını, tarımda çalışan nüfusun refah düzeyinin arttığını, üretimin çoğaldığını söylediklerini anımsarsınız. Tarım Bakanı çok sıkça, Meclis kürsüsünden bu tür sorulara yanıt verirken, ben rakamları konuşuyorum diyor. Bizim zamanımızda şu kadar destek verildi, şu kadar üretim sağlandı, şu kadar gelişme kaydedildi diye konuşuyor.

Rakamları çarpıtma noktasında gerçekten büyük başarı göstermektedirler. Bugün devletimizin kuruluşları dahi bu rakamları çarpıtma noktasında değişik metotlar uygulayarak, denemeler yaparak, kendilerince az veya çok çıkması noktasında hangi hedefi koyuyorlarsa onu çıkartmakta çok büyük başarı göstermektedirler.

Ben tarımımızın geldiği noktada bir iki konuyu TÜİK'in rakamlarıyla paylaşmak istiyorum ve ondan sonra gerçekten AKP iktidarında tarım, gerek Tarım Bakanı, gerek Başbakan, gerekse hükümet yetkilileri tarafından söylendiği noktada mıdır, bizim söyleyeceklerimiz doğru mudur, yanlış mıdır, değerlendirmesini sizlerin dikkatine sunmak istiyorum.

Değerli arkadaşlar, nüfusumuz artmaktadır. Dünyanın nüfusu artmaktadır. Dolayısıyla bu nüfusun yaşabilmesi için tüketmek zorunda olduğu gıdayı elde etmesi için üretimin de artması gerekir. Eğer üretim geriliyorsa, bunun aksi noktada nüfus da artıyorsa, o

zaman açlıkla karşı karşıya gelmemiz kaçınılmazdır. Bir süre sonra insanlar artık tüketecek gıdaya ulaşamayacaklardır. Bu anlamda nüfusa orantılı olarak üretimin artması, gıdaya erişimin kolaylaştırılması hükümetlerin, yöneticilerin birincil görevleridir. Eğer bu sağlanamıyorsa, gidişat bu noktada olumlu değilse o zaman politikalara yeni bir yön vermek zorunluluğu vardır.

Değerli arkadaşlar, TÜİK verilerine göre 2002 ile 2009 arasında toplam ekilebilen tarım alanı 2 milyon 643 bin hektar azalmıştır. Yani biraz önce bilim insanı arkadaşlarımız rakamlarda çelişkiler olduğunu söylediler, bizim rakamlarımız, TÜİK'in rakamları, FAO'nun rakamları bunlar dediler. Ben sadece TÜİK ile ilgili verilerden yola çıkmak istiyorum. 2002'de AKP iktidarı 23 milyon 994 bin hektar ekilebilir alan teslim almış, bugün 2009 rakamıyla 21 milyon 351 bin hektara düşmüş. Yani ekilen alanlar azalmış. Dolayısıyla alan azalıyorsa üretim de azalıyor demektir.

Buna çok basit bir örnek vermek gerekirse, örneğin en önemli ihtiyacımız olan tahıl üretiminde, -bu dünya var olduğundan beri tahıla gereksinim çok önemlidir- 137 milyon 856 bin 500 dekardan, 120 milyon 677 bin 87 dekara gerilemişiz. Yani 17 milyon 179 bin 413 dekarlık bir azalma söz konusu.

Yağlı tohumlarda bir artma var. Belki desteklerin artmasıyla bağlantılı yani 500 bin dekarlık bir artış söz konusu ama yağlı tohumların üretim miktarına baktığımızda alan artmasına rağmen üretimde büyük bir gerileme var. Zaten bizim ülke olarak ithalatta en büyük pay yağlı tohumlar, sıvı yağ ithalatına aittir. Tarım Bakanlığının ve yetkililerinin önem vermesi gereken konulardan birisi de yağlı tohumların üretiminin artırılmasıdır. Bakın 6 milyon 571 bin 900 dekardan, 7 milyon 22 bin 475 dekara çıkmış. Ama üretim 2 milyon 514 bin tondan, 2 milyon 396 bin tona gerilemiş. Yani burada da bir çelişki yaşanıyor.

Kuru baklagillerde çok büyük gerileme var. 13 milyon 603 bin dekardan, 8 milyon dekara düşmüş, yani üretim alanları üçte bir oranında azalmış.

Bunu tekstil ürünlerinde görebiliyoruz, tütünde görebiliyoruz, üzümde görebiliyoruz. Sektörlerin çok büyük bir bölümünde, ürünlerin çok büyük bir bölümünde üretim daralması karşımıza çıkıyor.

Dolayısıyla değerli arkadaşlar üretim alanlarının daralması, üretilen miktarın da azalmasına neden oluyor. Biz o zaman ne yaptık bu üretimi karşılayabilmek için, ya ithalat yoluyla karşıladık, ya kaçak yollarla karşıladık. Yani bugün Türkiye'nin kendi coğrafyasında yetişebilecek ürünlerin çok büyük bir bölümünü ithal olarak getiriyoruz, Türk çiftçisine ödemediğimiz desteği yabancı ülkenin çiftçisine ödüyoruz. Türk çiftçisine verecek olduğumuz kaynakların ülkemiz sınırları dışına çıkmasına neden oluyoruz. Çiftçimizden esirgediklerimizi dışarıya göndererek biz her geçen gün dışa bağımlı hale geliyoruz.

Değerli arkadaşlar, bu üretim alanlarının daralmasının nedeni nedir? Gerçekten şöyle bir girdi fiyatlarına baktığımız zaman üretilen ürünlerin satış fiyatına baktığımız zaman, çiftçimiz artık üretmek mi zarar edeyim, yoksa üretmeden mi zarar edeyim noktasına gelmiştir. Bu nedenledir ki üretim alanları daralmaktadır, bu nedenledir ki ihtiyacımız olan ürünlerin dışarıdan girmesi kaçınılmaz olmaktadır.

Değerli arkadaşlar, birçok arkadaşımızın toprağı var, bizim belki buradaki arkadaşların da toprağı var. Daha önceden köyümüzdeki topraklarımızı bir şekilde köyde yaşayan çiftçi kardeşlerimiz ekiyordu, kira karşılığı ekiyordu, ortak olarak ekiyordu, yani bir şekilde o toprağı değerlendiriyordu. Ama geldiğimiz noktada artık o çiftçi o toprağı ekemez hale geldi, kendi toprağını ekemiyor, kendi toprağını ekerken kullandığı girdiler yüzünden zarar ediyor. Bir de başkasının toprağını ekerek zarar etme durumuyla karşı karşıya kaldığı için üretimden vazgeçiyor.

Değerli arkadaşlar, işte Türkiye – Suriye sınırında mayınlı arazilerin döşenmesinin birincil nedeni, Türkiye’den hayvanların Suriye tarafına, yani Arap ülkelerine kaçırılmasını önlemektir. Ama geldiğimiz noktada bugün arabaların bagajlarında katır sırtlarında oradan et geliyor, çay geliyor, şeker geliyor. Yani sınırlarına hakim olamayan ve topraklarında üretimi sağlayamayan ama bu üretimi sağlayamadığı için dışarıdan o ürünleri temin eden bir ülke konumuna geldik.

İthalat baskısı artık çiftçimizin üzerinde, çiftçimizi yok etmek üzeredir. Bugün tabii kaçakçılıkla ilgili veriler çok sağlıklı değildir. Her birim araştırmacı kendisine göre bir rakam çıkarır. Ama bu rakamların şu ya da bu şekilde bir gerçeklik payı vardır. Eğer 40 bin ton çay kaçak olarak Türkiye’ye giriyorsa, Türkiye’nin kullandığı şekerin üçte biri kaçak olarak geliyorsa, bir de buna resmi rakamlardaki ithalatımız ekleniyorsa, geldiğimiz noktanın ne kadar vahim bir nokta olduğunu herhalde hepimiz artık biliyoruz ve buna bir dur demenin zamanı da gelmiştir.

Değerli arkadaşlar, toprakların bu şekilde atıl durumda olması veyahut da üretim dışına çıkartılması, ekilemiyor hale gelmesinin birincil nedeni miras hukukumuzdur. Topraklar üretecek olan çiftçinin değil, başkasının elindedir veyahut da çok parçalanmadan dolayı verimsiz hale gelmiştir. Öyleyse miras hukukunda toprak düzenlemesi yapılması gereklidir.

Değerli arkadaşlar bizim toprak ofisi kurulması ile ilgili bir kanun teklifimiz var. Ama takdir edersiniz ki 8 yıldır tek başına hükümet olan AKP kendi bildiği doğrultuda hareket ederek, muhalefetten gelen hiçbir öneriyi kabul etmemekte, hiçbir kanun teklifine destek vermemektedir. Bugünkü sayısal çoğunluklarına göre AKP destek vermediği sürece bu tekliflerin kanunlaşması hiç mümkün değildir. O nedenle bu teklif kadük kalmak üzere. Yani işlenmeyen toprakların bir şekilde toprak ofisine devredilmesi, küçük işletmelerin bir şekilde toprak ofisine devredilerek, bunu işleyecekleri aktarılması şekliyle, onun detaylarına gerekirse gireriz, böyle bir çözüm önerimiz var.

Aynı şekilde değerli arkadaşlar, girdi fiyatlarında büyük artışların yaşanması ve Türk çiftçisinin artık ürettiği ürünlerin satış fiyatına dahi maliyetini çıkaramaması, üretimin gerilemesinin diğer nedenidir. Hatta dış ülkelere satacağımız ürünlerle ilgili dış ülkelerdeki çiftçilerle rekabet edebilirliğimiz hiç mümkün değildir. Oralarda kullanılan girdi fiyatlarına devletin çok büyük destekler vermesi nedeniyle desteksiz Türk çiftçisinin onlarla rekabet edebilmesi hiç mümkün değildir. O nedenle siyasi iktidarların girdi fiyatlarının düşürülmesi, en azından rekabet edebilir noktaya getirilmesi için destekler vermesi gerekir.

AKP iktidarı milli gelirin yüzde 1’inden az olmamak kaydıyla çiftçiye destek verilir diye kendi çıkarttığı kanundan bu yana 3 yıl geçmiş olmasına rağmen, en az limit olan

yüzde 1'i dahi destekleme olarak ayırmamıştır, ayıramamıştır. Vaat edilenin yarısı dahi çiftçimize verilememiştir, verilemiyor. Bu nedenle öncelikli olarak siyasi iktidarların verdikleri sözlerin, çıkardıkları kanunların arkasında durmaları gerekiyor. En azından Türk çiftçisinin hak ettiği desteği alabilmesi için, bu kanunda yapılan düzenleme kadar en azından destekleme alması gerekiyor ki üretebilsin ve dışa bağımlılığımız azaltılabilsin.

Değerli arkadaşlar gerçekten son 8 yıldır Türkiye'de her alanda olduğu gibi tarım sektöründe de bir karartma uygulanmaktadır. Tarım Bakanlığımızın ne yaptığını, nasıl yaptığını, şeffaf diye söylemelerine karşın biz çok fazla bilmiyoruz, bilemiyoruz. Neden bilmiyoruz? Değerli arkadaşlar, desteklemeler ile ilgili yanlış yerlere yanlış projelere kaynakların aktarıldığını, hatta ve hatta bölgesel ayrımcılık yapıldığını, bazı illerimize farklı destekler ödendiğini, olmayan projelere destek ödendiği şeklindeki duyurularımız üzerine sayın Tarım Bakanımıza yönelttiğimiz sözlü ve yazılı soruların hiçbirine yanıt alamadık. Meclis kürsüsünden, "Sayın Tarım Bakanı bu sorulara cevap vermezseniz, bu söylentilerin doğru olduğu izlenimi edinilir, lütfen kendinizi aklayın" dediğimizde de ne yazık ki benim yazılı olarak yönelttiğim 4 soruya karşılık, Türkiye geneli yıllık destekleme rakamlarını vermiştir, biz aslında il il istediğimiz halde...

Hayvancılık sektörü noktasında ve tarım sektörü noktasında ürünler bazında istediğimiz halde ısrarla bunu vermekten kaçındılar ve kaçınmaya devam ediyorlar. En son Plan ve Bütçe Komisyonunda daha dar çerçevede kendisine yönettiğimizde yazılı cevap vereceğim dedi, verdiği cevapta da, işte bölgesel ürün farklılıkları, ekim alanları farklı olduğu için rakamlar farklıdır diyor ama rakam vermekten yine çekiniyor.

Yani Tarım Bakanlığının işleyişi noktasında kaygıları giderecek, söylentilerin doğru veya yanlışlığını kanıtlayacak bir bilgilendirme yok, bilgi kirliliği var. O zaman biz buradan şunu söylediğimiz zaman haksız mı oluruz, bir ile Türkiye'nin Tarım Bakanlığındaki desteklemelerin büyük bölümünün aktarıldığı ile ilgili söylenenler doğrudur dersek haksız mı oluruz. Sayın Tarım Bakanının sorulara doğru cevap vererek bizleri aydınlatması gerekir.

Değerli arkadaşlar, şeffaflık olmadan bir ülke yönetilemez, bir kurum yönetilemez. Yönetildiği zaman orada yanlış olaylar meydana gelir. Toplumun hakkı, hukuku korunmaz, toplumun hakkının, hukukunun gasp edildiği olaylar meydana gelir. Ülkemizin kaynakları doğru kullanılmadığı için geldiğimiz nokta ortadadır. Eğer Türkiye'deki tarımdaki kaynaklar doğru değerlendirilmiş olsaydı, tarıma doğru kaynaklar doğru şekilde aktarılabilmiş olsaydı, bugün sızlandığımız konular veyahut da eleştirdiğimiz konuların en azından büyük bölümü azalmış olurdu.

Değerli arkadaşlar, Demokratik Sol Parti olarak biz tarımla ilgili bundan sonraki süreçte, iktidar olduğumuzda neleri yapmamız gerektiğini bir kitapçık halinde tarım politikalarımız halinde derledik, hazırladık ve bunu kamuoyu ile de paylaştık, gerektiğinde de isteyen arkadaşlarımız ile paylaşırız. Gerçekten Türkiye'nin birçok sorunu vardır tarımda. Çiftçi örgütlenmesinden tutun, pazarlamaya kadar. Tarımda kullanılan mekanizasyondan ve ithalat – ihracatına kadar, ortak pazara kadar... Bu konularda hazırlıklı olunmadığı zaman gerçekten Türk çiftçisinin, Türk üreticisinin

bugün geldiği noktada, başka ülkelerin çiftçisine, ürünlerine mahkum oluruz ve biz soframızda artık başka ülkelerin çiftçisinin ürettiği ürünleri tüketir hale geliriz.

Değerli arkadaşlar çok söze gerek yok, bugün gazeteleri okumuşsanız, önemli bir haber gördük. Tarım Bakanı sanki iyi olmuş der gibi de bir açıklaması var. Banvit ve Koç grubu uygulanan tarım politikalarının yanlışlığından dolayı besicilikten çekildiklerini açıkladıklarında, Tarım Bakanı'nın üzülmediği görülüyor. Yani sen çekilirsene çekil, Türk üreticisi, girişimcisi çekilirse çekilsin, biz onu Ukrayna'dan, Sırbistan'dan alırsın demeye getiriyor ve nihayetinde hayvancılığın getirildiği nokta ortadadır. Yani dışarıda başka ülkeler, gelişmiş ülkelerin tüketicisi ucuz fiyatla et tüketirken, Türkiye'deki pahalı tüketiyor. Oranın çiftçisinin ürettiği eti biz burada pahalı olarak tüketiyoruz.

Biz hayvancılık politikalarımızı daha önceki uyarılar doğrultusunda değiştirmiş olsaydık, bugün geldiğimiz noktada olmazdık. Bütün muhalefet, sivil toplum örgütleri, gerçekten duyarlı, bütün konularda hükümeti uyarma görevini her fırsatta yerine getiren Ziraat Mühendisleri Odası'nın söyledikleri dikkate alınmış olsaydı, bugün hayvan ithal etmek durumunda olmazdık.

Efendim, sıfır faizli 3 milyar liralık kredi verdik çiftçimize diyorlar. Doğrudur ama sen hayvancılığı öldürmüşsün. Yani bir fidan dikmişsin, fidan daha yeşermeden, büyümeden suyunu kesmişsin, artık fidan kurduktan sonra etrafına havuz yapmış ve suyu doldurmuşsun, ne işe yarar ki o su. Bugün sıfır faizli verdiğin krediler ile hayvan üreticisi, hayvan üretmek isteyen, hayvan işletmesi açanlar 3.5 milyarlık bir düveyi 7 milyara alıyorsa ve bu noktada sen sıfır faizli diyorsan bu sıfır faizli değildir, yüzde 100 faizlidir.

Değerli arkadaşlar, her şey burada görüldüğü gibi veyahut da Tarım Bakanlığı'nda anlatılanlar gibi olmuyor. Sıfır faizli kredi çıktığı anda çiftçinin alım noktasında, işletme açacaklar, 3.5 milyarlık düveyi 7 milyara almaya başladılar.

Bu bir süre gidecek, bu işletmeyi kuranlar, hayvancılığa yatırım yapanlar, doyum noktasına ulaştıktan sonra bir de bakacaklar ki, 7 milyarlık düve 3.5-3 milyar liraya düşmüş, o zaman ne yapacaklar, elindeki malvarlığını ya kestirecekler ya da satacaklar. İşte yeni bir kaos, yeni bir yıkım, yeni bir felaket yaşanacak.

Tarımın, hayvancılığın sürdürülebilir olması gerekir. Sen baştan tedbirlerini almazsan, baştan sürdürülebilir bir noktada hareket etmezsen, geleceğin nokta felaket olur. Bugün Türkiye'de gerçekten geldiğimiz nokta felaket olmuştur.

Gerek tarımsal ürünlerin üretimindeki azalma, gerek hayvan varlığımızdaki azalma ve ürünlerin artık pazarlarda satılamaz noktaya gelmesi, uygulanan tarım politikalarının sonucudur.

Biz üretmeden tüketen bir ülke haline geldik. Bu noktaya AKP iktidarı bizi getirdi. Bizi bu durumdan kurtaracak yegâne iş üretmek, üretmek, üretmek. Üretimin önündeki engelleri aşmak. Avrupa Birliği ülkeleri, gelişmiş ülkeler ne yapmışsa, Türkiye'nin de onu yapması gerekir. Onlar çiftçisini nasıl desteklemişse, Türkiye de çiftçisini o şekilde destekleyecek. Bunun başka çıkar yolu yoktur. Bizim çiftçimize verdiğimiz

desteklemeler ile Avrupa Birliği'nde veya gelişmiş ũlkelerde verilen destekleri kıyaslamak bile mũmkũn değil. Arada çok bũyũk uçurumlar, çok bũyũk farklılıklar var.

Toprak Mahsulleri Ofisi mũdahale kuruluşuydu, mũdahale kuruluşu olmaktan çıkarıldı. Toprak Mahsulleri Ofisi'nin gerçekten bir mũdahale kuruluşu olması gerekiyor. Bizim Toprak Mahsulleri Ofisi'nin mũdahale işlevi kazanabilmesi için verdiğimiz kanun teklifi de yine orada bekliyor. Yani sadece bugũnkũ işlevi değil, Avrupa Birliği'ndeki mũdahale kuruluşları gibi bir işlev ũstlenmesi, gŕev yapması ve devletin de bunu desteklemesi gerekmektedir. O yapıya kavuşturulması gerekiyor.

Eğer biz gerçekten bunları yapamazsak, bunları daha çok konuşuruz. O nedenle gerçek ve doğrular birdir, bu doğruları uygulamak hepimizin gŕevidir. Önemli olan tercihtir. Siyasi iktidarın tercihidir. Bugũn AKP iktidarının tercihi ortadadır ve 8 yıldır ne uyguladıysa, bundan sonra da aynı Şeyleri uygulayacaklardır. O nedenle çiftçimizin, sektŕrũn temsilcilerinin, bu anlamda değerlendirmelerini yapıp, ŕnũmũzdeki Őeimlerde ona gŕe kendilerini ve çevresindekileri yŕnlendirmeleri gerekir diyorum.

Teřekkũr ederim.

Doç. Dr. Gökhan GÜNAYDIN

Cumhuriyet Halk Partisi PM Üyesi

Demokratik Sol Parti'nin sayın Genel Başkan Yardımcısı, demokratik kitle örgütleri, meslek kuruluşlarının çok değerli başkanları, ODA'mızın eski başkanları, şimdiki Genel Başkanımız, Yönetim Kurulu Üyesi arkadaşlarım, şube başkanlarımız, akademisyenler, hocalarımız, çok sevgili meslektaşlarım hepinize konuşmamın başlangıcında saygılarımı sunuyorum.

Uzun yıllar biz bu sempozyumlarda bulunduk, itiraf etmek gerekirse, en son konuşmaya pek alışkın değilim. Yıllarca bu sempozyumların açılış konuşmalarını yaptık. Şimdi son konuşmaları yapma durumundayız. Önce şunu söyleyeyim, Cumhuriyet Halk Partisi'nin sayın Genel Başkanı Kemal KILIÇDAROĞLU bugün Sakarya'da. Sizlere benim aracılığım ile selamlarını ilettiler. Eğer Ankara dışı görevi olmasaydı, burada sizlerle bulunma kararlılığında olacaktı. Dolayısıyla sayın Genel Başkanımın selamlarını sizlere iletmekle kendimi görevli sayıyorum.

Değerli arkadaşlar, Türkiye'de tarım politikaları gerçekten önemli. Bu ülkede 18 milyon yurttaşımız kırsal alanda yaşıyor. 73 milyon tüketiciye bu topraklarda üretilen bitkisel ve hayvansal ürünleri sunma yükümlülüğümüz var. Aynı zamanda kırsal alanda, köylerde yaşayan insanlar bu toplumun en dibindekiler. Yoksulluk rakamlarına bakarsanız, yoksulluk şampiyonu köylüler... Sömürü oranlarına bakarsanız, Türkiye'nin en çok sömürülen insanları yine köylüler, üreticiler. Ama şöyle paradoksal bir durum var ki, yıllarca canlarına okuyan, sağ muhafazakâr partilere oy verme alışkanlığına sahip olan da bir kitle aynı zamanda Türkiye'nin köylü kitlesi.

Eğer biz bu gerçeği bilmezsek, bir adım atarsak onlar da bize bir adım atar diye düşünürsek, bugüne kadar yapılanları sadece tekrar ederiz ve yaptığımız iş de muhtemelen patinaj olur. O halde farklı bir şey yapmak lazım. Farklı bir şey nedir? Gerçekten hayatlarına değen bir şey. İki açıdan; bir, bugünkü sömürüyü onlara bütün açıklığıyla anlatabilmek, iki, bu sömürünün yerine konulabilecek yeni bir yaşam tarzının onlar için gerçekten umut verici bir yaşam tarzı olduğunu onlara anlatabilmek, bunun uygulamasını yapabilmek.

Cumhuriyet Halk Partisi tarım programı bu iki esas üzerine oturmaktadır. Cumhuriyet Halk Partisi'nin tarım programı bir iyi niyet manzumesinden ibaret değildir. Türkiye'nin makroekonomik hedeflerini 2023 yılına kadar belirledik. 2023 yılına kadar yıl yıl Türkiye'nin hedeflediğimiz gayri safi milli hasılası ne olacak? Enflasyon ne olacak? Hedeflediğimiz üretken kamu yatırımı ne olacak bunu hesap ettik. Ve arkasından bunun alt sektörel raporlarını hazırladık. İşte tarım programımız bu makroekonomik hesaplamalara bağlı bir programdır. Bağımsız bir iyi niyet manzumesi değildir, altını çizerek söylüyorum.

Ayrıca mutlaka söylemem gereken bir şey daha var; 1.5 ay evvel bu program Bursa'da bütün tarım örgütlerinin her alandaki paydaşının olduğu bir toplantıda açıklanmıştır ve dolayısıyla kamuoyuna bu anlamda sunulmuştur. Son revizeleri de

yapıldıktan sonra Cumhuriyet Halk Partisi genel ekonomik politikası ile birlikte açıklanacaktır.

Biz üreten bir Türkiye, üretici ve tüketici refahını birlikte düşünen bir tarım politikası, aynı zamanda doğayla dost, verimli ve rekabetçi, ülkesel kalkınmanın bir aracı olan yeterli ve dengeli beslenmeyi sağlayacak bir tarım politikasının ayaklarını kurmaya çalışıyoruz.

Sürem içinde kalmaya çalışacağım ama dünyada ne olup bittiğini görmeden Türkiye’de bir tarım politikası kuramazsınız. İki şey var önemli olan, 50 yıl dünya tarım fiyatları uyuduktan sonra, 2008 yılında önemli bir sıçrama yaptı ve bir daha geriye dönmedi. 2011 yılında da bu sıçramanın 2008’i de daha geride bırakacak şekilde süreceğine ilişkin işaretler alınıyor. Demek ki dünyada fiyatlar yükselecek, ithalatçı ülkeler daha yüksek faturalarla karşı karşıya kalacaklar. İhracatçı ülkeler ise ihracatlarından daha çok para kazanabilecekler.

Şunu söylemiyorum, 6.5 milyarlık nüfus 9.5 milyara çıkacak, bunun yaratacağı etkiler var, işte uluslararası anlaşmalar var, Avrupa Birliği süreci var, elbette bunların tümünü düşünmek ve değerlendirmek zorundasınız. Uymak zorunda olduğumuza uyar, değiştirebileceğinizi değiştirirsiniz ama farkına varmak, bunların içerisinde olmazsa olmazdır.

Şimdi biz bu ülkede bir tarım politikası kuracağız. 78 milyon hektar yüzölçümüne sahip, 12 binden fazla bitki çeşidi olan, bundan 4 binden fazlası endemik olan, 18 milyon kişinin kırsal alanda yaşadığı ancak tarım istihdamının 5 milyon 250 bine düştüğü bir ülkeden bahsediyoruz. Bu topraklarda kendine yeten ülkemiz artık ithalata bağlı olmadan beslenemeyecek bir noktaya gelmiştir. Ve bu ülkenin öyle bir Tarım Bakanı vardır ki, bir zamanlar kendine yeten ülkenin, kendine yetme durumunu şehir efsanesi olarak açıklayabilmektedir. Hem cehalet, hem de cesaret Tarım Bakanı’nın üzerinde birleştirmektedir ki, bu açıklamayı yapabilmektedir.

Arkadaşlar bir şeyi daha açıkça söyleyeyim. Demokratik Sol Parti sayın Genel Başkan Yardımcısı ile biz burada siyasi partilerin tarıma bakış açısını anlatıyoruz. Ben biliyorum ki ODA’mız hem Milliyetçi Hareket Partisi’ne, hem Adalet ve Kalkınma Partisi’ne, hem de diğer partilere çağrı yaptı. Gelin, tarım politikalarını tartışacağız, size platform sunuyoruz, düşüncelerinizi özgürce paylaşın dedi, ama gelmediler. Çünkü geldikleri zaman neyle karşılaşacaklarını biliyorlar, gelmemek en iyisidir.

Şimdi AKP döneminde yapılanlar tarımı ve tarımcıyı bitirme noktasına getirdi. Birkaç şey söyleyelim, bütçe ayrılmadı, destek yapılmadı, üretici tarımdan koptu, tarım alanları geriye gitti, Türkiye ithalatçı bir noktaya gitti. Dün bulgur üreten köylü, buğday üreten köylü, bugün kentlerin varoşlarına göç etmek zorunda kaldı ve bulgur yardımına muhtaç hale getirildi. Bu düzen iktisadi, dini ve siyasi bir sömürü mekanizması olarak kasıtlı olarak çalıştırılmaktadır. Hiç kimse sanmasın ki, AKP bilmeden bu işi yapıyor. AKP Türkiye’yi yoksullaştırdıkça bağımlılaştırıyor ve kendini var ediyor. Dolayısıyla buradan çıkmak, yeniden üretmek aynı zamanda Türkiye’nin bağımsızlığının garantisini sağlamak anlamına da geliyor.

Şimdi uzun rakamlara girmeyeceğim ama şu kadarını söyleyeyim. Arkadaşlar cumhuriyet tarihi döneminde tarımın büyüme oranlarını hesap ettik, bunların hepsi

iktisadi rakamlardır, eğilemez, bükülemez. 1923-29 döneminde yüzde 9 büyüdü tarım, 46-53 döneminde yüzde 13 büyüdü. 54-61 döneminde yüzde 1.8'e düştü. Yüzde 4 büyüdüğü dönem oldu, yüzde 2 büyüdüğü dönem oldu. AKP döneminin toplamında tarım yüzde 1.28 büyümüştür ve bunu sabit rakamlarla değil de, cari rakamlarla açıklayarak büyük bir çarpıtma yapıyorlar. O halde ilk önce şu durumu bir aydın namusu içerisinde rakamlarla saptayalım. AKP dönemi cumhuriyet tarihinin tarımdaki en düşük büyümesinin gerçekleştiği dönemdir. Aksini iddia eden arkadaşlarla, önümüze rakamları alıp bakarız.

Üretici desteklendi mi, vergilendi mi, nutuk atmak kolay, rakamlara bakalım. Efendim kendi çıkardıkları yasa hükmüne uysalardı, tarıma verdikleri para bugüne kadar verdiklerinin 16 milyar lira üzerinde olacaktı. Yine rakamlar var, hesap gene orta yerde. Demek ki, 2006 yılında çıkarttıkları Tarım Kanunu'nun 21. madde hükmüne uymadıkları için çiftçinin cebinden 16 milyar lira para almışlardır. Bu ne anlama geliyor biliyor musunuz? Kırsal alanda yaşayan bir kişinin cebinden 3 bin liranın alınması anlamına geliyor.

Bakın kredi ile övünüyorlar, bugün 5-6 milyar liralık tarım bütçesi hacmi var. Buna karşılık 15-16 milyar liralık kredi hacmi var ve bunu 1 milyar lirası icra faizi kıskacındadır. Yani özel bankalar üretici için bir sömürü mekanizması niteliğine dönüşmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi tarımı destekleyecek, Gayri Safi Milli Hasılasının en az yüzde 1'ini verecek. İşte mazot fiyatları arkadaşlar bu rakamlar Tarım ve Köyişleri Bakanlığına bağlı Tarımsal Ekonomik Araştırmalar Enstitüsü'nün rakamlarından alınmıştır. Bu rakamları biz yazmıyoruz. Dünyanın en pahalı mazotu Türkiye'de satılıyor. 1.3 liradır mazotun bayi fiyatı ama çiftçiye 3 liradan satılıyor. Demek ki litre başına 1.7 lira vergi alınıyor, mazot üzerinden.

Hesabımızı şöyle yapabiliriz, 3.5 milyar litre tarımda mazot kullanılıyorsa ve litre başına 1.7 lira vergi alınıyorsa, yalnızca mazot üzerinden çiftçiden alınan dolaylı vergi miktarı 6 milyar lira, eski parayla 6 katrilyon. Bütçe ne kadar? Bu sene 6 katrilyondu. Yani tarım bütçesi kadar sadece mazot üzerinden vergi alıyorlar. Diğer vergileri de bir tarafa koyarsanız, Türkiye'de tarım vergilendiriliyor, desteklenmiyor lafının altı dolmuş olacak.

Cumhuriyet Halk Partisi yıllardır söylüyor, mazotta vergiyi kaldıracacağız, 1.5 liraya mazot vereceğiz. 1.5 liraya mazot verirken, litre başına 200 kuruş hala devlet vergi alacak arkadaşlar, 1.5 lira bile vergili bir rakamdır ama köylüyü sömürmeme rakamıdır.

Gübre fiyatlarındaki artış, bir ürüne 1 yılda yüzde 181 oranında zam gelir mi? Gübreye gelir çünkü üreticinin sesi çıkmaz.

Bakın gübre kullanımı 2006'da 5.3 milyon ton, 2007'de 5.1 milyon ton, 2008'de 4.1 milyon tona düşmüş. Yani gübre pahalı olduğu için üretici gübre satın alıp, gübre kullanamamış. Ne diyor biliyor musunuz Mehdi EKER, "Çiftçiyi bilinçlendirdik, artık fazla gübre kullanmamayı öğrendi" diyor. Arkadaşlar, siz her meseleyi böyle açıkladıktan sonra sizinle kimse laf yetiştiremez. Gübredeki KDV'yi kaldıracacağız.

Hammadde ithalatındaki tekeli kıracağız ve Türkiye gübre üretiminin yeniden merkezi olacak. Özelleştirdiğimiz gübre fabrikaları yeniden kurulacak.

Köylünün tarımsal sulamada kullandığı elektrik nedeniyle eski parayla 2.5 katrilyon borcu var. Tarım bütçesinin yarısı kadar. Bunun yalnızca 900 trilyon lirası ana paradır, geriye kalan 1.6 katrilyon lirası faizdir. Dolayısıyla çiftçiye elektrik borcunun altında, faiz borcunun altında ezerseniz, üretim yapamaz.

Sayın Başbakan bir zamanlar traktör satışıyla övünürdü. Ama o yıllar geçti, şimdi traktör satışı 7 binlere düştü, artık başbakanı traktör satışından bahsederken göremezsiniz. Kaldı ki o yüksek olduğu dönemlerde de çiftçi borcunu döndürmek için traktör satın alıyordu.

Türkiye nüfusu artıyor, 13 milyondan 73 milyona gelmiş, arkadaşlar hep söylüyorum, bu topraklarda 95 milyon yurttaşımız yaşayacak. Dolayısıyla biz hesabımızı bugünkü 73 milyon için değil, yarınki 95 milyon için yapmak zorundayız. Rakamlara bakıyoruz, 2002 yılında 9 milyon 300 bin hektar alanda buğday ekilirken, bugün 8 milyon hektar alanda buğday ekiliyor. 1.3 milyon hektar alanda çiftçi buğday ekmekten vazgeçti. Sebebi ne? Üretici buğday maliyetini karşılayamıyor.

İthalatı ne kadar yapmışız? AKP döneminde Türkiye 12 milyon ton buğday ithal etmiş, karşılığında 3.5 milyar dolar para ödemiş. Sokaktaki adama söyleseniz inanmaz. Türkiye buğdayda kendine yeter, biz buğday ithal etmeyiz der.

Mısır üretimi artan ürünlerden bir tanesi, ancak aynı dönemde 6 milyon ton mısır ithal etmişiz. 1.3 milyar dolar ithalat parası ödemişiz.

Bizim dünyada üretim birincisi olduğumuz, şampiyon olduğumuz baklagil ürünleri var. 565 bin ton mercimek üretiyormuşuz, 302 bin tona düşmüş; nohut 650'den 563'e düşmüş, kuru fasulye 250'den 181 bin tona düşmüş, bakla 32 binden 21 bin tona düşmüş. Türkiye dünya şampiyonu olduğu baklagil alanında artık yılda 213 bin tonluk ithalat yapmak zorunda kalan bir ülke haline gelmiş.

Arkadaşlar tütün üretimi 200 bin tondan, 85 bin tona düşmüş, 2010 yılı rakamı 55 bin ton. Yani Türkiye 4 kg tütün üretiyorsa, 3 kilogramını kaybetmiş. 46 bin hektar alanı kaybetmişiz. TEKEL içki fabrikalarını 290 milyon dolara MEY İçkiye sattılar, satın alanlar 1 yıl sonra 810 milyon dolara Teksas Pasific Company firmasına sattılar. Türkiye'nin cebinden 500 milyon dolar para kaybettik, bu yetmedi 19 fabrikadan 9'u bugün kapalı. Üretici tütün ekemiyor, işçi fabrikada çalışmıyor ve bu çerçevede artık fabrikalarımız da bizim değil.

Elbette TEKEL'in sigara fabrikaları da vardı. 1.7 milyar dolara British American Tobacco'ya sattık, 6 tane sigara fabrikası vardı, İstanbul, Adana, Malatya, Bitlis, Tokat, 5'i kapalı; artık yalnızca Bafra'daki fabrika üretim yapıyor.

Bunun bir anlamı var mı arkadaşlar? Bu Anadolu'nun can damarlarının kesilmesi anlamına gelir mi? yani biz bu topraklarda üretmeyeceğiz, biz bu topraklarda sanayi de kurmayacağız. Üreticimiz de, işçimiz de mahkûm olacak ve Amerikalı'nın, İngiliz'in fabrikası bize ithal içki satacak, ithal sigara satacak. Eğer bu iyi bir şeyse, iyi bir şey

olmaya devam edecek. Ya da yeter artık bu yıkıma devam etmeyeceğiz dersek, başka bir şeyin peşine düşeceğiz.

Şeker pancarında üretim azalıyor. 6 fabrikayı sattılar, Danıştay iptal etti.

Türkiye pamuk ithalatına yılda 1 milyar dolar para ödüyor.

Rakamlar orta yerde. Eskiden İzmir'den başlayıp, Şanlıurfa'ya kadar pamuk üretilirdi, bütün o Çukurova ve Akdeniz Bölgesi'nde... Artık sadece GAP Bölgesi ürünü haline gelmiştir Pamuk.

Kısaca Türkiye'de nüfus artıyor, üretimden zarar eden çiftçi ekim alanlarını azaltıyor, üretim geriliyor, ithalat patlıyor, Türkiye kendi karnını doyuramaz bir ülke haline geliyor.

Ekim alanlarından bahsettik. Arkadaşlar TÜİK'in rakamları, 2002 yılında 26.5 milyon hektarda tarım yapıyorken Türkiye, 24.3 milyon hektar alana düştü. Bu alan belki size bir şey ifade etmiyordur. Bakın artık ekmediğimiz alan büyüklüğü Yalova, Kilis, Bartın, Düzce, Osmaniye, Zonguldak, Iğdır ve Kocaeli illerinin toplamından fazla. Bu kadar alanı üretici ekmekten vazgeçti. Türkiye'de ithalatın patlaması bütün bunların sonucudur!

Hayvancılık, besi yemi fiyatlarındaki artış orta yerde... Türkiye bundan 20 yıl evvel 500 bin tonun üzerinde kırmızı et ürettiyordu. 2009 yılını Türkiye 412 bin tonla kapattı. Nüfusunuz hızla artıyor, kırmızı et üretiminiz azalıyor. Hayvan varlığı ne olmuş? 2002 yılında 41 milyon 879 bin, 42 milyon hayvanımız varmış, bugün 37 milyon hayvanımız var. Yani bu ne demek? AKP döneminde 5 milyon hayvanımızı kaybetmişiz, işte rakamlar. İyi oldu diyorsak, devam edelim. İyi olmadı diyorsak, başka bir şey yapmamız lazım.

Amerika'dan, Brezilya'dan, Uruguay'dan, Estonya'dan, Litvanya'dan, Bulgaristan'dan hayvan getiriyoruz, kurbanlık hayvanımız yok da, kurban etmek için hayvanı dışarıdan getirmek zorunda kalıyoruz.

Bakın ben size bir de dış ticaret rakamlarını vereyim. Arkadaşlar, Türkiye tarımsal hammadde dış ticaretinde yılda 3 milyar dolar açık veren bir ülkedir. 3 milyar dolar onlara ödüyoruz. Gıda maddeleri ithalatına da 6 milyar dolar ödüyoruz. Türkiye yılda tarım ürünleri hammadde ve gıda maddeleri ithalatına ortalama 10 milyar dolar ithalat parası ödeyen bir ülkedir. Eğer bu iyi bir şeyse, devam edelim, eskiden kendimize yetmiyorduk diyen varsa, 1980'in, 1990'ın dış ticaret rakamlarına bir baksın bakalım, o rakamlar negatif miymiş, pozitif miymiş, ona göre konuşalım.

Şimdi istihdama da bir bakalım, 7.5 milyon tarım istihdamı varmış, yıl 2002; 5.2 milyon tarım istihdamı var, yıl 2009 sonu. Açıklanan istatistikler üzerinden konuşuyoruz. 2.5 milyon insan köylerden kopmuş ve kentlerin varoşlarına yerleşmiş. Bizi değil, ürünümüzü pazarlayın diyor vatandaş ve bakın sivil istihdamın sektörel dağılımında tarım sürekli azalıyor.

Bu insanlar arkadaşlar, şu kepenk açılsın da, 1 kg bulguru bana veren olur mu diye birbirlerini eziyorlar, bu Türkiye fotoğrafı.

Bu arkadaşımız, bu köylü kardeşimiz, bu yaşlı insan, 1 ekmeğin için yerde mücadele yapıyor. Asla köyde bu insanı bu noktaya getiremezsiniz. Bu özsaygı yitimi ancak bu kadar yoksullukla yapılabilir. Ve bakın işte bu da 1 tane ekmeğe uzanan el. Bunlar Türkiye fotoğrafı. Bu Türkiye fotoğrafını görmeden, vicdanımızla ve beynimizle konuşamayız bu memlekette.

Şimdi ne yapacağız? Arkadaşımız haklı, sorunu tespit ettik, AKP tarımı çökertti, rakamlarıyla koyduk ortaya, ne yapacağız? Ağladık, ağladık, ağladık, tespit ettik, ne yapacağız? Eğer bu tablonun başka bir yönü varsa, bir başka sayfa açabileceksek, söylediklerimizin anlamı var, ya değilse şu ana kadar söylediklerimizin hepsi lafı gūzaftan ibarettir.

Arkadaşlar, iyi niyet manzumesi değildir dedik çünkü 2023 yılına kadar Türkiye'yi planladık. 2023 ne? 2023 Cumhuriyetin 100. yılı. Sahip olacağımız cumhuriyetin 100. yılında her türlü iktisadi faktörün ne olacağını hesap ettik. Yatırım planını ve finansmanını hazırladık ve buna göre bir program çizdik.

Bakın 2012 yılında 1.3 trilyon lira olacak Türkiye'nin Gayri Safi Yurtiçi Hasılası ve 2023'te 4.4 trilyon lira olacak. Türkiye yüzde 5.4'ten başlayarak, yüzde 7 büyüme rakamlarına sabit olarak ulaşacak. Tarımsal Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, 107 milyar liradan başlayacak, dönem sonunda 268 milyar liraya ulaşacak. Bugün yüzde 1.28 olan tarımdaki gelişme, 2023'e kadar ortalama 2.5'un üzerinde olmak üzere 3'e yaklaşan rakamlarda gerçekleşecek ve Gayri Safi Yurtiçi Hasılda tarımın payı da bu çerçevede içinde azalmaya devam edecektir.

Şimdi bu Gayri Safi Yurtiçi Hasıla miktarının yüzde 1'i de arkadaşlar, tarım bütçesi olarak tarıma döndürülecek. Şimdi ne yapacağız? Arkadaşlar, daha çok üretmek zorundayız. Daha az maliyetle, daha yüksek verimle üretmek zorundayız. Bunun önündeki en temel eksik, Türkiye'deki yatırım eksikliği. Yatırımı hangi önceliklerle yapmak zorundayız? Eğer bir alana su götürebilirdeniz aldığınız verimi 3 katına çıkartabilirsiniz. Suyu yalnızca öyle götürmek yetmez, basınçlı sulama sistemleri ile suyu götürmek zorundasınız. Ancak suyu götürmeden evvel arazi kullanım planlarını, toprak etütlerini, arazi toplulaştırmasını yapmak zorundasınız.

Bakın arkadaşlar, Türkiye'de arazi toplulaştırmasına muhtaç 14 milyon hektar alan var. Cumhuriyet Halk Partisi yılda 1 milyon hektar ortalama arazi toplulaştırması yapacak ve bununla beraber tarla içi geliştirme hizmetlerini yani öncesinde ve sonrasında olması gerekenleri yapacak. Bunun için 750 milyon liradan başlayarak, 1 milyar 250 milyon liraya kadar olan bir bütçe ayıracak. Sadece bu iş için ayırdığımız üretken kamusal yatırım miktarı 12 milyar lira olacak.

Bugüne kadar 5 milyon hektar alana su götürdük. Bizden su bekleyen arazi miktarı en kötümser rakama göre 9 milyon hektar. Daha bizim 4 milyon hektar alana su götürmemiz lazım. 10 yıllık bir planla yılda ortalama 400 bin hektar alanı sulamaya açmamız lazım. Bakınız 200 bin hektardan başlıyoruz, 250 bin, 300 bin, 350 bin, 400 bin, 500 bin ile devam ediyoruz ve dönem sonunda Türkiye'de 4 milyon ilave sulama yatırımı yapılmış olacak. AKP döneminde ne kadar yapılıyor biliyor musunuz? Yılda 40 bin hektar yapılıyor. Biz yılda 400 bin hektar yapacağız. Bunun için ne kadar para harcayacağız 10 milyar lira para harcayacağız.

Damızlığından, tohumluğuna kadar bütün bitkisel üretim materyalleri için yılda 1 milyar lira ilave para ayıracağız. Bunlar bütçe harcamalarının, destekleme rakamlarının üzerindedir. Dolayısıyla dönem sonu itibariyle 2012 - 2023'te 34 milyar liralık toplam kamusal üretken yatırım toplamını organize edeceğiz.

Şimdi arkadaşımız soracak, o sormadan ben sorayım, bu parayı nereden bulacağız? Ben hemen oraya da geleceğim. Arkadaşlar tarımsal yatırım ve destekleme bütçesi toplamı ne kadar olacak? 2012-2023 döneminde 123 milyar lira tarımsal yatırım ve destekleme bütçesi toplamı olacak.

Şimdi tarımda ithal ikamesi, biz bunları yaparak, neden tasarruf edeceğiz? Arkadaşlar bakın yalnızca 2009 yılında Türkiye buğdaya 901, pamuğa 1 milyar, mısıra 135 milyon lira, yem hammaddesine 1.120 milyar lira, toplam 3.5 milyar dolar ithalat yapmış. Bakın gıda ithalatından bahsetmiyorum, yalnızca tarımsal hammadde ithalatından bahsediyorum. Şimdi acaba biz bu hammaddeyi bu topraklarda yetiştirebilir miyiz? Sorun buradadır.

Buğday, 6 ton alabilir miyiz biz sulanan alanlarda buğdaydan. Su götürmezseniz 2 ton alırsınız ama sulanan alanda yaparsanız, 6 ton alırsınız. Arkadaşlar, tonu ne kadar? 550 lira.

Mısır, sulanan alanlarda birinci üründe 12 ton, ikinci üründe 9 ton alırsınız. Soyada 5 ve 4 tondur, pamukta 5 tondur, ayçiçeğinde 3 tondur, arpada 7 tondur. Bunlar bizim verim rakamlarımız ve bu verim rakamlarının karşılığındaki parasal rakamları hesap ettik.

Şimdi bakalım 2012 yılında 200 bin hektar alan açacağız. Bunun 100 bin hektarını buğdaya, 50 bin hektarını pamuğa, 50 bin hektarını da soyaya ayıracağız. 2013'den 2023'e kadar bu planlandı, gördüğünüz gibi. Arkadaşlar yatırımın geri dönüş hızlarına bakarsak, 1. yılda 615 milyon lira geri dönüş olacak. Bakınız Türkiye 2015 yılında pamukta ve mısırdaki kendine yeterli hale gelecek. 2017 yılında buğdayda, pamukta, mısırdaki ve soyada, yani 7 yıl sonra bunların tümünde kendine yeterli hale geleceğiz. 2018, 2019, 2020 ve 2023 rakamları...

Şimdi uzatmayalım, sonuca gelelim. 2023 yılında Türkiye ne üretecek? Bugün 20 milyon ton buğday ürettiyor, 2023'te 27 milyon ton buğday üretecek. Pamuğu 4.7 milyon tona çıkaracağız. Soyayı 3 milyon tona çıkartacağız, bugün soya 40 bin ton üretiliyor. Mısırı 10 milyon tona çıkaracağız, bugün 4 milyon üretiliyor. Ayçiçeğini 2.2 milyon tona çıkaracağız. Arpa, çavdar, yulaf ve yem bitkilerinde de üretim artışı olacak.

Sonuç olarak iktisadi analiz yapacaksa, şuraya bakalım, biz 34 milyar liralık üretken tarım yatırımı yaptık. Peki yatırımın geri dönüşü ne kadar oldu? 64 milyar dolar oldu. Bunu Türk parasına çevirirsek, 96 milyar lira. Yani arkadaşlar özeti şudur, eğer siz bu parayı tarım için ayırırsanız, yatırdığınız her 1 lira, 2023 yılında size 3 lira olarak dönüyor. 34 milyar liradan, 96 milyar liraya çıkmanın hesabıdır bu. Bu basit bir hesap değil, bütün ürünlerin verimleri ile beraber yapılmış bir hesap.

Tabi şunu hemen paylaşalım, bu üretim artışı demek, tarımda istihdamın artması demek. Kırsal alanın para kazanması demek. Yeniden refahın Türkiye’de alana uygulanması demek. Şunu söyleyelim, elbette bu program yalnızca bir kamusal yatırım programından ibaret değil ama düşündüm, 20 dakika içerisinde ne verebiliriz? Ölçek ekonomisi, iç ticaret hadleri, yani köylünün sömürüsüne son verilmesi, aksak tarım piyasalarına müdahale edilmesi, yani 3 tane tüccarın ya da 5 tane şirketin üreticiyi mahvettiği düzenin yerine bütün bunlara müdahale eden ve aksak tarım piyasalarını üretici ve tüketici lehine yeniden kurgulayan bir iş. Tarımsal kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması: TİGEM’in Genel Müdürü mimar olamaz. Et Balık Kurumu’nun Genel Müdürü Sırbistan’dan ithal ettiği hayvanla övünemez. Tarımsal yayım ve danışmanlıkla ilgili daire başkanı İngilizce öğretmeni olamaz. Bütün bunlar bir cemaat anlayışını yıkan ve bunun yerine bağımsız Türkiye’nin kamu yönetimini kuran yeni bir anlayıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi söz veriyor, tarımda özelleştirme uygulamaları tümüyle terk edilecek. Bir tek alanda tarımda bir özelleştirme yapılmayacak. Verimli ve rekabetçi, bilgi ve teknoloji kullanan bir tarım yapısı, üreticiye saygı ve üretici refahı. Küçük üreticiyi hor görmeyen, küçük üreticiyi kırsal alanın en önemli insanı sayan, ona saygı duyan, adamı boğdurmayan, tam tersine hem kendini doyuran, hem de ülkeyi doyuran bir noktaya getirmek. Bölgesel gelişmişlik farklılıkları iyileştirilecek, kırsal kalkınma sağlanacak ve elbette yatırımcı, üretici ve istihdama öncelik verilecek.

Arkadaşlar bir tek rakam söyleyeceğim, çok akli evvel duydum diyorlar ki, tarımda yüzde 25 istihdam tutan bir ülke kaldı mı kardeşim, boşaltın istihdamı... Yani tarım çöktükçe, istihdam azaldıkça, ülke modernleşiyor... Soru şudur: Türkiye’de şu anda yüzde 13 oranında işsizlik vardır. İşsizlik oranını sabit tutmak istiyorsanız, yılda 550 bin yeni iş üretmeniz lazım. Türkiye böyle bir genç nüfusa sahip. Bu 550 bin işi üretemiyorsun, bir taraftan da tarımı boşaltıyorsun, böylece yoksulluk diz boyu hale geliyor. Türkiye’de Cumhuriyet Halk Partisi tarım politikası, tarımcıyı ve köylüyü köyünde tutacak ama orada onu yoksulluğa mahkûm etmeyecek, onu üreten, kazanan bir cumhuriyet evladı haline getirecek. Pazarlamada bu yeni düzene, üreticinin sömürüsüne son verecek, tarımsal sanayi ile kalkınma ile yeni bir politikayı oluşturacağız.

Şimdi sözlerimi şunlarla tamamlıyorum. Bu iki fotoğraf arasında müthiş bir paralellik var arkadaşlar. Üretici ve tüketici yararının ve çıkarının aynı olduğunu, paralel olduğunu bilecek ve bu yeni düzenin en temel aktörleri üretici ve tüketici olacak. Köylü sorununa duyarlı olmayan bir tüketici yapısı değil ya da tüketici ne yerse yesin ben istediğim ilacı kullanırım diyen bir üretici değil, birlikte beraber üreten, beraber planlayan bir koca ülke ve bu iki sofraya adalet. Eğer bu iki sofraya böyle kalmaya devam ederse, bu ülkede barışı tesis edemezsiniz. Bu iki sofraya adaleti mutlaka kuracağız ve Cumhuriyet Halk Partisi üreten, alın terine saygı duyan, hakça paylaşan yeni bir tarım düzeninin uygulayıcısı olacaktır.

Eğer biz arkadaşlar, bu topraklarda Amerika’nın bekçisi olmayacaksak, bu topraklarda cemaatlerin kulu kölesi olmayacaksak ve biz bağımsız bir ülkenin, aydınlık yurttaşları olacaksak, önce üretmeyi bileceğiz, sonra paylaşmayı bileceğiz. 2023 yılı Cumhuriyet Halk Partisi programı da bugün içimizi yakan bu sorunların tümünü toplumdaki temizlemiş ve yeniden geleceğe güvenle bakan bir ülkenin kurucusu olacaktır. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.